

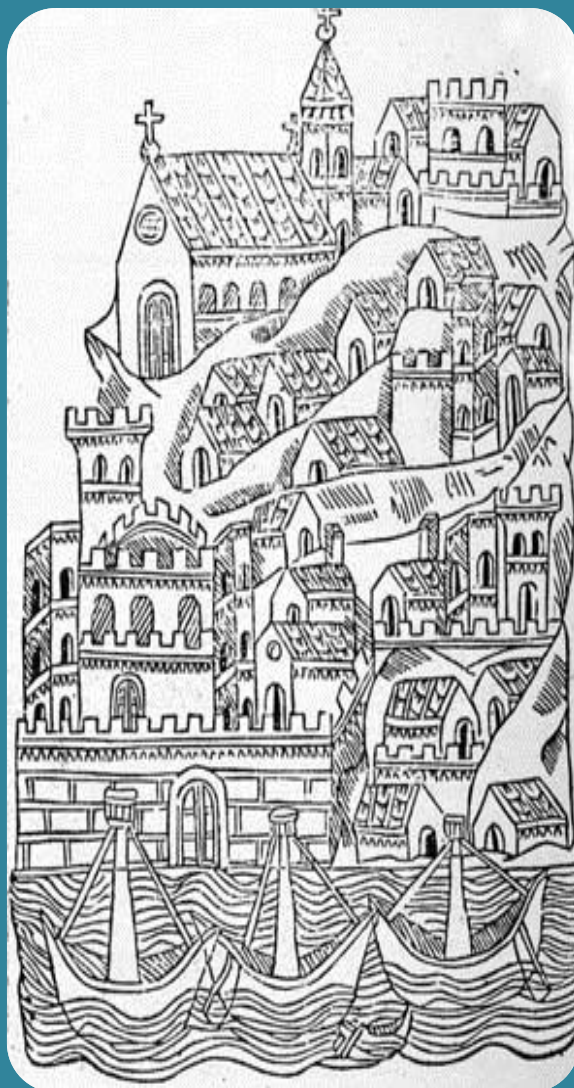

Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

XXVIII.

Proletna škola školskih
knjižničara RH

Primjena strategija
učenja i upravljanja
informacijama u
školskom knjižničarstvu

ZBORNİK RADOVA

PROLETNA
ŠKOLA
ŠKOLSKIH
KNJIŽNICARA
RH

Zadar, 7. – 9. travnja 2016.

Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

IZDAVAČ
Agencija za odgoj i obrazovanje

ZA IZDAVAČA
Jadranka Žarković-Pečenković

UREDNICA
Biserka Šušnjić

NASLOVNICA
Melita Hlastec-Ljubačev
Prirodoslovna i grafička škola Rijeka

Pripremljeno u Agenciji za odgoj i obrazovanje

**XXVIII.
Proletna škola školskih knjižničara
Republike Hrvatske**

Zbornik radova

Tema: Primjena strategija učenja i upravljanja
informacijama
u školskom knjižničarstvu

Zadar, 7. – 9. travnja 2016.

Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

Zagreb, 2016.

Predgovor.....	6
Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama u školskom knjižničarstvu	8
Stručni suradnik knjižničar kao pokretač strateškog razvoja školske knjižnice (Mira Zovko)	10
Prijedlog kurikulumu međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te mjesto školske knjižnice u njemu (Drženka Stančić)	17
Školski knjižničar u kurikulumu međupredmetne teme Učiti kako učiti (Jasna Milički).....	30
Mjesto školske knjižnice u prijedlogu kurikulumu Hrvatskoga jezika (Nataša Sajko)	47
„Ohrabriti djecu da razmišljaju izvan okvira...“ ... a nastavnike? (Ana Crkvenčić)	56
Struktura odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara (Josip Rihtarić).....	65
Inozemna iskustva	82
Pišemo, stvaramo, čitamo. Čitate? (Pišemo, ustvarjamo, beremo. Berete?) (Nevenka Poteko)	83
Školska knjižnica i učenje učenja u Sloveniji (Mirjam Klavž Dolinar)	90
Radionice.....	101
Primjena Kurikuluma Učiti kako učiti i Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije u radu školskog knjižničara (Draženka Stančić, Jasna Milički)	103
Inovativni sadržaji i aplikacije – pomoć djeci pri učenju (Biljana Krnjaić, Anita Tufekčić)	107
KAHOOT – alat za online kvizove, ankete, istraživanje – i druga pitanja, radionica za srednje i osnovne škole (Ivana Ručić, Dražen Ružić)	111
<i>Poduzetništvo iz vica</i> , edukativna radionica za školske knjižničare (Anita Cota).....	114
Primjeri iz prakse.....	118
Mijenja li novi kurikulum pristup e-knjizi? (Jasna Milički, Ana Sudarević)	120

Knjižnično-informacijsko obrazovanje učenika srednje škole (Ruža Jozić)	135
Odgojno-obrazovni rad s učenicima kroz školski projekt <i>Budi svjetlo</i> (Ruža Jozić).....	145
U potrazi za pouzdanim informacijama (Madlen Zubović)	156
Osobe koje ne vide i ne čuju su među nama (Marija Gajski)	166
Tradicionalne europske pripovijetke na sceni (Miroslav Gakić).....	170
Tragom naših preporoditelja (Zdenka Venus-Miklić).....	174
Upoznaj glagoljicu – igra (Katarina Škiljo)	177
Digitalni domorodci u školskoj lektiri (Slobodanka Marijančević)	180
Mirotvorci – kako naučiti učiti (Đurđa Ivković-Macut)...	185
Lektira u knjižnici (Rahela Frelj, Tihana Levat)	189
Kako pripremiti književnu večer (Elvira Katić).....	194

Predgovor

Zbornik radova Proletne škole školskih knjižničara nastavlja tradiciju ostavljanja traga o onome što se radilo na skupu ne samo u doživljajima iz susreta sudionika, koji su najdragocjenija dobrobit ovakvog načina stručnog usavršavanja, već i u tekstovima koji se čitaju kada treba u svojim školama primijeniti ono što se spoznalo.

Nadamo se da će školski knjižničari u budućnosti iskoristiti sve prednosti suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije, a zadržati dosadašnju programsku izvrsnost odgojno-obrazovnog i stručnog rada i u okolnostima stalnog osuvremenjivanja medija.

Urednica

**Primjena strategija učenja i upravljanja
informacijama u školskom
knjižničarstvu**

Stručni suradnik knjižničar kao pokretač strateškog razvoja školske knjižnice

Mira Zovko

e-mail: mira.zovko@mzos.hr

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije *Nove boje znanja* Vlade Republike Hrvatske usmjerena je, uz ostalo, prema obrazovanju koje aktivno potiče cjelovit individualni razvoj svakog učenika, promiče društvenu jednakost i demokratske vrijednosti te snažno pridonosi društvenome i gospodarskome razvoju. Sustav obrazovanja omogućit će svim učenicima stjecanje znanja, vještina i vrijednosti potrebnih za uspješan život u suvremenom društvu tako što će ih osposobiti za cjeloživotno učenje i rad i omogućiti da se razvijaju kao kreativni, aktivni i samopouzdana pojedinci odgovorni za osobni i društveni razvoj. Strategija mora omogućavati fleksibilnost i prilagodljivost sustava obrazovanja i istraživanja, a istodobno biti podložna stalnom preispitivanju i periodičnim revizijama. Zbog toga mora biti prihvaćena od svih zainteresiranih dionika, što znači od cjelokupnoga hrvatskog društva i vodećih političkih stranaka kako bi se osiguralo njezino kontinuirano i dosljedno provođenje u dugoročnom razdoblju.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta podupire ukupni razvoj Republike Hrvatske osiguravanjem uvjeta za formiranje obrazovnih, kompetentnih, samopouzdana, poduzetnih i odgovornih pojedinaca uz kvalitetan i dostupan sustav cjeloživotnog obrazovanja.

U skladu sa Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije Vlade Republike Hrvatske, Ministarstvo će u idućem trogodišnjem razdoblju nastaviti s unaprjeđenjem i daljnjim poboljšanjem odgojno-obrazovnoga sustava radi osiguravanja kvalitetnoga sustava odgoja i obrazovanja od predškolskog, osnovnoškolskog, srednjoškolskog do visokog obrazovanja, kao i obrazovanja odraslih,

uključujući stjecanje kompetencija za cjeloživotno učenje i kontinuirano prilagođavanje promjenama društva, gospodarstva i potrebama tržišta rada, stvarajući pretpostavke za kontinuirano stjecanje novog znanja i vještina te primjenu novih tehnologija.

Primarni zadatak Ministarstva je osiguranje dostupnosti obrazovanja svima pod jednakim uvjetima. Razvoj dostupnijeg, prilagodljivijeg i učinkovitijeg sustava odgoja i obrazovanja, na nacionalnoj i međunarodnoj razini, omogućit će stvaranje intelektualnoga i radnoga ljudskog potencijala kao ključnog bogatstva hrvatske države te poticajnog okruženja za održive inovacijske i znanstveno-tehnološke aktivnosti. Sve predviđene aktivnosti razvoja sustava temelje se i na politici socijalnog uključivanja, što znači osiguravanju uvjeta za punu integraciju djece, mladih i odraslih sukladno njihovim potrebama i sposobnostima.

Sukladno misiji, viziji, općim i posebnim ciljevima iskazanima u Strateškom planu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH za razdoblje 2016. – 2018., Ministarstvo će u navedenom razdoblju nastaviti s osiguranjem i unapređenjem kvalitete te povećanje dostupnosti, učinkovitosti i relevantnosti sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama.

Budući da je knjižnična djelatnost od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku Nacionalna i sveučilišna knjižnica kao središte knjižničnog sustava i središnja matična knjižnica ima zadaću organiziranja i razvijanja sustava knjižnica u Republici Hrvatskoj radi unaprjeđenja rada na temelju suvremene knjižnične teorije i prakse, a u cilju osiguravanja kvalitetne knjižnične službe u znanosti, obrazovanju, kulturi i društvu.

Slijedom navedenoga, strateški razvoj školske knjižnice temelji se na:

- zakonskim odredbama,
- analizi stanja (pokazatelji uspješnosti i/ili SWOT analiza – snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnje),
- viziji,
- misiji te

- zadaći školske knjižnice.

Školska knjižnica, kao izvorište za stvaralaštvo učenika i učitelja te kao integralni dio škole, ima zadaću da svaki učenik uspije na najbolji način potičući metode djelotvornog poučavanja usvajanjem novog znanja i umijeća. Mjesto je to u kojem je učenje temeljeno na istraživanju, rješavanju problema, pretraživanju, selekciji i uporabi informacija na svim dostupnim medijima, a može se ostvarivati individualno, skupno i u paru.

Misija školske knjižnice je osigurati dostupnost podataka o knjižničnoj građi svim korisnicima, pristup svim relevantnim informacijama te njegovanje posebnih odgojno-obrazovnih i komunikacijski potreba učenika i učitelja, to jest razvijati sustav osiguranja kvalitete na svim razinama hrvatskoga odgoja i obrazovanja, znanosti i kulture.

Strategija razvoja knjižničarstva temelji se na razvoju temeljne i inovativne knjižnične usluge, ravnomjernim infrastrukturnim pretpostavkama za obavljanje knjižnične djelatnosti te kompetencijskim okvirom stručnog znanja i vještina djelatnika u knjižničarstvu.

Temeljne i inovativne knjižnične usluge proizlaze iz potreba stvarnih i potencijalnih korisnika knjižnica, a mogu se ostvariti trima mjerama koje obuhvaćaju: osiguran slobodan pristup informacijskim izvorima, korištenje knjižničnih usluga u digitalnom okruženju te osposobljavanje korisnika za korištenje svih vrsta izvora.

Infrastrukturne pretpostavke za obavljanje knjižnične djelatnosti obuhvaćaju prostor, legislativnu osnovu, stručne djelatnike, knjižničnu građu te opremu i informacijsku infrastrukturu.

Kompetencijski okvir stručnog znanja i vještina djelatnika u knjižničarstvu čine: temeljno znanje i vještine koje se stječu sveučilišnim obrazovnim programima na trima razinama, programi informacijskog opismenjavanja kao obvezni sadržaj na svim obrazovnim razinama, nacionalni program trajne izobrazbe knjižničara potreban za nastavak razvoja certificiranoga nacionalnog programa stalnoga stručnog usavršavanja knjižničara te uvođenje

profesionalnog e-portfolia koji omogućuje bilježenje, obradu podataka i refleksiju o iskustvima svih oblika učenja i usavršavanja knjižničara i drugih stručnjaka. Sudjelovanje na suradničkim stručnim i razvojnim projektima na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini uporište je za funkcioniranje knjižničkog sustava i poticanje istraživanja za njegov daljnji razvoj.

Ciljevi strateškog razvoja školskih knjižnica su:

- korisnici i usluge školske knjižnice,
- prostor i oprema školske knjižnice,
- izgradnja i vođenje zbirke,
- zaštita knjižnične građe,
- funkcionalna povezanost knjižnica.

Stručni suradnik knjižničar

Nositelj djelatnosti školske knjižnice je stručni suradnik knjižničar od kojeg se očekuje profesionalni pristup u komunikaciji i radu, sposobnost razumijevanja korisničkih potreba, vrsno poznavanje najrazličitijih izvora znanja te informacijske vještine i znanje o svrhovitosti i kvalitetnoj uporabi informacija, a ima zadatak prenijeti informaciju, uvjeriti, motivirati, pokrenuti (na promjenu ponašanja, implementaciju, akciju...).

Suvremena djelatnost knjižnice usmjerena je na informacijsku pismenost i poticanje čitanja te tako stručni suradnik knjižničar dobiva veću ulogu jer poučava učenike samostalnome projektno-istraživačkom radu, potiče ih na stvaralačko i kritičko mišljenje pri pronalaženju, selektiranju, vrednovanju i primjeni informacija.

Čitalačka pismenost, a posebno informacijska pismenost, ključna je kompetencija za cjeloživotno učenje te pretpostavka razvoja društva znanja. Uključivanjem knjižničnih usluga i informacijskih izvora u programe formalne i neformalne edukacije u knjižnicama te u nastavne planove i programe osnovnih i srednjih škola kontinuirano se osposobljavaju korisnici za korištenje svih vrsta izvora.

Preduvjeti za ostvarenje ovih zadaća je odgovarajuća razina i vrsta stručne spreme stručnog suradnika knjižničara, koja mora biti na

razini diplomskoga sveučilišnog studija odgovarajuće vrste s pedagoškim kompetencijama.

Suvremeni knjižničar treba ovladati različitim vještinama: analitičkim, organizacijskim, menadžerskim, problemskim (metode rješavanja problema), tehničkim i komunikacijskim (socijalnim, interpersonalnim, informatičkim...).

Nadalje, stručni suradnik knjižničar ima pravo i obvezu stalno se stručno osposobljavati i usavršavati programima usvajanja prakse knjižničkog poslovanja i seminara iz raznih područja knjižničarstva.

Suradnja u školi i izvan škole

Suradnja i timski rad cjelovit su pristup koji uključuje drukčiju filozofiju, politiku i praksu. Dobro postavljen plan suradnje, ali i proces njegova oblikovanja, u čije su ostvarenje uključeni svi, vodi stvaranju i jačanju osjećaja zajedničkih vrijednosti, odgovornosti i rezultata. Koncept i prisutnost timskog rada uobličava najnovije spoznaje i omogućuje pronalaženje novih i inovativnih rješenja. Posebnu pozornost treba posvetiti programima o potrebi zaštite okoliša, očuvanju kulturnih, etičkih i religijskih vrijednosti, radu s mladima u cilju odgoja za demokratsko društvo pa time poboljšanju duhovnog života pojedinaca i hrvatskog društva u cjelini.

Partnerski odnos knjižničara s učenicima i učiteljima poboljšava učenje i razumijevanje gradiva primjenom načela interdisciplinarnosti i multimedijalnosti.

Školska ustanova kao odgojna zajednica učenika, nastavnika, stručnih suradnika, roditelja i ostalih sudionika u njezinu radu te čimbenika iz njezina okruženja mora biti organizacijski i prostorno otvorena za izlazak učenika i nastave iz školske zgrade i učionice.

Marketing školske knjižnice

Školskim knjižnicama potreban je čvrsti plan promocije, a planirane promotivne aktivnosti trebaju biti ciljane te ovisе o željama, posebnostima i potrebama knjižnice. Funkcije, ciljevi i zadaće

školske knjižnice trebaju biti jasne i razumljive. Znamo da je svaka škola drukčija, ne samo po svojim obrazovnim programima, nego i po kurikulumu, koji je čini posebnom, a njihovi se ciljevi i zadaće, u skladu s time, moraju razlikovati te je potrebno izraditi marketinški plan. Marketing školske knjižnice usmjerava se prema unutra i prema van.

Financiranje

Temeljni preduvjet za ostvarivanje ciljeva i zadaća školske knjižnice je i odgovarajuće financiranje koje mora biti dostatno i redovito jer to omogućava planiranje i osigurava dugoročan, sustavan i stabilan razvoj djelatnosti.

Zaključak

U školskim knjižnicama učenici su korisnici koji osim stručne i odgojno-obrazovne djelatnosti koriste i stječu temelje za vrednovanje kvalitete knjižnične usluge.

Stručni suradnik knjižničar kao nositelj djelatnosti školske knjižnice prati utjecaj knjižničnih usluga i fondova u ishodima učenja, koji se očituju u postizanju konačnoga uspjeha učenika. Stoga je potrebno osigurati svima dostupan, vrijednosno usmjeren te s cjeloživotnim učenjem usklađen sustav odgoja i obrazovanja na nacionalnoj i međunarodnoj razini sukladno potrebama gospodarstva i društvenoga razvoja. To podrazumijeva dostupnost podataka o knjižničnoj građi svim korisnicima, pristup svim relevantnim informacijama te njegovanje posebnih odgojno-obrazovnih i komunikacijskih potreba učenika i učitelja.

Izvori

<https://vlada.gov.hr/strategija-obrazovanja-znanosti-i-tehnologije/151>

<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10679>

<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=1850>

Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te mjesto školske knjižnice u njemu

Draženska Stančić

e-mail: drazenka.stancic@skole.hr

OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

Sažetak

Rad predstavlja Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije školskim knjižničarima te ukazuje na mjesto školske knjižnice u njemu. Uz najavu izrade Posebnog kurikuluma školske knjižnice te uvrštavanje informacijske pismenosti u generičke kompetencije, Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Učiti kako učiti, spomenuti je Prijedlog kurikuluma napredak u definiranju važnosti školskoknjižničarske struke u odgojno-obrazovnom procesu.

Ključne riječi

CKR, ONK, međupredmetna tema, nacionalni kurikulum, generičke kompetencije, školska knjižnica, uporaba IKT-a, informacijska pismenost, odgojno-obrazovna očekivanja, domene, funkcionalna i odgovorna uporaba IKT-a, komunikacija i suradnja, digitalno okruženje, istraživanje i kritičko vrednovanje, stvaralaštvo i inovativnost, digitalni izvori, digitalni obrazovni sadržaji, virtualno obrazovno okruženje, e-portfolio, liste provjere

Uvod

Cjelovita kurikularna reforma (CKR) temelji se na pomaku od usmjerenosti sadržajima k usmjerenosti odgojno-obrazovnim

ishodima (ishodima učenja), od isključivog prijenosa sadržaja k razvoju kompetencija¹ i cijelom nizu dokumenata od 2000. do danas. *Okvir nacionalnoga kurikuluma* (ONK) jest krovni nacionalni kurikulumski dokument, koji na općoj razini određuje elemente kurikulumske sustava za sve razine i vrste do visokoškolskoga odgoja i obrazovanja. Ovim se dokumentom određuju: cilj odgoja i obrazovanja iskazan vizijom mlade osobe nakon završetka srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, vrijednosti nacionalnoga kurikuluma, *generičke kompetencije* koje je potrebno razvijati na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja, struktura sustava odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa, načela učenja i poučavanja i načela vrednovanja. Generičke kompetencije razvijaju se na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja te u svim područjima, *međupredmetnim temama*, predmetima i modulima. Te su kompetencije podijeljene u tri veće cjeline.² *Oblici mišljenja*: rješavanje problema i donošenje odluka, metakognicija, kritičko mišljenje, kreativnost i inovativnost, *oblici rada i korištenje alata*: komunikacija, suradnja, informacijska pismenost, digitalna pismenost i korištenje tehnologija, *osobni i socijalni razvoj*: upravljanje sobom, upravljanje obrazovnim i profesionalnim razvojem, povezivanje s drugima, aktivno građanstvo.³ ONK je osnova za izradu *nacionalnih kurikuluma* za pojedine razine i vrste odgoja i obrazovanja, a njegove postavke utječu i na izradu ostalih nacionalnih kurikulumskih dokumenata, kao i dokumenata izrađenih na drugim razinama.⁴ Kurikulumi se dijele na *nacionalne kurikulume za pojedine razine i vrste odgoja i obrazovanja*, *nacionalne dokumente područja kurikuluma*, *nacionalne kurikulume međupredmetnih tema*, *nacionalne kurikulume nastavnih predmeta*,

---

¹ Prijedlog Okvira nacionalnog kurikuluma Zagreb, MZOS, 2016., str. 4.

² Isto, str. 8.

³ Isto, str. 13.

⁴ Isto, str. 8.

nacionalne sektorske/podsektorske kurikulume te kurikulume za stjecanje kvalifikacije u redovnome sustavu strukovnoga i umjetničkoga obrazovanja, posebne nacionalne kurikulume za pojedine posebne oblike odgoja i obrazovanja poput odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina, za učeničke domove, produženi boravak, *školsku knjižnicu* i ostale dijelove sustava odgoja i obrazovanja.

Jedna od sedam *međupredmetnih tema* je *Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije* koja u svom kurikulumu prati razvoj temeljnih kompetencija, pa tako i informacijsku pismenost u digitalnom okružju. Najkompetentnije osobe u odgojno-obrazovnom procesu za informacijsku pismenost upravo su školski knjižničari stoga će ovaj rad nastojati predstaviti školskoknjižničarskoj struci navedenu međupredmetnu temu kao i mjesto školske knjižnice u njoj.

Formalni oblik prijedloga kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

Sam dokument nastao je na strukturi koju je propisala Ekspertna radna skupina sadržanoj u Metodološkom priručniku za izradu kurikuluma međupredmetnih tema. U izradi dokumenta sudjelovale su učiteljice i nastavnice iz osnovnih i srednjih škola, različitih struka, informatike Lidija Kralj, Mihaela Kelava, hrvatskog jezika Nataša Sajko, razredne nastave Nataša Ljubić Klemše, školska knjižničarka Draženka Stančić te predstavnica akademske zajednice i Carneta Jasna Tingle.

Pišući Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme *Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije*, bilo je prije svega potrebno opisati tu međupredmetnu temu, vodeći računa da čitav tekst bude razumljiv stručnoj zajednici, ali i roditeljima i učenicima. Nakon toga definirani su odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja međupredmetne teme.

Domene ili makrokoncepti su sadržajna područja unutar kojih se ostvaruju odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetne teme.⁵ Po utvrđivanju domena bilo je potrebno osmisliti i odgojno-obrazovna očekivanja za svaku domenu, a kroz svih pet ciklusa odgojno-obrazovnog procesa.

„Odgojno-obrazovna očekivanja jasni su i nedvosmisleni iskazi o tome što se očekuje od učenika u određenoj domeni/makrokonceptu na kraju određenoga odgojno-obrazovnoga ciklusa u pojedinom području kurikuluma i međupredmetnim temama. Očekivanja su određena kao **poželjne razine znanja, vještina i stavova koje se napredovanjem u odgojno-obrazovnome sustavu usložnjavaju i vode većoj kompetentnosti u području kurikuluma i u međupredmetnoj temi.**“⁶ Za razliku od odgojno-obrazovnih očekivanja, „odgojno-obrazovni ishodi su jasni i nedvosmisleni iskazi o tome što se očekuje od učenika u određenoj domeni/konceptu u pojedinoj godini učenja i poučavanja nastavnoga predmeta. Ishodi mogu biti određeni kao znanja, vještine i/ili stavovi/vrijednosti. Razradom ishoda detaljnije su i preciznije određeni sadržaji i aktivnosti u okviru pojedinoga odgojno-obrazovnog ishoda.“⁷ O ishodima govorimo u kontekstu kurikuluma pojedinih predmeta.

Odgojno-obrazovna očekivanja prikazana su najprije na jednom mjestu u posebnoj tablici da bi potom bila razrađena kroz svaku domenu i ciklus na znanja, vještine i stavove. Za svaki ciklus ispisani su i ključni sadržaji za pojedinu domenu te preporuke za ostvarivanje očekivanja.

---

5 Metodološki priručnik za izradu Kurikuluma međupredmetnih tema, MZOS, Zagreb, 2015.

6 Prijedlog Okvira za vrednovanje, procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, MZOS, Zagreb, 2016. str. 4.

7 Isto, str. 5.

U dijelu kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije koji se odnosi na učenje i poučavanje međupredmetne teme bilo je potrebno definirati iskustva učenja, dio koji se odnosio na ulogu učenika u odgojno-obrazovnom procesu, zatim odrediti ulogu učitelja u njemu, mjesto i vrijeme učenja, materijale i izvore za učenje te grupiranje učenika.

Posljednje poglavlje govori o vrednovanju i izvješćivanju u međupredmetnoj temi Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, te se potom navode izvori i Izvori.

Sadržajni oblik prijedloga kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

„Međupredmetna tema Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije obuhvaća učinkovito, primjereno, pravodobno, odgovorno i stvaralačko služenje informacijskom i komunikacijskom tehnologijom u svim predmetima, područjima i na svim razinama obrazovanja.“⁸

Odgojno-obrazovni su ciljevi učenja i poučavanja ove teme: osigurati djeci, mladima i učiteljima prilike u kojima će primijeniti informacijsku i komunikacijsku tehnologiju za obrazovne, radne i privatne potrebe; odgovorno, moralno i sigurno rabiti informacijsku i komunikacijsku tehnologiju; učinkovito komunicirati i surađivati u digitalnome okružju; informirano i kritički vrednovati i odabrati tehnologiju i služiti se tehnologijom primjerenom svrsi; upravljati informacijama u digitalnome okružju; stvarati i uređivati nove sadržaje te se kreativno izražavati s pomoću digitalnih medija.⁹

Ova međupredmetna tema temelji se na četiri međusobno povezane domene koje se nadograđuju kako bi razvile digitalnu pismenost učenika. Domene su lako povezive sa sadržajima različitih predmetnih područja i ostalim međupredmetnim temama. „U nekim

---

8 Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, MZOS, Zagreb, 2016. str. 4.

9 Isto, str. 5

se sastavnicama preklapaju, no svaka domena ima svoje osobitosti i utječe na razvoj specifičnih znanja, vještina i stavova povezanih s uporabom IKT-a.“¹⁰ Funkcionalna i odgovorna uporaba IKT-a, Komunikacija i suradnja u digitalnome okružju, Istraživanje i kritičko vrednovanje u digitalnome okružju, te Stvaralaštvo i inovativnost u digitalnome okružju nazivi su tih domena.

U domeni Funkcionalne i odgovorne uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije učenici stječu znanja, vještine i stavove o mogućnostima koje ona pruža te razvijaju pozitivan stav prema tehnologiji kao podršci učenju i stvaranju. Služe se digitalnim sadržajima, obrazovnim društvenim mrežama, računalnim oblacima i mrežnim izvorima znanja na siguran i odgovoran način.

Domena Komunikacije i suradnje obuhvaća uporabu digitalnih programa za podršku suradničkim oblicima učenja. Služeći se programima i uređajima za suradnju i komunikaciju, učenici samostalno i sigurno komuniciraju, kako u sinkronim tako i u asinkronim aktivnostima. Razvijaju kompetencije koje uključuju razumijevanje procesa i ciljeva komunikacije, kao i njezinih ograničenja u digitalnome okružju.

Domena Istraživanja i kritičkoga vrednovanja obuhvaća razvoj informacijske i medijske pismenosti u digitalnome okružju te poticanje istraživačkoga duha kritičkim mišljenjem i rješavanjem problema. Učenici znaju koje informacije, kako i gdje trebaju pronaći te koliko opširne trebaju biti. Informacije mogu uspješno pronaći te kritički procijeniti njihove izvore, kao i sam proces potrage, a zatim ih koristiti kako bi riješili problem. Odabrane i odgovarajuće informacije obrađuju i uključuju u svoje znanje i sustav vrijednosti.

U domeni Stvaralaštva i inovativnosti u digitalnome okružju učenike se potiče da slobodno i otvoreno iskažu svoju umješnost, maštovitost i domišljatost u radu s informacijskom i komunikacijskom tehnologijom. Učenike se ohrabruje da se, unatoč mogućem

---

10 Isto, str. 5

izostanku jasno vidljivih rezultata i uspjeha, usude riskirati pri osmišljavanju i izvedbi svojih ideja. U digitalnome okružju predstavljaju, dijele i objavljuju svoje radove.

Poglavlje *Odgojno-obrazovna očekivanja po ciklusima i ključnim domenama* prelazi s opisnog dijela ovog kurikulumu na instruktivni. Podijeljeno je na dvije tablice. Prva sadrži popis svih odgojno-obrazovnih očekivanja po domenama i ciklusima s pomoćnim oznakama svakog očekivanja. Tako oznaka iznad drugog očekivanja, prvog ciklusa prve domene Funkcionalna i odgovorna uporaba IKT-a glasi A 1. 2. pri čemu je A oznaka za prvu domenu, prvi redni broj je oznaka za ciklus, a drugi redni broj je oznaka za drugo očekivanje u tom ciklusu. Druga tablica je složenija jer, uz navedene podatke iz prve tablice, sadrži razradu svakog očekivanja na znanja, vještine i stavove, zatim popis ključnih sadržaja na kojima se određeno očekivanje može ostvariti u odgojno-obrazovnom procesu te preporuke za ostvarivanje očekivanja. Pri planiranju nastavnih jedinica preporuča se odabrati određeno očekivanje iz prve tablice i potom ga raspisati u pripremi uz pomoć druge tablice.

Učenje i poučavanje ove međupredmetne teme u dijelu u kojem donosi iskustva učenja ukazuje da je učenje u IKT okružju specifično za ovu temu i prije svega aktivno učenje koje podrazumijeva eksperimentiranje s uređajima, programima i medijima, a temelji se na učenju igrom, stvaranjem, istraživanjem. Moguće je učiti i na daljinu pomoću videokonferencijske opreme ili online tečajeva, a podrazumijeva i suradnju s drugim učenicima u digitalnim obrazovnim zajednicama. To je unikatno i posve novo iskustvo učenja.

Da bi učitelj uspješno proveo proces poučavanja i učenje opisan ovom međupredmetnom temom, njegova je uloga višeslojna. Potrebno je osigurati kontinuirani profesionalni razvoj bilo samostalno, bilo povezivanjem s drugim učiteljima u osobnu mrežu za učenje, tip informalnog učenja poznat kao personal learning network (PLN). Učitelj uz pomoć kritičkih pitanja procjenjuje

digitalne tehnologije prije uporabe u obrazovne svrhe.¹¹ Također, upućuje učenike na digitalne izvore, programe i zajednice, brine o dobrobiti učenika, usklađuje proces poučavanja s učeničkim potrebama i interesima te daje povratne informacije učenicima radi povećavanja procesa samoregulacije učenja i razvijanja digitalnih kompetencija.

Posebnost je ove teme što osim učenja u fizičkome okružju (i izvan učionice) nudi i *učenje na daljinu (e-učenje)*. Fizički nedostupni prostori mogu postati dostupni, npr. virtualnom šetnjom ili online komunikacijom sa stručnjacima. Također, IKT je prilično prilagodljiva za učenje i poučavanje: može se izvoditi u informatičkim kabinetima i učionicama, knjižnici i ostalim digitalno opremljenim prostorima škole. Moguće je služiti se mobilnim računalnim kompletima, mobilnim uređajima učenika (tzv. BYOD pristup – *engl. Bring Your Own Device*). Nastavni sat nije nužno ograničen školskim zvonom, učenik može samostalno organizirati učenje i odabrati vrijeme i mjesto na kojemu će učiti. E-učenje se može odvijati u *sinkronom načinu rada* kada se interakcija između sudionika nastavnoga procesa odvija u realnome vremenu te u *asinkronome načinu rada*, gdje se interakcija među sudionicima odvija s vremenskom zadržkom.

Uporabom *digitalnih obrazovnih sadržaja* omogućava se individualizacija učenja i poučavanja te personaliziranje obrazovnoga okružja. Preporuča se kombiniranje različitih materijala i izvora za učenje, prije svega aktualnih izvora informacija, iz stvarnih (park, grad, selo) i virtualnih okružja. Učitelje treba poticati na izradu digitalnih obrazovnih sadržaja, stvaranje baze otvorenih sadržaja, uporabu sadržaja izrađenih u sklopu raznih hrvatskih

---

¹¹ Kritička pitanja su: Zašto odabirem baš tu tehnologiju? Poznajem li je dobro? Kako ću je upotrijebiti? Odgovara li odabir razvojnoj dobi učenika? Koje je tehničke, prostorne i materijalne pretpostavke potrebno zadovoljiti? Jesam li pribavio potrebne suglasnosti i licence za uporabu (suglasnost roditelja, ravnatelja, softverske ili autorske licence)?

projekata, a učenike na izradu vlastitih obrazovnih sadržaja kojima će pokazati svoje znanje, ali i poučavati vršnjake.

Grupiranje učenika primarno je po razredima, no daljnje grupiranje podrazumijeva i stvaranje *homogenih skupina* prema interesima i potrebama učenika (razvoj vještina učenika i uvježbavanje) te *heterogenih skupina* prema dobi i prethodnom znanju (prilika za vršnjačko učenje). Sastav skupina može se mijenjati ovisno o zadacima i aktivnostima. Heterogene skupine oblikuju se za potrebe nastave i projekata u virtualnome okružju te u obrazovnim društvenim mrežama, kao i u školskoj knjižnici, informatičkoj učionici i drugim učionicama u kojima postoje mogućnosti uporabe tehnologije čime se svi učenici dovode u ravnopravan položaj s obzirom na tehnologiju. U OŠ grupiramo unutar razrednoga odjela prema sklonostima učenika i učiteljevoj procjeni usvojenosti znanja i razvijenosti vještina, a po načelu inkluzije i jednakih prava za sve učenike, u SŠ i prema načelu izbornosti te prethodno stečenim znanjima, vještinama i interesima. I u osnovnoj i u srednjoj školi podržava se individualizacija učenja, učenje u paru i skupinama pri čemu učenici uče jedni od drugih, raspravljaju i međusobno vrednuju zajednički i pojedinačni rad.

Vrednovanje u međupredmetnoj temi tijesno je povezano s vrednovanjem postignuća i ishoda učenja predmetnih sadržaja predviđenih za pojedinačni predmet. Svrha vrednovanja u međupredmetnoj temi Uporaba IKT-a podrazumijeva unapređivanje učenja, napredovanje učenika pomoću IKT-a, razvoj vještine uporabe tehnologije te razvoj pozitivnih obrazaca ponašanja i stavova povezanih s primjenom IKT-a. Za postizanje navedenoga preporuča se *vođenje digitalnoga dnevnika učenja, e-portfolio, liste provjere izvršenih aktivnosti te umne mape opažanja učenika*. Naglasak je na formativnom vrednovanju usmjerenom na isticanje savladanog i ukazivanje na ono što još treba usavršiti. Izvješćivanje o razini postignutih odgojno-obrazovnih očekivanja Uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije u pravilu je predviđeno na kraju školske godine.

U razredima prvoga i drugoga ciklusa *izvješća o postignućima* unutar pojedinih predmeta (gdje je primjenjivo) izriču i uspješnost služenja tehnologijom za izvršavanje školskih zadataka kroz napredak učenika, njegov odnos prema uporabi tehnologije uz izbjegavanje negativnih izričaja. U razredima trećega, četvrtoga i petoga ciklusa u završnome izvješću, a na prijedlog razrednoga vijeća, vrednuje se razina postignutih odgojno-obrazovnih očekivanja trima mogućim stupnjevima procjene na *ljestvici procjene*.

Školska knjižnica u kurikulumu međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

Školska knjižnica ima prepoznatljivu ulogu u kurikulumu međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije. Spominje se 34 puta u preporukama za ostvarivanje očekivanja u svim domenama te 3 puta kao jedno od mjesta na kojem se mogu provoditi odgojno-obrazovni procesi vezani uz ovu međupredmetnu temu.

Ta uloga je vidljiva u ostvarivanju drugog trećeg i četvrtog odgojno-obrazovnog očekivanja treće domene Istraživanje i kritičko vrednovanje u kojem se od učenika očekuje da pretražuje *digitalne izvore* informacija, vrednuje i odabire informacije i pravilno upravlja odabranim informacijama.¹² To su prepoznatljiva očekivanja koja razvijaju informacijsku pismenost, koja je temeljna kompetencija školskih knjižničara u odnosu na ostale struke koje sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu. Navedeni ključni sadržaji u spomenutoj domeni već su dulje vrijeme sadržaji neposrednog odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara. Isto tako u posljednjoj domeni Stvaralaštvo i inovativnost u digitalnome okružju posljednje odgojno-obrazovno očekivanje glasi „učenik samostalno štiti svoje intelektualno vlasništvo i odabire načine dijeljenja

---

¹² Prijedlog kurikulumu međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, MZOS, Zagreb, 2016. str. 47.

sadržaja.“¹³ Ono je posljedično očekivanje koje proizlazi iz očekivanja o upravljanju informacijama.

Navedena odgojno-obrazovna očekivanja knjižničar može uključiti u svoj neposredni odgojno-obrazovni rad kroz suradnju s učiteljima i nastavnicima ili samostalno kroz projekte koje sam provodi. Vezano uz pitanje ostalih očekivanja i domena, sve ovisi o tome koliko se već tim očekivanjima bavio ili se želi baviti. Ovdje je važno naglasiti da će se edukacija nastavnika i stručnih suradnika vezana uz ovu međupredmetnu temu provoditi u sljedećoj fazi cjelovite kurikularne reforme pa će i ona doprinijeti uključivanju ove međupredmetne teme u njihov rad. Pod pojmom učitelji u ovom Prijedlogu kurikuluma podrazumijevaju se svi, i nastavnici i stručni suradnici.

Knjižnica je u ovom kurikulumu prepoznata i kao mjesto za učenje kao i kroz nastojanje da se svim učenicima osigura jednaki pristup digitalnim izvorima u radno vrijeme školske knjižnice, što je posebno bitno tamo gdje sva djeca još nemaju pristup internetu kod kuće, čime se potvrđuje prvi dio dobro nam znane sintagme o „učenju u i sa školskom knjižnicom“¹⁴. Drugi dio sintagme zadovoljen je spomenutim odgojno obrazovnim očekivanjima.

Projekti koji se na školi provode, a uključuju uporabu IKT-a, kao i grupiranje učenika s obzirom na interese i dodijeljene zadatke, također upućuju učenike na zajedničko pripremanje i izvršavanje tih zadataka u školskoj knjižnici.

Zaključak

Unutar Prijedloga kurikuluma međupredmetne teme Uporaba IKT-a uključene su aktivnosti *u i sa školskom knjižnicom* koja osigurava pristup digitalnom okruženju i digitalnim izvorima pri ostvarivanju predviđenih odgojno-obrazovnih očekivanja. Te aktivnosti dio su

---

¹³ Isto, str. 49.

¹⁴ Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje, Zavod za informacijske studije : Altagama, Zagreb, 2004. str. 89 – 93.

neposrednog odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara. One će se moći uzeti u obzir i u sljedećoj fazi cjelovite kurikularne reforme kada će se prema najavi voditelja reforme raditi Posebni kurikulum školskih knjižnica. Važnost školske knjižnice u novoj kurikularnoj reformi vidljiva je i u letimičnom pogledu na generičke kompetencije iz Okvira nacionalnog kurikuluma.

Naravno da se ovdje mogu postaviti i pitanja o financiranju nabave novih lektirnih i drugih knjiga, postizanju standarda opremljenosti i knjigama i digitalnom tehnologijom, kvalitetnom pristupu internetu – našoj staroj bolji. No, kurikulumi su dokumenti koji se ne bave tim pitanjem. Njime se bave zakoni i pravilnici koji će se prilagođavati kurikulumima u sljedećim fazama reforme, za koju su razumijevanje našle obje političke opcije. Uz to što za provedbu reforme nije planiran samo novac iz proračuna, nego i iz EU fondova, te uz jači angažman školskih knjižničara vjerujem i da će financiranje školskih knjižnica kao važnog dijela naših škola biti također planirano.

Još ćemo morati povesti računa i o radnom vremenu školskih knjižnica, jer za način rada koji potiče komunikaciju, rad u grupama radi ostvarivanja zadataka, školske će knjižnice morati biti dostupne i van satnice pojedinih razreda barem neko vrijeme. Problem je vidljiv najprije kod škola koje su u jednoj smjeni, a mogao bi se, po meni, riješiti pomicanjem radnog vremena za dva sunčana sata.

Izvori

Prijedlog Okvira nacionalnog kurikulumu Zagreb, MZOS, 2016.

Prijedlog Okvira za vrednovanje, procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, MZOS, Zagreb, 2016.

Prijedlog kurikulumu međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, MZOS, Zagreb, 2016.

Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje, Zavod za informacijske studija : Altagama, Zagreb, 2004.

Školski knjižničar u kurikulumu međupredmetne teme Učiti kako učiti

dr. sc. Jasna Milički
e-mail: jasna.milicki@skole.hr
OŠ Marija Bistrica

Sažetak

Promjene koje su se intenzivirale u posljednjih nekoliko desetljeća na svim područjima, suočile su školu sa spoznajom o mogućnosti gubitka prvenstva u stjecanju znanja ukoliko se ne prilagodi novom informacijskom i tehnološkom razdoblju. Zato se ona nužno okreće implementaciji onih metoda i strategija učenja kojima nastoji podići kvalitetu i djelotvornost odgojno-obrazovnog procesa. Nova je kurikularna reforma u Republici Hrvatskoj pokrenula niz promjena koje uključuju izradu dokumenata i modela vrednovanja, ocjenjivanja i izvještavanja o učeničkim postignućima, postupno uvođenje novih kurikulumu, izradu udžbenika i digitalnih materijala, osposobljavanje odgojno-obrazovnih djelatnika, strukturne promjene i programsku transformaciju. Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti jedan je od tih dokumenata koji prepoznaje rad školskog knjižničara i njegovu ulogu u upravljanju informacijama, razvijanju kompetencija informacijske i drugih vrsta pismenosti, primjene različitih strategija učenja kojima nastoji potaknuti kreativnost i kritičko mišljenje učenika.

Ključne riječi: učenje, strategije učenja, upravljanje informacijama, školski knjižničar, informacijska pismenost, kurikulum, učiti kako učiti.

Važno polazište u razmatranju kurikularnih dokumenata koje nam Cjelovita kurikularna reforma nudi, pa tako i Kurikuluma međupredmetne teme Učiti kako učiti, mogućnost je njihove stalne izmjene i nadogradnje. To je proces koji zahtijeva vrijeme i koji podliježe nizu stručnih revizija i javnih rasprava prije samog prihvaćanja dokumenta, tijekom eksperimentalne primjene do konačnog uvođenja u odgojno-obrazovni sustav.

Svi dokumenti slijede temeljni dokument, Okvir nacionalnog kurikuluma (ONK), kojim su, na općoj razini, određeni elementi kurikularnog sustava za sve vrste i razine odgoja i obrazovanja, postavljena načela, ciljevi i vrijednosti. Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti također određuje svrhu, ciljeve, ali i odgojno-obrazovna očekivanja vezana uz učenje i poučavanje ove teme unutar cijele odgojno-obrazovne vertikale.¹

Cilj reforme je uskladiti i povećati učinkovitost sustava odgoja i obrazovanja sadržajnim i strukturnim promjenama koje nam diktira ubrzani razvoj na tehnološkoj, znanstvenoj, društvenoj i drugim sferama života i rada u novom tisućljeću. Nužno nam se nameće razvoj generičkih kompetencija, funkcionalnih i svih ostalih oblika pismenosti, povezanost obrazovanja s potrebama društva, ali i s interesima, potrebama i mogućnostima učenika. Isto tako važno je osposobiti i uključiti sve dionike odgojno-obrazovnog sustava u cjeloživotno učenje kroz različite formalne, neformalne i informalne oblike. Naročito je važno osposobiti učenike za preuzimanje aktivne uloge u procesu vlastitog odgoja i obrazovanja i odgovornosti za vlastito učenje.

Za izradu kurikuluma međupredmetnih tema posebno je bilo važno određenje odgojno-obrazovnih ciklusa koji se temelje na razvojnim fazama učenika (preuzima se iz Nacionalnog okvirnog kurikuluma,

---

¹ Metodološki priručnik za izradu Kurikuluma međupredmetnih tema : inačica 1.0. Zagreb, 9. <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/01/METODOLOC5%A0KI-PRIRU%C4%8CNIK-Me%C4%91upredmetne-teme-ina%C4%8Dica-1.0..pdf> (pristupljeno 15. veljače 2016.).

2011., str. 35). Ciklusi obuhvaćaju nekoliko godina školovanja (npr. 2. ciklus obuhvaća 3., 4. i 5. razred osnovne škole) tijekom određene odgojno-obrazovne razine i imaju zajednička očekivanja što sve učenik treba postići u određenom ciklusu. U međupredmetnoj temi Učiti kako učiti ona su iskazana kao odgojno-obrazovna očekivanja za svaki pojedini ciklus i pripadajuću domenu i razrađena na pripadajuća znanja, vještine i stavove (tamo gdje je to moguće).²

Kod izrade dokumenta i njegove što učinkovitije praktične provedbe naglašen je slijed načela jezgrovitosti, jasnoće, kao i jezika koji mora biti razumljiv široj javnosti.

Međupredmetna tema Učiti kako učiti

Sve veća globalizacija, znanstveni i tehnološki napredak zahtijevaju od pojedinca mijenjanje njegove uloge u društvu kako bi se što uspješnije integrirao u život i svijet rada. Intenzitet korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija bezuvjetno nam nameće cjeloživotno učenje i stjecanje niza važnih kompetencija kako bismo opstali u suvremenom društvu i svijetu rada.

Mijenja se uloga učitelja i učenika. Učenik se, da bi istovremeno bio vješt konzument i proizvođač informacija, stavlja u središte odgojno-obrazovnog sustava koji mu zajedno s učiteljem treba pružiti podršku u stjecanju kompetencija opisanih u kurikulumima predmeta i područja. Kompetencija Učiti kako učiti omogućuje cjeloživotno učenje u različitim okruženjima i osposobljava pojedinca za što učinkovitiji osobni i profesionalni razvoj.

Poučavanjem ove teme kod učenika se nastoji potaknuti pravilan odabir i primjena onih metoda i strategija učenja kojima će aktivno sudjelovati u razvoju i stjecanju vlastitog znanja, vještina i stavova. Osposobljava ga da učinkovito upravlja vlastitim učenjem (da ga zna organizirati i regulirati), informacijama, razvija sposobnost kritičkog

---

² Vidi više u: Metodološki priručnik za izradu Kurikuluma međupredmetnih tema : inačica 1.0. 16.

mišljenja, zaključivanja i rješavanja problema. Učenik postaje aktivni sudionik i kreator.

Kompetencija se razvija kroz sve nastavne sate i izvannastavne aktivnosti u skladu s pristupima učenju koji su odgovarajući za pojedina područja. Važno je naglasiti da se učeniku mora pružiti prilika samostalnog odabira neke od aktivnosti, pristupa i sadržaja učenja kako bi razvio vještinu samostalnog učenja i upravljanja vlastitim učenjem.

Ostvarivanje očekivanja ove međupredmetne teme ovisi o spremnosti svakog učenika da preuzme odgovornost za vlastito učenje.

Domene u organizaciji kurikuluma međupredmetne teme Učiti kako učiti

Svojom ulogom i uključivanjem u kurikularne promjene školski knjižničar može najviše doprinijeti uspješnosti učenja na način da učenicima omogući i pruži pomoć kod odabira i primjene različitih strategija učenja i upravljanja informacijama. Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti organiziran je kroz četiri domene koje se međusobno preklapaju i zajednički doprinose uspješnom učenju. To su:

„Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama,
Upravljanje svojim učenjem,
Upravljanje emocijama i motivacijom u učenju i
Stvaranje okruženja za učenje“.³

Domene se organiziraju tako da omogućavaju kontinuitet učenja. Imamo iste domene u svim odgojno-obrazovnim ciklusima. Prema potrebi učenja i poučavanja u pojedinom ciklusu naglasak može biti na određenim domenama. Za svaku domenu, na razini ciklusa, definiraju se odgojno-obrazovna očekivanja, kao što je već prije

---

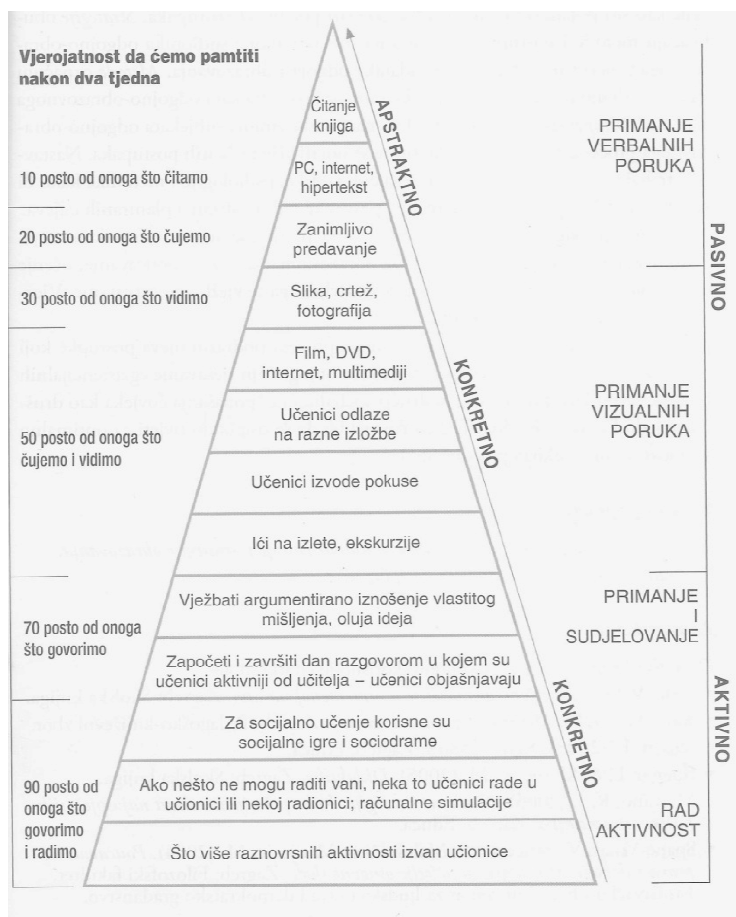
³ Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti : prijedlog. Zagreb. <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UKU-FINALNO-1602.pdf> (pristupljeno 18.veljače 2016.)

istaknuto, koja se potom razrađuju kroz pripadajuća znanja, vještine i stavove.

Domena **Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama** podijeljena je na četiri široko određena odgojno-obrazovna očekivanja: upravljanje informacijama, primjena strategija učenja i rješavanje problema, kreativno mišljenje i kritičko mišljenje. Svako očekivanje treba biti usklađeno s ciljevima koji se trebaju ostvariti (što očekujemo od učenika u određenoj domeni na kraju određenog odgojno-obrazovnog ciklusa kako bi mogao nastaviti obrazovanje i cjeloživotno učenje). Upravljanje informacijama, očekivanje u čiju se realizaciju uključuju i školski knjižničari, gradi se kroz svih pet ciklusa kroz koje se razvija samostalnost učenika u traženju novih informacija iz različitih izvora te njihova transformacija u novo znanje koje potom uspješno primjenjuje u rješavanju zadanog problema.⁴ Očekivanja se opisno razrađuju kroz znanja, stavove i vještine i obuhvaćaju različite razine i kvalitete kod učenika te stoga u iskazu očekivanja treba obuhvatiti cijeli raspon mogućih postignuća učenika, a ne samo minimalna ili maksimalna.

---

⁴ Vidi više: Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti : prijedlog. 8.

Slika 1 Stožac iskustva Edgara Dalea (prilagodio M. Matijević).⁵

⁵ Stožac iskustva E. Dalea koji se može uzeti kao polazište za izbor nastavnih metoda, didaktičkih strategija i nastavnih medija. Matijević, Milan.; Radovanović, Diana. 2011. Nastava usmjerena na učenika : prinosi razvoju metodika nastavnih predmeta u srednjim školama. Školske novine. Zagreb. 119.)

Očekivanja ne smiju biti izravno povezana s vrednovanjem, već općenitija, šira i složenija.⁶

To daje određenu autonomiju učiteljima i stručnim suradnicima u određivanju sadržaja učenja, materijala ili izvora i odabira odgovarajućih metoda i strategija učenja i poučavanja. Kroz suradničko planiranje učitelj može predlagati količinu sadržaja i cjeline u procesu učenja i poučavanja, a knjižničar izvore i postupke. Zajednički će se uključiti u kurikularno planiranje, oblikovanje sata, poučavanje, vrednovanje i procjenu nastavnog sata.

Očekivanja se mogu ostvariti na različite načine. Unutar međupredmetnih tema predlaže se njihovo uključivanje ili ugradnja u predmetne kurikulume, korelacija kroz više nastavnih predmeta i kombinacija nastavnih jedinica i međupredmetnih tema. Nudi se ostvarivost i kroz projekte gdje treba odrediti hoće li se očekivanja iskazati u određenom razredu ili tijekom cijelog ciklusa. Sat razredne zajednice može poslužiti za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja međupredmetnih tema, ali u tom slučaju treba iskazati očekuje li se njihovo ostvarivanje u određenoj godini obrazovanja ili tijekom ciklusa. Sva se ta postignuća mogu ostvariti unutar redovnog procesa učenja i poučavanja, ali i aktivnostima izvan redovnog procesa.⁷ Isto tako mogu biti uključene raznovrsne ustanove kao i različiti stručnjaci. Prijedlozi kako učitelji mogu ostvariti tj. planirati učenje i poučavanje određenog očekivanja na razini domene po pojedinom ciklusu, iskazani su kroz ključne sadržaje. Ti sadržaji bolje opisuju ono što je nužno i važno učiti i poučavati, opisuju dubinu i opseg očekivanja, ali ne služe kao pokazatelji učenikovih postignuća. To su samo neke od aktivnosti koje učitelji mogu proširivati prema zahtjevima postavljenih ciljeva i okruženja učenja

⁶ Vidi više u: Metodološki priručnik za izradu Kurikuluma međupredmetnih tema : inačica 1.0. 20.

⁷ Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti : prijedlog. 10.

(dionicima učenja, materijalnim, prostornim i vremenskim uvjetima).⁸

Upravo prva domena školskom knjižničaru daje najviše mogućnosti da samostalno ili u suradničkom radu s ostalim nositeljima procesa učenja i poučavanja razradi način ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja koje učenici trebaju usvojiti na kraju svakog odgojno-obrazovnog ciklusa. Takav pristup ne isključuje očekivanja ostalih domena koje pridonose uspješnom ostvarivanju postavljenih ciljeva. Kako bi učenje bilo što učinkovitije u različitim područjima učenja i svim odgojno-obrazovnim ciklusima važno je poznavanje i korištenje različitih strategija i metoda. Učenicima današnje tehnologije omogućavaju bezgranični i brzi pristup informacijama, njihovo pretraživanje i primjenu. Uloga školskog knjižničara je da toj informaciji da kvalitativnu i kontekstualnu ulogu.⁹ Razvijanjem vještine upravljanja informacijama knjižničar pomaže učenicima da jasno spoznaju informacijsku potrebu, traže, prikupljaju, pohranjuju, analiziraju i sintetiziraju, vrednuju i u određenom obliku prezentiraju novu informaciju. Pri tome moramo imati stalno u vidu da je kontekstualizacija informacija djelotvornija ukoliko se koriste one strategije koje su primjerene potrebama i mogućnostima pojedinca, grupe ili cijelog razreda. Knjižničari mogu ponuditi suradnju u osposobljavanju i razvijanju vještina učenika za učinkovito upravljanje vlastitim učenjem nudeći im različite izvore informacija (recimo kod učenja istraživanjem), razvijati i osposobljavati ih za preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje, kao i usmjeravati u odabiru odgovarajuće strategije. Ovdje treba naglasiti da izbor strategija i metoda ponajviše ovisi o kompetencijama koje se žele postići, ali i o prethodnim iskustvima i znanjima učenika (vidi Slika 1.).

---

⁸ Nav. dj., 10–36.

⁹ Milički, Jasna. 2014. *Model informacijskog opismenjavanja u osnovnoškolskim knjižnicama*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 254 .

Informacijska pismenost u području obrazovanja, kojom se školski knjižničari sve intenzivnije bave unutar knjižničarske djelatnosti, temelji se na odnosu s cjeloživotnim učenjem. Uloga je školskog knjižničara (Slika 2.) da što uspješnije implementira informacijsku pismenost stavljajući je u određeni kontekst (povezivanjem s nastavnim predmetima, aktivnostima, sadržajima) samostalno ili kroz suradnju i timski rad s ostalim dionicima (učiteljima, stručnim suradnicima, vanjskim suradnicima, roditeljima, učenicima).

U *Smjernicama za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju* nude se neki modeli učenja, kao primjerice timski rad ili suradničko učenje, učenje istraživanjem, učenje usmjereno na učenike, smisleno učenje i učenje utemeljeno na umu.¹⁰ Posebno ovdje dodajemo i projektno učenje koje također uključuje neke od prethodno spomenutih modela, a trebalo bi biti, prema suvremenim konceptima obrazovanja, što više zastupljeno u školskom poučavanju.¹¹

Nikako ne smijemo izostaviti i čimbenike koji utječu na uspješnost procesa učenja. Oni čine važan i neodvojiv element u strukturi domena ove međupredmetne teme koja učenike treba upoznati i osposobiti za uspješno upravljanje vlastitim emocijama i motivacijom. Motivacija za ovladavanjem nekog postavljenog zadatka i pozitivne emocije koje učenik ima prema sebi, preduvjet su uspješnog samostalnog učenja. Mira Čudina-Obradović¹² upravo naglašava ulogu učitelja, uključujući i stručne suradnike (školske

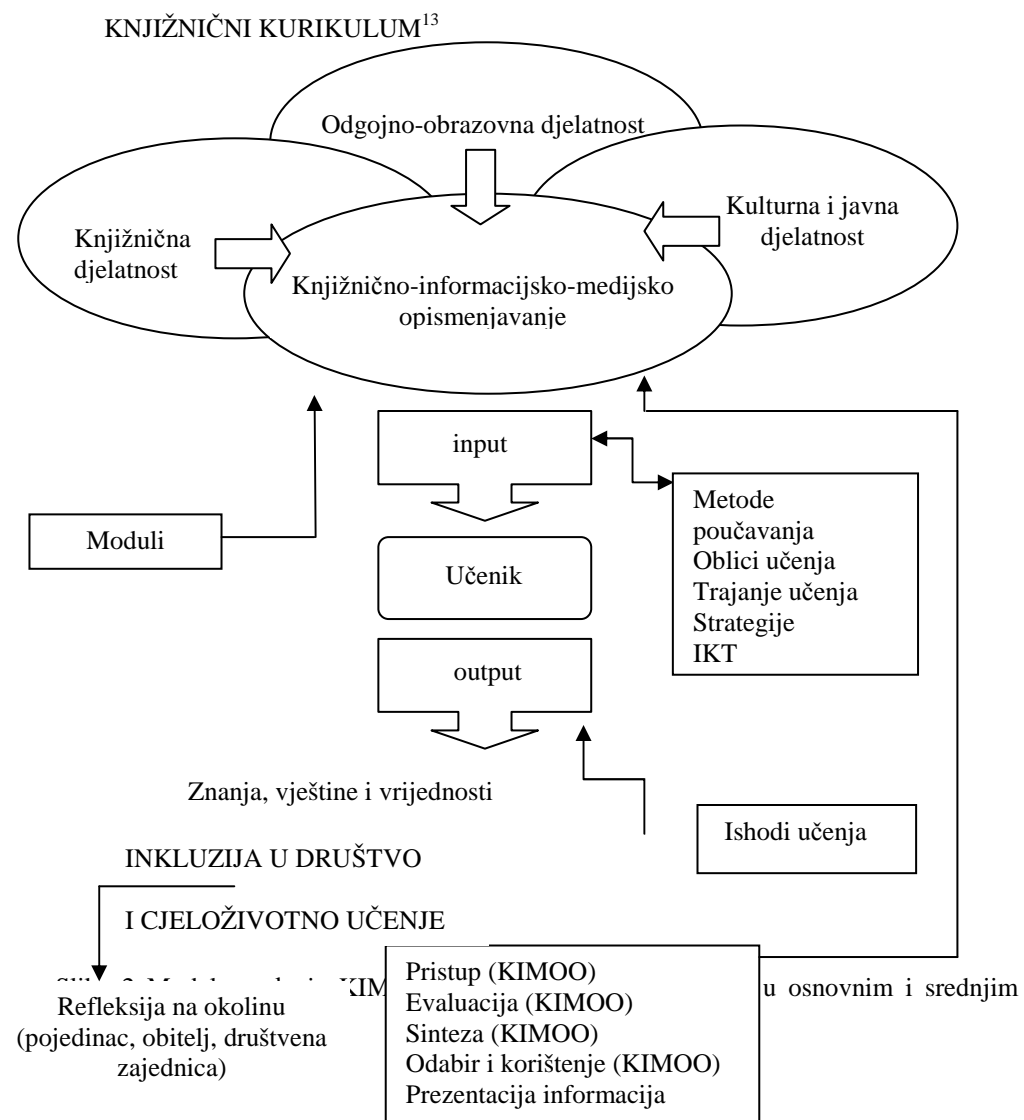
---

¹⁰ Prikaz McGregorovih (1999) modela učenja iz: *Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija*. 2011. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb. 48.

¹¹ Vidi više: Milički, Jasna. Nav. dj., 44–70.

¹² Čudina-Obradović, Mira. 1997. Motivacija za učenje : Oblici, tipovi i mogućnosti povećanja. Motivacijski poticaji školske knjižnice u odgojno-obrazovnoj aktivnosti učenika : zbornik radova Proljetne škole školskih knjižničara Crikvenica, 17. – 19. svibnja 1996. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Hrvatske, Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci. 12.

knjižničare), koji trebaju osvijestiti učenike u mogućnost promjenjivosti vlastitih sposobnosti pod utjecajem zalaganja i vježbanja; podučavati ih učinkovitim strategijama učenja, na primjer praćenje rezultata i usporedba s postavljenim ciljevima, mijenjanje i pronalaženje one strategije koja dovodi do rezultata, pronalaženje one strategije koja najviše odgovara kognitivnom stilu pojedinca; podučavati ih konstruktivnim atribucijama kao što je pripisivanje uspjeha zalaganju, a neuspjeha njegovom nedostatku; razvijati ispravne i učinkovite ciljeve učenja, gdje mu cilj treba biti ovladavanje znanjem i vještinama i povećanje osjećaja vlastite vrijednosti nakon njihova potpunog ovladavanja.

¹³ Milički, Jasna. Nav.dj. 131.

Uloga školskog knjižničara u učenju i poučavanju međupredmetne teme „Učiti kako učiti“

Međupredmetna tema „Učiti kako učiti“ usmjerena je na osnaživanje aktivne uloge učenika unutar procesa učenja i poučavanja. Učenik aktivnim angažmanom u interakciji s (optimalnim i poticajnim) okruženjem konstruira novo znanje. Traži i pronalazi različite informacije koje uz primjenu suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, koristeći se odgovarajućim strategijama i metodama, povezuje i nadograđuje na već postojeće znanje i tako stvara nove mentalne sklopove ili strukture. Učenik uči s razumijevanjem, motiviran je za učenje i regulira svoje emocije.

Učitelj ima ulogu poticanja aktivnog učenja učenika. Uspješnost poticanja povezana je s njegovim pozitivnim stavovima o učenju. Bira sadržaje, aktivnosti, strategije i metode koje su primjerene razvojnoj razini učenika. Vodi računa o individualnim potrebama djece (uključena i djeca s posebnim potrebama) čija različitost zahtijeva i različite pristupe. Na taj način omogućava interakciju učenika sa sadržajem učenja, ali i drugim dionicima procesa.

Russell¹ ističe važnost suradničkog odnosa učitelja i knjižničara kojeg pojašnjava partnerstvom u koje učitelj unosi znanje o prednostima i slabostima učenika i sadržaja koji se treba poučavati, a knjižničar razumijevanje informacijskih vještina i metode za njihovu integraciju. Takva razmjena ciljeva učeniku omogućava stvaranje okruženja i sagledavanje povezanosti predmetnog sadržaja i informacijske i medijske pismenosti. Zajedničko planiranje treba obuhvatiti zajedničke ciljeve poučavanja, u najmanju ruku zajedničke planove za određeni nastavni sat, za nastavne jedinice ili cijeli kurikulum. Poučavanje ima svoj tijek, prilagođeno je učeniku

---

¹ Montiel-Overall, Patricia. 2005. Toward a theory of collaboration for teachers and librarians. *School Library Media Research*, 8, 4. <http://www.ala.org/aasl/aaslpubsandjournals/slmrb/slmrcontents/volume82005/theory> (pristupljeno 2.1.2013.)

kako bi mu olakšalo razumijevanje sadržaja kojeg uči, a može se provesti kroz nastavne satove i razne aktivnosti. Na suradničkoj razini knjižničar i učitelj raspravljaju o faktorima koji utječu na učenikovo razumijevanje sadržaja, a to mogu biti individualne razlike, razvojni stupnjevi i prethodno iskustvo učenika. Stvaranjem optimalnog i poticajnog okruženja u obrazovnim situacijama učeniku se želi pomoći u razvijanju dubljeg, trajnijeg shvaćanja nastavnih sadržaja i informacijske i medijske pismenosti. Ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja moguće je kroz nastavne jedinice, projekte, razne programe, udžbeničke i digitalne materijale, raznovrsnu literaturu, razgovore ili vježbe. S vremenom takav pristup dovodi do povećanja uzajamnog povjerenja i poštovanja.²

„Montiel-Overall predlaže četiri modela suradnje knjižničara i učitelja, proizašlih iz Loertscherove taksonomije,³ koji se najčešće koriste za opis njihova suradničkog odnosa. Razine taksonomije predstavljaju različite stupnjeve intenziteta suradnje između knjižničara i učitelja (niža razina predstavlja neovisnost knjižničara i učitelja, a najviša optimalnu razinu suradničkog odnosa). Što je razina intenziteta viša, potrebe suradnika su usklađenije, a suradnici odgovorniji i požrtvovniji. Radi se o modelu A – usklađivanje; model B – suradnja/partnerstvo; model C – uključivanje poučavanja i model D – uključivanje u kurikulum (predmeta, područja, škole...). Model D je za knjižničare najpoželjniji. Osnovne razlike među modelima jesu:

Namjera ili svrha radnog odnosa ili razlog zajedničkog rada.

Jačina ili stupanj uključivanja, obvezivanja ili udjela sudionika.

Interes za unapređivanje učeničkih postignuća ili opseg u kojem će se naponi fokusirati u unapređivanju učeničkih rezultata.“⁴

Osim knjižničara u poučavanje ove međupredmetne teme uključeni su i ostali stručni suradnici kroz pružanje pomoći učiteljima u

---

² Milički, Jasna. Nav.dj., 158–159.

³ Montiel-Overall, Patricia. Nav. dj., 9.

⁴ Milički, Jasna. Nav.dj., 159.

grupnom ili individualnom radu s učenicima, projekte i druge aktivnosti. Partnerskim odnosom planira se suradnja i uključenost roditelja čija je uloga naročito važna kod razvijanja pozitivnih motivacija za učenje i usvajanje primjerenih strategija učenja. Tu su i institucije izvan školskog okruženja koje obogaćuju odgojno-obrazovnu ulogu.

Poučavanje ove međupredmetne teme provodi se kroz sve predmete, aktivnosti i sadržaje, ali i učenje izvan učionice i zahtijeva pripremu za aktivno učenje i poučavanje kreiranjem razrednog okruženja, poučavanjem strategija učenja i upravljanja vlastitim učenjem. Provodi se tako da učitelj najprije sam primjenjuje strategiju i objašnjava njezinu primjenu, a potom je učenici samostalno primjenjuju na sličnim sadržajima pod vodstvom učitelja. Dalje se smanjuje uloga učitelja, a povećava odgovornost učenika koji strategiju uvježbavaju na novim sadržajima i situacijama, da bi je u konačnici samostalno primjenjivali kao novo znanje u rješavanju problema ili u novim situacijama. *Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama* može se poticati kroz niz situacija učenja u svakodnevnom odgojno-obrazovnom procesu dio kojih je naveden u prijedlogu Nacionalnog kurikulumu međupredmetne teme Učiti kako učiti.⁵

Kako vrednovati ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja međupredmetne teme Učiti kako učiti

Odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetne teme Učiti kako učiti mogu se učiti, poučavati i vrednovati u svim predmetnim kurikulumima, s time da se ostavlja mogućnost vrednovanja jednog manjeg dijela očekivanja i izvan redovite nastave, kroz korelaciju predmeta, integriranu nastavu, projektnu ili nastavu u školskoj knjižnici. Ukoliko se planiranje provodi na suradničkoj razini, tada

---

⁵ Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti : prijedlog. 39-40.

bi se i određivanje odgojno-obrazovnih ishoda (očekivanja) trebalo vrednovati na suradničkoj razini.

Krajnji cilj nam je učenika osposobiti za samostalno učenje i preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje (samovrednovanje).

Vrednovanje odgojno-obrazovnih očekivanja unutar ove međupredmetne teme osmišljeno je kroz pristupe:

vrednovanje za učenje – učenik prati svoj napredak i procjenjuje uspješnost; učitelj provjerava uspješnost poučavanja i učenja te na temelju informacija planira i unapređuje taj proces, daje učeniku povratnu informaciju o učenju;

vrednovanje kao učenje – učeniku se daje vrijeme za razmišljanje i refleksiju o učenju, provođenje samovrednovanja; s učenikom se provode razgovori o učenju i rezultatima vlastitog učenja (konzultacijski sastanci); vođenje dnevnika učenja; osmišljavanje i razvijanje učenikovog individualnog plana učenja.⁶

Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti⁷ ne predviđa zasebno ocjenjivanje ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja. O usvojenosti postignuća ove međupredmetne teme unutar pojedinog predmeta izvješćuje se na kraju pojedinog odgojno-obrazovnog razdoblja za svakog učenika pojedinačno.

Školski knjižničar se uključuje u izvješćivanje o usvojenosti postignuća onih očekivanja u čijem je ostvarivanju (kroz učenje i poučavanje) sudjelovao. Vrednovanje će provoditi u skladu s organizacijom učenja i poučavanja, ovisno radi li se o suradničkom radu ili samostalnom, u okviru određenog predmeta ili kroz neki drugi program (primjerice projekt). Koristit će se kvalitativnim opisom postignuća i napredovanja učenika u odnosu na ishode i očekivanja u početnim ciklusima (1. i 2. odgojno-obrazovni ciklus), te listama procjene elemenata određenih predmetnih i generičkih kompetencija (3. – 5. ciklus).

---

⁶ Isto, 43-44.

⁷ Isto, 44.

Umjesto zaključka

Dugo očekivane želje i potreba kretanja u cjelovite i sustavne promjene odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske počele su se ostvarivati 2014. godine donošenjem Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije. Prva mjera kojom su te promjene započele provođenje je Cjelovite kurikularne reforme. Ona se jednim dijelom nastavlja na pokušaje i inicijative koje su zahvatile sustav obrazovanja u proteklih deset i više godina.

Zašto je Cjelovita kurikularna reforma važna školskim knjižničarima? Ona im konačno pruža mogućnost osnaživanja uloge koju imaju u odgojno-obrazovnom sustavu, njihovu prepoznatljivost i jačanje profesionalizacije. Uključivanje u pojedine kurikularne dokumente, kao i izrada posebnog kurikulumuma za školsku knjižnicu, naglašava njezinu važnost i ulogu u sustavu kako formalnog tako i informalnog i neformalnog odgoja i obrazovanja. Šira javnost i ostali dionici odgojno-obrazovnog sustava bolje će upoznati ciljeve i zadaće koje školska knjižnica provodi unutar svoje djelatnosti.

Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti jedan je od dokumenata kojim se školski knjižničar implementira u odgojno-obrazovnu djelatnost škole u sve razrede kroz svih pet odgojno-obrazovnih ciklusa.

Izvori

Čudina-Obradović, Mira. 1997. Motivacija za učenje : Oblici, tipovi i mogućnosti povećanja. Motivacijski poticaji školske knjižnice u odgojno-obrazovnoj aktivnosti učenika : zbornik radova Proljetne škole školskih knjižničara Crikvenica, 17. – 19. svibnja 1996. Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci. Rijeka.

Metodološki priručnik za izradu Kurikuluma međupredmetnih tema : inačica 1.0. Zagreb.

<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/01/METODOLOC5%A0KI-PRIRU%C4%8CNIK-Me%C4%91upredmetne-teme-ina%C4%8Dica-1.0..pdf> (pristupljeno 15. veljače 2016.).

Milički, Jasna. 2014. *Model informacijskog opismenjavanja u osnovnoškolskim knjižnicama*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 254 str.

Montiel-Overall, Patricia. 2005. Toward a theory of collaboration for teachers and librarians. *School Library Media Research*, 8. <http://www.ala.org/aasl/aaslpubsandjournals/slmrb/slmrcontents/volume82005/theory> (pristupljeno 2.1.2013.)

Nacionalni kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti : prijedlog. Zagreb. <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UKU-FINALNO-1602.pdf> (pristupljeno 18. veljače 2016.)

Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija. 2011. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb.

Mjesto školske knjižnice u prijedlogu kurikuluma Hrvatskoga jezika

Nataša Sajko
e-mail: natasa.sajko@gmail.com
Medicinska škola Varaždin

Sažetak

Prijedlog kurikuluma predmeta Hrvatski jezik nacionalni je dokument u kojemu su jedinstveno iskazana odgojno-obrazovana očekivanja od hrvatskih učenika u dovisokoškolskome odgoju i obrazovanju u svih pet ciklusa učenja i poučavanja. Kurikulum je osmišljen u trima domenama: *Komunikacija i jezik*, *Književnost i stvaralaštvo* i *Kultura i mediji*. U svakoj se godini učenja definira sedamnaest odgojno-obrazovnih ishoda. Odgojno-obrazovni ishodi detaljno su razrađeni i određene su četiri razine usvojenosti: zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna. Odgojno-obrazovni ishodi B. 4. (samostalni odabir teksta za čitanje) i C. 1. (informacijska pismenost) operacionalizacijom na razini školskoga kurikuluma i izvedbenoga kurikuluma rada školskoga knjižničara tijesno se mogu povezati s radom školske knjižnice. U radu se daju primjeri operacionalizacije i prijedlozi projektnih aktivnosti za svaku razinu i vrstu školovanja.

Ključne riječi

kurikulum, Hrvatski jezik, školska knjižnica, informacijska pismenost, čitanje

Uvod

Ulaskom u novo tisućljeće hrvatsko se društvo opredijelilo za korjenitu promjenu obrazovnoga sustava izglasavši u hrvatskome Saboru 17. listopada 2014. godine Strategiju znanosti, obrazovanja i tehnologije. U veljači sljedeće godine započela je cjelovita kurikularna reforma kao jedna od prvih mjera predviđenih Strategijom i to odabirom članova ekspertne radne skupine i stručnih radnih skupina za izradu prijedloga nacionalnih kurikularnih dokumenata među kojima je i prijedlog nacionalnog kurikuluma Hrvatskoga jezika. Prijedlog kurikuluma predstavljen je stručnoj javnosti 29. veljače 2016. godine čime je započela stručna rasprava.

Prijedlog nacionalnoga kurikuluma Hrvatskoga jezika

Nacionalni kurikulum dokument je kojim se određuju svrha i ciljevi učenja i poučavanja predmeta, opisuje se njegova struktura i iskazuju željene razine postignuća svih učenika na kraju svake od dvanaest godine učenja. Predmetni kurikulum Hrvatskoga jezika proizlazi iz kurikuluma dvaju predmetnih područja: jezično-komunikacijskoga i umjetničkoga i povezan je s međupredmetnim temama (Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje, Građanski odgoj i obrazovanje, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, Učiti kako učiti, Poduzetništvo).

Svrha predmeta prema prijedlogu kurikuluma osposobljavanje je učenika za jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom u svim životnim situacijama: osobnim, obrazovnim, javnim, poslovnim, kao i razumijevanje važnosti i potrebe čitanja, čitanja iz užitka i literarnoga izražavanja. Prema metodološkim postavkama cjelovite kurikularne reforme kurikulum Hrvatskoga jezika osmišljen je u trima domenama:

- A. Komunikacija i jezik
- B. Književnost i stvaralaštvo
- C. Kultura i mediji.

Domene zamjenjuju dosadašnja nastavna područja: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijsku kulturu (u osnovnoj školi). Za svaku se godinu učenja definira sveukupno sedamnaest odgojno-obrazovnih ishoda koji proizlaze iz nabrojanih domena a prema načelima razvojnosti, međusobne povezanosti i uvjetovanosti. Odgojno-obrazovni ishodi detaljno su razrađeni i opisane su četiri razine usvojenosti: zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna. Razine usvojenosti nisu istovjetne ocjenama, već učitelja i nastavnika upućuju na točniju procjenu aktivnosti koje su potrebne njegovim učenicima za razvoj znanja, vještina i stavova.

U središte učenja i poučavanja stavljen je tekst kao sredstvo i cilj učenja i poučavanja te razvoj komunikacijsko-funkcionalne i čitalačke pismenosti, ali očekuje se i da učenici ovladaju i novim pismenostima potrebnima građaninu 21. stoljeća: informacijskom, medijskom i kulturalnom pismenosti te razvijaju kritičko mišljenje. Uz domenu *Književnost i stvaralaštvo* upravo u domeni *Kultura i mediji* mnogobrojne su mogućnosti povezivanja i suradnje između školskoga knjižničara, razrednoga učitelja, predmetnoga učitelja i nastavnika Hrvatskoga jezika.

Školska knjižnica u kurikulumu Hrvatskoga jezika

Među temeljnim ciljevima učenja i poučavanja Hrvatskoga jezika sljedeći se mogu izravno povezati sa školskom knjižnicom kao informacijskim, medijskim, kulturnim i komunikacijskim središtem škole. Tako pohađajući školsku knjižnicu učenik može:

- a) steći naviku i potrebu čitanja različitih neprekinutih, isprekidanih, mješovitih i višestrukih tekstova (npr. tiskanih i mrežnih enciklopedija, rječnika, atlasa, antologija iz referentne zbirke školske knjižnice)
- b) razviti naviku samostalnoga čitanja reprezentativnih tekstova hrvatske i svjetske književnosti (samostalno odabranih ili prema preporuci školskoga knjižničara)

c) otkriti različite načine čitanja razmjenjujući svoja iskustva čitanja s drugim čitateljima (npr. u školskom književnom klubu, projektima za poticanje čitanja poput *Tuluma slova*)

d) razviti literarni ukus, maštu i refleksiju o svijetu, sebi i drugima

e) upoznati se s različitim informacijskim izvorima i sadržajima i kritički ih procijeniti tijekom istraživanja (u tiskanom i digitalnom obliku).

Najčešći razlog dolaska učenika, učitelja i nastavnika u školsku knjižnicu posudba je knjiga za cjelovito čitanje. Kurikulumom se predlaže da nastavnik u dogovoru s učenicima oblikuje popis djela za cjelovito čitanje te da učenici samostalno odabiru i predstavljaju svojim kolegama i učitelju barem jedno djelo po vlastitome izboru. Time se potiče razvoj čitalačke pismenosti i čitalačke kulture, osobito literarnoga čitanja, te mogućnost trajne i tijesne suradnje učitelja i nastavnika Hrvatskoga jezika i školskoga knjižničara. Velika je autonomija dana učitelju/nastavniku koji, poštujući sposobnosti i interese svojih učenika, oblikuje popis tekstova za cjelovito čitanje služeći se dodatkom kurikulumu ili uvidom u knjižni fond školske i gradske knjižnice. Popis se odnosi se na ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda B 1., B 2. i B 3. u svim godinama učenja Hrvatskoga jezika. U prvom ciklusu učitelj odabire između osam i deset slikovnica, u drugom i trećem ciklusu od šest do osam književnih tekstova različitih žanrova primjerenih recepcijskim sposobnostima učenika i vodeći računa o podjednakoj zastupljenosti hrvatskih i svjetskih pisaca. U gimnazijama nastavnik oblikuje popis od tri suvremena i tri kanonska teksta, a u strukovnim školama od dva kanonska i tri suvremena u prvom i drugom razredu te tri kanonska i dva suvremena u trećem i četvrtom razredu dizajnirajući ga prema kriteriju zastupljenosti sviju književnih žanrova (poezije, proze, drame), poetičkoj egzemplarnosti, literarnoj vrijednosti i primjernosti recepcijskim sposobnostima učenika.

Ako nastavnik i učenici odluče čitati više od šest odnosno pet književnih tekstova, u oblikovanje izvedbenoga književnoga kurikuluma mogu uključiti i školskoga knjižničara. Školski

knjižničar učenicima će samostalno ili u suradnji s predmetnim učiteljem predstaviti naslove koje posjeduje školska knjižnica a koji zadovoljavaju preduvjete za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva i ishoda predviđenih izvedbenim kurikulumom predmetnoga nastavnika za tu školsku godinu. Zanimljiva iskustva čitanja književnosti mogu se ostvariti u knjižnici. U prvome ciklusu, koji obuhvaća prvi i drugi razred osnovne škole, učiteljica može s učenicima svakodnevno čitanje umjesto u učionici organizirati u školskoj knjižnici jer tamo se nude autentična iskustva susreta s knjigama najmlađim čitateljima. Školski knjižničar će za tu prigodu prirediti tematske izložbe slikovnica, organizirati likovnu ili dramsku radionicu u kojoj će učenici iskazati svoj literarni doživljaj slušanoga književnog teksta. Navest ću dva vlastita primjera iz strukovne škole: za vrijeme velike popularnosti turske romantično-povijesne serije *Sulejman Veličanstveni* u školskoj smo knjižnici organizirale *Sulejmaniju*. U radionici su sudjelovale učenice i nastavnice Hrvatskoga jezika, školska knjižničarka, profesor informatike i fizike. Sjedili smo na jastucima, pili jaku tursku kavu, slatke kolačiće i čitali ulomke iz romana Ivana Aralice *Psi u trgovištu*. Uspoređivali smo prikaz turske tematike i lika turskoga sultana u dvama djelima i ponovili sve što smo do četvrtoga razreda naučili o Turcima u hrvatskoj literaturi (od zapisa popa Martinca da *Turci nalegoše na jazik harvatski*, preko Zoranićeve *rasute baščine*, do Mažuranićeve *Smrti Smail-age Čengića*, a sva su nam ta djela i njihovi ulomci bili na dohvata ruke na policama školske knjižnice). Drugi primjer odnosi se na razvoj funkcionalne pismenosti u školskoj knjižnici. U vrijeme božićnih blagdana izradili smo svoje drvce dobrih želja od suhih grana i ispunili ga pisamcima (zvjezdicama) na kojima smo uvježbali pisati osobno pismo. Knjižničar može u suradnji s učiteljem/nastavnikom organizirati literarnu tribinu, susret s književnikom i jezikoslovcem ili voditi školski čitateljski klub koji će učenicima proširiti obzore i ponudu naslova za samostalno čitanje čime će doprinijeti ostvarivanju ishoda B. 4.

Od drugoga ciklusa učenik samostalno odabire jedan ili više tekstova koji nisu ni na jednome popisu i predstavlja ga kolegama i učitelju te o njima razgovara i nekoliko puta godišnje čime se izravno podupire Strategija za poticanje čitanja RH, a tu će u formiranju njegova literarnog ukusa i popisa djela za čitanje važnu ulogu imati upravo školski knjižničar. Upućujući učenike na elektroničke izvore kao što su CARNetov portal E-lektire, portal Besplatne elektroničke knjige, mrežne časopise poput Knjigomata, Vijenca, Kola knjižničar može nadoknaditi nedostatak tiskanih knjiga jer znamo da u školi knjižnični fond stalno vapi za obnovom. Usporedni prikaz pismenosti 21. stoljeća i upućuje na srodnost ciljeva rada učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika i školskoga knjižničara u domeni Kultura i mediji. Odgojno-obrazovni ishodi u toj domeni posvećeni su razvijanju informacijske, medijske i kulturalne pismenosti djece i mladih, što je i bitno područje djelovanja školskoga knjižničara.

Pismenosti 21. stoljeća

- **komunikacijsko-funkcionalna pismenost**
obuhvaća jezik kao sredstvo komunikacije sa svrhom ovladavanja primalačkim i proizvodnim jezičnim djelatnostima i njihovim međudjelovanjem radi razmjene informacija, ideja, stavova i vrijednosti
- **čitalačka pismenost**
obuhvaća razumijevanje i korištenje pisanih tekstova, razmišljanje o njima i angažman prilikom čitanja radi postizanja osobnih ciljeva, razvoja vlastitog znanja i potencijala te aktivnog sudjelovanja u društvu.
- **informacijska pismenost**
obuhvaća učinkovito korištenje informacija u kontekstu rješavanja problema; podrazumijeva sposobnost učinkovitog traženja informacija, upućenost pri odabiru i vrednovanju informacija, lakoću i lagodnost korištenja širokog raspona medija, svijest o problemu pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija i učinkovitost prenošenja informacija drugima.
- **medijska pismenost**
  - podrazumijeva sposobnost da se informacija vrednuje, analizira, procijeni i razmijeni u svim svojim oblicima
- **međukulturalna pismenost**
  - podrazumijeva razvoj znanja o sebi i drugima, odgovornog ponašanja prema pripadnicima drugih jezika i kultura, uvažavanje različitih vrijednosti, uvjerenja i ponašanja; svijest o procesima stvaranja, izražavanja i razmjene ideja i vrijednosti te razumijevanja promjena u svijetu i komunikacije među kulturama; svijest o nužnosti suzbijanja svih vrsta stereotipa, predrasuda, diskriminacije i govora mržnje

Slika 3 Pismenosti 21. stoljeća

Nove generacije učenika digitalni su urođenici i informacijsku i komunikacijsku tehnologiju prihvaćaju s lakoćom i služe se njome intuitivno. Ipak često pretraživanju i uporabi informacija pristupaju lakonski i nekritično. Stoga školski knjižničar može uvelike pridonijeti razvijanju informacijske pismenosti individualnim radom s učenicima ili radom u manjim skupinama jer često je učenicima pristup tiskanim izvorima informacija (enciklopedijama, rječnicima, leksikonima, antologijama) i mrežnim bazama podataka i enciklopedijama (Hrvatska enciklopedija, Wikipedija i sl.) te pristup internetu omogućen samo u školskoj knjižnici. Novim kurikulumom Hrvatskoga jezika predlaže se i intenzivnije proučavanje medijskih tekstova i njihovih izravnih i neizravnih poruka te utjecaj na oblikovanje identiteta mladih primatelja. Školska knjižnica mjesto je na kojemu učenik može upoznati različite vrste novina, časopisa, tjednika i biltena, a školski knjižničar često je prva osoba kojoj se učenici obraćaju u potrazi za željenim člankom ili objavom. Radionicama o medijskim sadržajima knjižničar može doprinijeti i kulturi dijaloga i preveniranju govora mržnje na internetu i virtualnim prostorima, društvenim mrežama i brbljaonicama. Organizacija odlaska na sajam knjiga, Interliber ili Sa(n)jam knjige, može biti dio projektnih aktivnosti predviđenih školskim kurikulumom u kojemu će svoj rad povezati školski knjižničar i više predmetnih nastavnika hrvatskoga jezika prema ishodu C. 5., a osim ove kulturne manifestacije to može biti i zajednički obilazak Nacionalne i sveučilišne knjižnice, knjižnice Hrvatske akademija znanosti i umjetnosti, sudjelovanje na Noći knjige, organizacija kviza Čitanjem do zvijezda ili Tulum slova.

Zaključak

Čitav je niz mogućnosti da se školska knjižnica uključi u ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda predviđenih prijedlogom nacionalnoga kurikuluma Hrvatskoga jezika, a osobita se suradnja može ostvariti u domenama *Književnost i stvaralaštvo* te *Kultura i*

mediji. Školski knjižničar svojim profesionalnim kompetencijama i područjem djelovanja istinski je partner učitelju i nastavniku Hrvatskoga jezika u ostvarivanju svrhe, ciljeva i odgojno-obrazovnih ishoda u svakodnevnoj nastavi, školskim i izvanškolskim projektnim aktivnostima, a ovim se člankom čitatelja željelo uputiti kako operacionalizirati u izvedbenim i školskim kurikulumima općenite i široko postavljene odgojno-obrazovne ishode iz prijedloga nacionalnog kurikuluma.

Izvori

László, Marija; Lasić Lazić, Jadranka. 2012. Učenje kao obrada informacija (informacijsko učenje) u XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Smjernice za rad školskog knjižničara. AZOO. Zagreb.

Media and Information Literacy, Policy and Strategy Guidelines. 2013. UNESCO. Paris.

Nacionalni kurikulum Hrvatskoga jezika, prijedlog. 2016. MZOS. Zagreb.

Prijedlog nacionalne strategije za poticanje čitanja (2015. – 2020.). 2015. MZOS. Zagreb.

Strategija znanosti, obrazovanja i tehnologije. 2014. NN. Zagreb. (dohvaćeno 10. 3. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html)

Zovko, Mira. 2010. Školski knjižničar u suvremenom kurikulumu. u XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Zbornik radova. AZOO. Zagreb.

„Ohrabriti djecu da razmišljaju izvan okvira...“ ... a nastavnike?

dr. sc. Ana Crkvenčić

Život i rad u suvremenom društvu brzih promjena i oštre konkurencije zahtijevaju nove kompetencije pojedinca koje naglasak stavljaju na razvoj inovativnosti, kreativnosti, rješavanja problema, razvoj kritičkog mišljenja, poduzetništva, informatičke pismenosti, socijalnih i drugih kompetencija (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on Key Competences for lifelong learning, 2006/962/EC). Ocjena je relevantnih svjetskih organizacija, poput UNESCO-a i Svjetske banke, da obrazovanje ne slijedi društvene potrebe i očekivanja. O tome govore i PISA-ina rezultati ispitivanja pripremljenosti petnaestogodišnjaka za nastavak obrazovanja i uključivanje u proces rada, a svjetskim su vladama relevantni kao povratna informacija o njihovim obrazovnim politikama i praksama (Braš Roth 2010.). Uzroci krize i neučinkovitosti desetljećima se pripisuju tradicionalnoj školi, odnosno sadržajima i načinu na koji ih ona ostvaruje: nastavnici planirani sadržaj najčešće verbalno izlaže (predaje, pripovijeda, opisuje, objašnjava, čita, komentira, sistematizira...), a od učenika se očekuje da slušaju, zapamte velik broj podataka, činjenica, formula i definicija i da ih „znaju“ ponoviti (Ramseger 1977; Kanders 1996; Pastuović 1999). Postavljaju se sljedeća pitanja (Pastuović 1999): 1. Koje i kakve obrazovne ishode, koje kompetencije je nužno razviti kako bi se one uskladile s društvenim potrebama i očekivanjima? Na kojim sadržajima? 2. Na koji način valja poučavati obrazovne sadržaje da bi učenici bili kompetentni i kompetitivni?

Ta pitanja posljednjih su desetljeća prošloga stoljeća u zapadnoj pedagoškoj javnosti izbacila na površinu konstruktivističku teoriju

koja kao smjer kojim obrazovanje treba ići, uz osposobljavanje učenika za specifičnost struke, vidi i poučavanje učenika misaonim vještinama (Bruner 1973). Poticanjem kognitivnih sposobnosti učenici bi tako osim stečenih znanja stekli i znanje savladavanja novih i problemskih situacija i naučili bi putove dolaženja do novih znanja. Njihovo bi obrazovno okruženje to napokon učinilo provocirajućim i stimulativnim i potaknulo bi želju za samostalnim učenjem.

Samo učenje pritom se definira kao proces obrade novih informacija, traženja veza među njima, proces svjesnoga i aktivnog organiziranja novih informacija u postojeće. Na taj se način postojeće znanje proširuje i dopunjuje, mijenja i prilagođava, ukratko – restrukturira i pohranjuje. Rezultat procesa učenja su nove, složene kognitivne strukture koje omogućuju novi pogled na stvari (Tönshoff 1992., Edelman 1996.). Ukratko – učenje je proces rješavanja problema.

Osnovne značajke konstruktivističke nastave mogu se, dakle, sažeti Wolffovom sintagmom „konstrukcija umjesto instrukcije“ (Wolff 1994; 1997). Instruktivizmu kao pedagoško-psihološkom konceptu u kojemu se učenici promatraju kao „reaktivni“ sudionici predavačko-diseminatorske nastave, Wolff je suprotstavio konstruktivizam, s učenicima kao aktivnim sudionicima nastave i konstruktorima svoga znanja, kojima su za to potrebni alati, instrumenti. Alatima Tönshoff (2003) naziva misaone postupke kojima učenik usmjerava i nadzire konstrukciju, pamćenje, dosjećanje i uporabu informacija i naziva ih strategijama. Učenje je nezamislivo bez obje komponente strategije – bez kognitivne komponente koja izvodi samu aktivnost, i nezaobilazne, metakognitivne komponente koja najprije analizira zadatke, potom određuje ciljeve, tehnike i korake, generira plan djelovanja, nadzire ga, a nakon rješavanja evaluira izvođenje i tako osvještuje i verbalizira prijedeni put (Tönshoff 1992). One dovode do uspjeha u samoreguliranom učenju, a teorijski koncepti kognitivne i konstruktivistički orijentirane psihologije pridaju joj središnje značenje. Učinak primjene i osvještavanja strategija vidljiv je kroz osposobljenost učenika za rješavanje istoga problema u

drugačijim uvjetima i pod drugim okolnostima (Westhoff 2003). To nas vodi u nastavni koncept učenja otkrivanjem u kojem se, pored novoga znanja i vještina, stječe i znanje savladavanja novih i problemskih situacija (Terhart 1989; Crkvenčić 2014), štoviše, gdje se glavnom karakteristikom procesa učenja smatra proces ovladavanja metodom rješavanja problema (Bruner 1961).

Induktivne strategije na kojima se ono temelji Klauer (1989; 1991; 1993a; 2001, 2002, 2003; Neber 1981) definira kao otkrivanje zakonitosti u analogijama, nizovima, klasifikacijama i matricama, pri čemu se objekti ili odnosi među njima uspoređuju da bi se ustanovilo jesu li oni jednaki, različiti ili su i jednaki i različiti. Zbog procesa na kojima se temelje taksonomije kognitivnih procesa smještaju ih u područje više kognitivne zahtjevnosti. Čitav je niz analitičkih misaonih aktivnosti koje počivaju na induktivnim strategijama – na uspoređivanju i otkrivanju sličnosti i razlika, primjerice – izvođenje zaključaka na temelju uočenih pravilnosti, formuliranje i preispitivanje hipoteza, pronalaženje obrazaca i odvajanje bitnoga od nebitnog (Eggen & Kauchak 1994), otkrivanje odnosa, otkrivanje uvjeta pod kojima se nešto događa, predviđanje ili utvrđivanje vjerojatnosti da će nastupiti neki događaj ili pojava (Stangl 1989). Kritičko/analitičko mišljenje kao koncept Weinstein (1993. prema Bošnjak 2009) određuje kao skup vještina i prepoznatljiv skup misaonih alata, a Ennis (1962) pojašnjava i navodi da su oni nezaobilazni za razlikovanje činjenica i vrijednosti, pouzdanost izvora ili navoda, točnost navoda ili tvrdnje, razlikovanje potkrijepljene i nepotkrijepljene tvrdnje, otkrivanje perspektive mišljenja, razlikovanje izrečenih i neizrečenih pretpostavki, prepoznavanje nelogičnosti i određenje snage argumenta (Ennis 1962; Kennedy, Fisher & Ennis 1991; Thompson 1996).

Gotovo i nema nastavnoga područja koje ne otvara prostor za induktivne strategije a time i za njihove učinke. Uz pomoć strategija učenici, primjerice, suvereno dekodiraju nepoznati – književni, stručni, znanstveni, novinarski – tekst. Sami otkrivaju unutrašnje odnose u tekstu, primjerice odnos uzrok – posljedica (Bloom 1956;

Halpern 1998; Westhoff 2003), izvode zaključke aktiviranjem predznanja, tj. inferencijom (Westhoff 2003), otkrivaju organizacijsku strukturu teksta, uspostavljaju nadrećenične veze i odnose tj. više procese razumijevanja (Ehlers 2003).

Premda induktivne strategije izazivaju veliku pozornost znanstvenika, praksa još uvijek u načelu ne uspijeva promijeniti tradicionalno lice škole. O tome najbolje govore PISA-ina rezultati ispitivanja pripremljenosti hrvatskih petnaestogodišnjaka za nastavak obrazovanja i uključivanje u proces rada. U međunarodnome ispitivanju PISA koje se smatra globalnom mjerom kvalitete, pravednosti i učinkovitosti školskih sustava provedenome 2009. godine trećina naših učenika nije uspijevala prepoznati glavnu misao u tekstu niti doći do podataka na temelju zaključivanja, nije znala usporediti i povezati tekst s općim znanjem, drugim riječima nije vladala osnovama čitalačke pismenosti zbog čega je smještena na razinu ispod osnovne, na najnižu, razinu 1. Kognitivno pak zahtjevnije zadatke tj. zadatke na razini 5 gdje se tražilo kritičko procjenjivanje riješilo je samo 3,2% učenika, a najsloženije zadatke na razini 6 samo 0,1%, što znači da je od 1000 testiranih učenika najsloženije zadatke uspio riješiti samo jedan učenik. Ne treba posebno naglašavati da čitalačka pismenost predstavlja temelj za uspjeh u svim drugim područjima i preduvjet je za aktivno sudjelovanje u svim područjima života.

U sljedećemu PISA-inu ispitivanju 2012. godine jedna je od ispitivanih podkomponenti bila sposobnost rješavanja problema, odnosno opća sposobnost logičkoga zaključivanja i rasuđivanja – „sposobnost upravljanja postupcima rješavanja problema te spremnost i motivacija za rješavanje problema“. Naši su učenici opet bili značajno ispod prosjeka OECD-a: gotovo četvrtina hrvatskih učenika (22,2%) nije dostigla niti razinu 2, odnosno ne posjeduje niti osnovne vještine za rješavanje problema. S druge strane skale nalaze se najviše razine, razine izvrsnosti (5. i 6. razina). Zadatke na razini 5 riješilo je samo 4% učenika (Koreja – 20%, Singapur 19,7% , Japan

– 16,9%), a zadatke na razini 6 riješilo je samo 0,8% naših učenika (7,6% učenika iz Koreje, 6 % iz Singapura).

Kako ohrabriti djecu da razmišljaju izvan okvira? Pitanje zapravo glasi: kako ohrabriti obrazovne politike ...i ... akademsku zajednicu?

Izvori

- Bošnjak, Z. (2009). *Primjena konstruktivističkog poučavanja...*, *Revija za sociologiju* 40[39], 3-4: 257–277.
- Braš-Roth, M. i sur. (2010). *PISA 2009. Čitalačke kompetencije za život*. Zagreb: NCVVO.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives*. New York: McKay.
- Bruner, Jerome (1973), *Der Akt der Entdeckung*. In: Neber, Heinz (Ed.), *Entdeckendes Lernen*. Weinheim & Basel: Beltz Verlag, 15-27.
- Crkvenčić, A. (2014), *Stimulating cognitive skills development in a German language class and language performance*. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* 19: 1, 229-249. Abrufbar unter <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-19-1/beitrag/Crkvincic.pdf>.
- [CEFR] Council of Europe (2001), *Common European Framework of Reference for Languages*. Strasbourg: Language Policy Division.
- Edelmann, W. (1993). *Lernpsychologie*. 3., neu bearbeitete Aufl., Weinheim: Psychologie Verlags Union.
- Eggen, Paul & Kauchak, Donald (1994), *Educational Psychology: Classroom Connections*. New York: Merrill.
- Ehlers, S. (2003). *Übungen zum Leseverstehen*. U Bausch, K. R., Christ, H., Krumm, H. – J. (ur.), *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. Tübingen i Basel: A. Francke Verlag. 4. izd.
- Ennis, Robert H. (1962), *A concept of critical thinking*. *Harvard Educational Review* 32, 81-111. Reprinted in Komisar, B. Paul &

- Macmillan, C.J.B. (Eds.), (1967), *Psychological Concepts in Education*. Chicago: Rand McNally and Company, 114-148.
- Halpern, Diana (1998), *Teaching critical thinking for transfer across domains*. *American Psychologist* 53: 4, 449–455.
- Kanders, M., Rolf, H. i Rösner, E. (1996). *Der ganz alltägliche Wahnsinn*. *Schülerschelte für die Lehrer*. *Zeitpunkte* 02/1996.
- Kennedy, Mellen; Fisher, Michelle & Ennis, Robert (1991), *Critical thinking: literature review and needed research*. In: Idol, Lorna & Jones, Beau Fly (Eds.), *Educational Values and Cognitive Instruction: Implications for Reform*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Press, 11-40.
- Klauer, Karl Josef (1989), *Denktraining für Kinder I*. Göttingen: Hogrefe.
- Klauer, Karl Josef (1991), *Denktraining für Kinder II*. Göttingen: Hogrefe.
- Klauer, Karl Josef (1993), *Denktraining für Jugendliche*. Göttingen: Hogrefe.
- Klauer, Karl Josef; Willmes, Klaus & Phye, Gary (2002), *Inducing inductive reasoning: Does it transfer to fluid intelligence?* *Contemporary Educational Psychology* 22, 1-25.
- Klauer, Karl Josef (2003), *Positive Effekte für Intelligenz und schulisches Lernen. Wie stellt sich ein Training des induktiven Denkens dar und was bewirkt es bei Kindern und Jugendlichen? – Ergebnisse einer Metaanalyse*. *Report Psychologie* 28: 3, 162-167.
- Neber, Heinz (1981), *Entdeckendes Lernen*. Berlin, Weinheim, Basel: Beltz Verlag.

Pastuović, N. (1999). *Edukologija*. Zagreb: Znamen.

Ramseger, J. (1977). *Offener Unterricht in der Erprobung: Erfahrungen mit einem didaktischen Modell*. München: Juventa.

Stangl, Werner (1989), *Das Problem des Induktivismus*. In: Stangl, Werner (Ed.), *Die Psychologie im Diskurs des Radikalen Konstruktivismus*. Braunschweig: Friedr. Vieweg & Sohn, 86-99
 [Online unter <http://www.stangl-taller.at/PSYCHOLOGIE/PARADIGMA/>. 14.5.2010].

Terhart, Ewald (1989), *Lehr-Lern-Methoden: Eine Einführung in Probleme der methodischen Organisation von Lehren und Lernen*. Weinheim & Basel: Beltz.

Tönshoff, Wolfgang (1992), *Kognitiverende Verfahren im Fremdsprachenunterricht*. Hamburg: Verlag Dr. Kovac.

Tönshoff, Wolfgang (1997), *Training von Lernerstrategien im Fremdsprachenunterricht unter Einsatz bewusstmachender Vermittlungsverfahren*. In: Rampillon, Ute & Zimmermann, Günther (Eds.), *Strategien und Techniken beim Erwerb fremder Sprachen*. Ismaning: Hueber, 203-215.

Tönshoff, Wolfgang (2003), *Lernerstrategien*. In: Bausch, Karl-Richard; Christ, Herbert & Krumm, Hans-Jürgen (Eds.), *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. Tübingen & Basel: A. Francke Verlag, 331-335.

Vizek Vidović, Vlasta; Rijavec, Majda; Vlahović Štetić, Vesna & Miljković, Dubravka (2003), *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP VERN.

Weinert, F. E. (1998). *Guter Unterricht ist ein Unterricht, in dem mehr gelernt als gelehrt wird*. U Freund, J., Gruber H. i Weidinger W. (ur.), *Guter Unterricht – was ist das? Aspekte von Unterrichtsqualität*, 7-18. Wien: ÖBV Pädagog. Verlag.

Westhoff, Gerard (2003), *Fertigkeit Lesen*. Berlin etc.: Langenscheidt (= Fernstudieneinheit 17).

Wolff, Dieter (1994), *Der Konstruktivismus: Ein neues Paradigma in der Fremdsprachendidaktik? Die Neueren Sprachen* 93: 5, 407-429.

Wolff, Dieter (1997), *Lernstrategien: Ein Weg zu mehr Lernerautonomie* [Online unter <http://dark.ucs.ualberta.ca/~german/idv/wolff1.htm>. 2.2.2010].

Struktura odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara

Josip Rihtarić
e-mail: Josip.rihtaric@skole.hr
II. OŠ Varaždin

Sažetak

U radu se ukazuje i obrazlaže potreba, predlažu metode izrade, poziva na zajedničku izradu te izlaže polazna struktura odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara kao cjelovitog i strukturiranog zajednički usuglašenog dokumenta koji se može koristiti za izradu godišnjih programa rada školskih knjižničara te službenih dokumenata.

Ključne riječi

Odgojno-obrazovni rad, program rada školskog knjižničara.

Polazište

Svaki školski knjižničar za svaku školsku godinu izrađuje svoj program rada. U programu rada treba navesti sadržaj odgojno-obrazovnog rada, odnosno učeničke kompetencije.

U Hrvatskoj ne postoji službeni ili neslužbeni, ali prihvaćeni dokument, smjernice, preporuke i sl. u kojem bi bio propisan ili popisan **cjelovit, sveobuhvatni pregled sadržaja odgojno-obrazovnog rada** školskog knjižničara.

*Standard za školske knjižnice*¹ navodi *djelatnosti i zadaće* školske knjižnice, ali ne navodi sadržaj djelatnosti i zadaća, kao niti učenička postignuća, ishode ili mjerila.

*Nastavni plan i program za osnovnu školu*² (NN 102/2006) nabroja ciljeve, a najveći je dobitak 15 izvedbenih tema – što se prvi put pojavljuje o ovom obliku u nekom od službenih dokumenata. Na žalost, srednjoškolske su knjižnice i dalje ostale prikraćene.

Ostali službeni dokumenti poput Zakona o odgoju i obrazovanju, Državnog pedagoškog standarda ili Okvirnog nacionalnog kurikula jedva da spominju školsku knjižnicu.

Prednosti i nedostaci *Nastavnog plana i programa za osnovnu školu*:

Prednosti: <ul style="list-style-type: none"> - Prvi put odgojno-obrazovni rad školskog knjižničara izjednačen s odgojno-obrazovnim radom učitelja o formi prezentiranja - 15 obvezatnih tema obvezuju provedbu odgojno-obrazovnog rada u svakoj OŠ (pa se više ne smije dogoditi da u nekoj školi rad knjižničara svede samo na posudbu)	Nedostaci: <ul style="list-style-type: none"> - Srednje škole izostavljene - 15 tema ne pokriva cjelinu OO rada - Međusobna neujednačenost tema po važnosti / upitnost opravdanosti pojedinih tema - Izostanak istraživačkog rada - Izostanak propisane satnice za obradu tema
---	--

Kurikul školske knjižnice izrađivat će se prema unaprijed utvrđenom predlošku te u njemu ne će biti moguće predočiti usustavljenu strukturu OO rada školskog knjižničara

¹ Narodne novine 34/2000

² Narodne novine 102/2006

Motivacija

Svaki si školski knjižničar može postaviti pitanja poput ovih: Jesu li se učenici, nakon završetka osnovne, odnosno srednje škole naučili služiti knjižnicom? Jesu li naučili u informacijskim izvorima prepoznati i razlučiti činjenice od stajališta? Znaju li u nekom masovnom mediju prepoznati prikriveno oglašavanje i zauzeti svoje stajalište prema prekrivenom oglašavanju?

Takva pitanja potiču nas na postavljanje dodatnih pitanja poput: Što konkretno znači da se neki učenik zna služiti knjižnicom? Koja su mjerila, odnosno kako se može provjeriti zna li se služiti knjižnicom? Podrazumijeva li se pod time da korisnik može samostalno pronaći željenu knjigu na polici bilo koje knjižnice? Koji su preduvjeti da bi mogao samostalno pronaći knjigu na polici? Jedan je od preduvjeta poznavanje abecede – jer se knjige unutar skupina nižu po abecedi po prezimenu pisca. Podrazumijeva li se da korisnik prije dolaska u knjižnicu može služeći se mrežnim katalogom utvrditi posjeduje li knjižnica konkretnu knjigu? Koji su preduvjeti da bi se mogao naučiti služiti mrežnim katalogom? Je li nužno da razumije UDK da bi se mogao služiti mrežnim katalogom radi zadovoljenja informacijske potrebe? Je li nužno da razumije čemu služi i zna se služiti poveznicom koja ga vodi na popis svih knjiga konkretnog autora, a koje posjeduje konkretna knjižnica?

Jedno postavljeno pitanje otvara drugo ili više drugih pitanja. Pitanja se ulančavaju, a odgovori na pitanja otkrivaju nam sadržaj koji je višestruko povezan, preklapa se, ugnježđuje. Ovakva pitanja potiču nas da odredimo koje sve vještine, tehnike i znanja učenici moraju usvojiti, odnosno koje kompetencije moraju steći kako bi se na kraju srednje škole znali služiti informacijskim izvorima i masovnim medijima, kako bi bili osposobljeni živjeti u suvremenom svijetu koji je informacijsko društvo znanja.

Zalažem se za pristup utvrđivanja potrebnih učeničkih kompetencija određenjem krajnjeg cilja te izvođenjem svih potrebnih kompetencija iz tog cilja jer ćemo jedino takvim pristupom doći do svih potrebnih

sastavnica, pri čemu ništa nužno ne će biti ispušteno, a ništa suvišno ne će biti uključeno.

Cilj inicijative

Zajednički (dogovaranjem i usuglašavanjem) izraditi cjelovitu, sveobuhvatnu, preglednu, logičnu, jasnu strukturu područja odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara, uključivši učeničke kompetencije (ishode učenja) na temelju našeg iskustva, odnosno na temelju onoga što već radimo.

Izraditi preglednu i obuhvatnu strukturu koja čini cjelinu: sa što manje preklapanja, što pregledniju i sa što jasnijim, uočljivijim odnosima između pojedinih dijelova.

Na temelju takve usustavljene cjeline svaki školski knjižničar taj sadržaj može presložiti u podskupine kako mu više odgovara te imenovati pojedini dio (modul) svog odgojno-obrazovnog rad kako mu najbolje odgovara.

Tako usuglašeni pregled rada može se iskoristiti pri izradi budućih dokumenata (kurikula, programa rada i sl.), ali i ne mora.

Zajednički rad omogućen je u mrežnom okružju tako da svatko radnom tekstu može anonimno pristupiti, a prijavljeni korisnici tekst mogu uređivati, na adresi https://docs.google.com/document/d/1a5DfICISiQM1xKhZ19H_QAhmLDJBwSJANAs2eklxFk/

Koraci u radu

Prvi korak: postaviti cilj

Cilj je ove inicijative dati pregledan i sustavno strukturiran odgovor na pitanje: Koje kompetencije učenik mora steći (razviti, usvojiti...) da bi se samostalno služio različitim informacijskim izvorima koji se nalaze na različitim medijima, uključujući i služenje masovnim medijima, bilo da se informacijski izvori nalaze ili ne nalaze u knjižnici?

Termin *služiti* ovdje se odnosi na niz procesa od utvrđivanja postojanja informacijske potrebe, preko uporabe metoda lociranja, vrednovanja i odabira informacija, do posredovanja pronađenih informacija i proizvodnje novih informacijskih proizvoda uporabom različitih medija, uključujući i masovne medije itd.

Polazim od pretpostavke da se podrazumijeva da je cilj odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara (najsazetije rečeno) osposobiti učenike za služenje informacijskim izvorima i masovnim medijima. Unutar zadnjih dvadesetak godina postalo je općeprihvaćeno stajalište da je obveza školskog knjižničara poučiti služenju informacijskim izvorima bez obzira nalaze li se oni u školskoj knjižnici ili ne. S obzirom na to da se velik broj informacijskih izvora nalazi na masovnim medijima, a masovni mediji imaju svojih osobitosti, u zadnje se vrijeme ističe potreba poučavanja učenika i specifičnostima masovnih medija u kontekstu poučavanja služenja informacijskim izvorima koji se nalaze na različitim medijima. Školski knjižničar se može, također, uključiti i u sve druge vidove poučavanja svih drugih pismenosti, poput osnovne, matematičke, digitalne, kulturalne itd., ali smatram da te aktivnosti školskog knjižničara, koliko god bile dobrodošle, nude više on onog minimuma koji bi školski knjižničar obvezatno morao napraviti, te spadaju u područje onoga u čemu se knjižničar može, ali i ne mora angažirati, a želja je da ovom inicijativom usuglasimo područje rada, odnosno učeničke kompetencije koje bi svaki učenik morao steći kako bi se na završetku srednje škole mogao samostalno služiti različitim informacijskim izvorima koji se nalaze na različitim medijima bilo gdje i na bilo kojem nositelju – pa bi i svaki školski knjižničar obvezatno morao sudjelovati u aktivnostima kojima pomaže učenicima stjecanje tih kompetencija.

Drugi korak: odrediti format (oblik)

U engleskom govornom području uobičajeno je izrađivati školske kurikule informacijske pismenosti jer se ona smatra krovnom, a pod pojmom informacijske pismenosti podrazumijeva se knjižnična

pismenost, medijska, digitalna, opća, književna itd. pismenosti. Kurikuli školskih knjižnica najčešće se strukturiraju prema *Standards for the 21st-Century Learner*³, ali ne jedino u tom formatu.

No, američki obrazovni sustav znatno se razlikuje od hrvatskog u sadržaju, strukturi i metodama poučavanja, a nama najbliži obrazovni sustav u kojem postoje dokumenti koji se odnose na školskog knjižničara pronalazim u slovenskom obrazovnom sustavu. Ni na koji način ne želim sugerirati da bismo trebali kopirati od susjeda Slovenaca bilo što – već se jednostavno radi o tomu da je ono što školski knjižničari rade u Sloveniji i onako kako izgleda slovenski obrazovni sustav neusporedivo sličnije od onoga što rade knjižničari u Americi i od američkog obrazovnog sustava. A budući da su Slovenci već izradili dokumente koji nama tek predstoje, korisno je vidjeti njihove dokumente. Slovenci imaju i nastavni program i kurikul i za OŠ i za SŠ:

Knjižnična informacijska znanja – program osnovnoškolskega obrazovanja⁴ odnosi se na rad školskog knjižničara u OŠ, a nalazi se u području međupredmetnih kurikula.

Informacijsko opismenjevanje⁵ – dokument je koji se odnosi na izborni predmet u OŠ, a nalazi se u području predmetnog kurikula .

Za medijsku kulturu u ponudi su tri izborna predmeta⁶:

Vzgoja za medije: radio

---

³ <http://www.ala.org/aasl/standards/learning>

⁴ http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/deve_tletka/program_drugo/Knjiznicna_inf_znanja.pdf

⁵ http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/deve_tletka/predmeti_izbirni/Informacijsko_opismenjevanje_izbirni.pdf

⁶ http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgoj_o_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/program/izbirni_predmeti_v_osnovni_soli/#c17861

Vzgoja za medije: televizija

Vzgoja za medije: tisk (pdf)

Također su izrađeni i pripadajući kurikuli za OŠ i gimnazije:

Kurikul Knjižnično informacijsko znanje osnovna šola⁷

Kurikul Knjižnično informacijsko znanje⁸

Kao polazište za utvrđivanje kataloga učeničkih kompetencija, u skladu s programom rada (a koji bi trebao odgovoriti na gornje pitanje: *Koje kompetencije učenik mora steći da bi se samostalno služio različitim informacijskim izvorima koji se nalaze na različitim medijima, uključujući i služenje masovnim medijima, bilo da se informacijski izvori nalaze ili ne nalaze u knjižnici?*) predlažem utvrđivanje učeničkih kompetencija iz aspekta informacijske, knjižnične i medijske pismenosti – jer smatram da je taj pristup bliži nama hrvatskim školskim knjižničarima, od američke prakse. Zbog toga sam se u izradi polaznog teksta koristio slovenskim službenim dokumentima i praksom hrvatskih školskih knjižničara. No, polazni ne mora biti i konačni oblik, jer tijekom utvrđivanja strukture sadržaja odgojno-obrazovnog rada i kompetencija možemo doći do drukčije strukture, uz uvjet da i dalje cjelina bude povezana i daje odgovor na gore postavljeno pitanje.

Ostali koraci

Nakon što se utvrdi i uredi strukturu sadržaja rada, potrebno je utvrditi ishode te odrediti mjerila kojima će se moći objektivno i precizno utvrditi jesu li i u kojoj su mjeri učenici stekli kompetencije.

---

⁷ http://www.zrss.si/pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf

⁸ http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/media/pdf/un_gimnazija/k_knjizn_inf_znanje_gimn.pdf

Polazna struktura odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara

Knjižnični odgoj i obrazovanje obuhvaća sljedeća područja:

1. Znanja o organiziranju znanja
  - 1.1. Postupci i načela organiziranja znanja
  - 1.2. Konkretni primjeri organizacije znanja
    - 1.2.1. Struktura UDK kao jedan od načina organizacije znanja
2. Služenje prostorom knjižnice
  - 2.1. Knjižničar u knjižnici
    - 2.1.1. Knjižničar kao informacijski izvor
    - 2.1.2. Knjižničar kao savjetnik u odabiru građe prema iskazanoj potrebi
    - 2.1.3. Knjižničar kao pomagač prilikom pretraživanja i pronalaženja građe
    - 2.1.4. Pitaj knjižničara – kao informacijska služba i digitalna usluga
  - 2.2. Knjižnica kao pojam i prostor
    - 2.2.1. Vrste knjižnica – razlikovati knjižnice prema vrsti – razumjeti koja im je funkcija (školske, specijalne, visokoškolske, narodne, nacionalne) i namjeni (hibridna, digitalna knjižnica)
    - 2.2.2. Lociranje knjižnice – znati pronaći knjižnicu (školsku, gradsku, dječji odjel gradske, bibliobus...)
    - 2.2.3. Dijelovi knjižnice – koji sve dijelovi čine knjižnicu (od kojih se dijelova sastoji knjižnica): police s knjigama u slobodnom pristupu, čitaonica, zatvoreno spremište, pult za posudbu, panoi za izložbe, garderoba, igraonica, prostor za kulturne aktivnosti,

prostorija za osoblje, prostor za obradu knjiga, prostor za popravak knjiga...

2.2.4. Vrste knjižnične građe

2.2.4.1. Knjiga, zvučna knjiga, zvučna kasete, video-kasete, DVD, CD-ROM, mrežna stranica, digitalna datoteka, novine, časopisi, kartografska građa, slikovna građa, rukopisi, glazbene note (što može biti u tiskanom i digitalnom obliku)

2.2.4.1.1. Digitalni izvori i usluge: CD-ROM, DVD, e-knjiga, e-časopis, e-članak, e-pošta, e-čavrljanje

2.2.4.2. Dijelovi knjige, digitalnog i medijskog izvora

2.2.4.3. Primarni i sekundarni informacijski izvori /knjižnična građa

2.2.4.3.1. Referentni izvori: priručnici, leksikoni, enciklopedije, rječnici, zemljovid, atlasi, telefonski imenik, vozni red, bibliografija, katalog, internet...

2.2.4.4. Podjela periodike na informativnu, popularnu, stručnu i znanstvenu

2.2.4.4.1. Različite vrste članaka u periodici i njihovi bibliografski elementi

2.2.4.4.2. Članak – reklama – impresum sl.

2.2.4.4.3. Sažetak, ključne riječi i zaključak

2.2.4.5. Bibliografski elementi članaka i periodike

2.2.4.6. Obilježja periodike

2.2.5. Građa u knjižnici

2.2.5.1. Razmještaj građe u knjižnici u različitim prostorijama ili zgradama kod „velikih“ knjižnica (dječji i odjel za odrasle gradske knjižnice i sl.)

2.2.5.2. Podjela građe u zbirke (učenički i učiteljski fond, zavičajna zbirka, znanstvena zbirka; građa za posebne skupine korisnika; edukativna građa, slikovna građa, AV-zbirka i sl.)

2.2.5.2.1. Referentna (čitaonička) zbirka: priručnici, enciklopedije, rječnici (pravopisni, višejezični, stručni, jednojezični)

2.2.5.3. Redosljed nizanja polica u knjižnici, odnosno prostorna organizaciju (koja bi trebala biti prema UDK) : (korespondira s 1. Organiziranje znanja)

2.2.5.4. Abecedni redosljed nizanja knjiga na policama unutar skupina – u OŠ prema dobi i namjeni beletristika se nalazi na policama označenim s M, D, O, I i M, a ostala građa prema UDK. U SŠ se sva građa raspoređuje prema UDK

2.2.5.5. Signaturne oznake: od kojih se elemenata sastoji oznaka, povezanost signaturne oznake s mjestom knjige u knjižnici, veza između signaturne oznake, klasifikacijske oznake i rasporeda knjiga u knjižnici

2.2.5.6. Obilježavanje građe koja je vlasništvo knjižnice: pečat na određenim stranicama, oznaka inventarnog broja, signatura, crtični kod

2.2.6. Navikavanje – privikavanje na prostor i uređenost školske knjižnice; prihvaćanje i ponašanje u njoj kao u demokratskom prostoru

- 2.2.7. Nije knjižnica – druga mjesta informacijskih izvora, odnosno medija koja imaju funkciju sličnu knjižnici te uočiti po čemu su različita od knjižnice, a što im je zajedničko s knjižnicom: nakladnici, knjižare, knjižni sajmovi, katalozi nakladnika, prospekti, muzeji, galerije, arhivi, instituti, periodični tisak, mrežne stranice
- 2.3. Funkcioniranje knjižnice
  - 2.3.1. Organizacija rada i kućni red (pravilnik o radu)
    - 2.3.1.1. Radno vrijeme
    - 2.3.1.2. Posudba za korištenje u čitaonici i posudba za doma
    - 2.3.1.3. Rezervacija građe
    - 2.3.1.4. Fotokopiranje dijelova građe
    - 2.3.1.5. Korištenje računala radi služenja internetom
    - 2.3.1.6. Signalizacija u knjižnici
  - 2.3.2. Korisnici: učenici, nastavnici, ravnatelj i drugi zaposlenici
  - 2.3.3. Članska iskaznica
  - 2.3.4. Informiranje korisnika: obavijesti o novitetima u knjižnici: bilteni prinova, informativni pano, najave kulturnih događanja
- 2.4. Proizvodnja – distribucija – prodaja građe
  - 2.4.1. Postupak nastanka knjige: autor, rukopis, urednik, prevoditelj, ilustrator, lektor, tiskara, nakladnička kuća
  - 2.4.2. Put od nakladnika do čitatelja: knjižara, nakladnički katalog, mrežna knjižara, knjižni sajam, knjižnica
- 2.5. Izborni / fakultativni / dodatni sadržaj
  - 2.5.1. Povijesni pregled:

- 2.5.1.1. Razvoja informacijskih izvora: kako su nastale prve knjige, kako se je mijenjao oblik knjige, Gutenbergova revolucija, digitalna knjiga i sl.
- 2.5.1.2. Razvoja knjižnica: prve knjižnice, razvoj knjižnica, prve javne knjižnice i čitaonice i sl.
- 2.5.1.3. Razvoja medija
- 3. Služenje knjižničnim katalogom
  - 3.1. Elementi kataložnog zapisa:
    - 3.1.1. Tko sve može biti autor (pisac, pjesnik, ilustrator, anonimno djelo, više autora, urednik kao odgovorna osoba, službeni dokumenti...)
    - 3.1.2. Tko je nakladnik, a tko je tiskar, što je vlastita naklada
    - 3.1.3. Što je izvorni naslov, skraćeni naslov...
    - 3.1.4. Što je godina izdanja i zašto to može biti važno
    - 3.1.5. Zašto se bilježe različita izdanja ...
  - 3.2. Klasifikacijska shema UDK – veza sa signaturnom oznakom
    - 3.2.1. Klasifikacijska shema u katalogu – služenje klasifikacijskom shemom, odnosno UDK-om prilikom pretraživanja knjižnične građe
    - 3.2.2. Odnos klasifikacijske sheme (UDK) i rasporeda knjiga u knjižnici
    - 3.2.3. Razlika između klasifikacijske i signaturne oznake: jedinice knjižnične građe mogu imati više klasifikacijskih oznaka, ali mogu biti fizički smještene samo na jednom mjestu u knjižnici
  - 3.3. Pretraživanje kataloga prema autoru i naslovu
  - 3.4. Pretraživanje kataloga pojedine knjižnice i skupnog kataloga (Metelgrad, Crolist) prema autoru, naslovu, mjestu i godini izdavanja,

nakladniku, zbirci; pretraživanje prema sadržaju: ključnim riječima, predmetnicama, UDK ... + složeni načini pretraživanja

3.5. Pretraživanje radi utvrđivanja posjeduje li određena knjižnica konkretnu jedinicu knjižnice građe

3.6. Pretraživanja kataloga radi utvrđivanja je li konkretna jedinica knjižnične građe dostupna i radi rezervacije te jedinice

3.7. Skraćeni bibliografski zapis : autor, naslov, mjesto, nakladnik, godina izdavanja, zbirka

4. Služenje bazama podataka

Informacijski odgoj i obrazovanje (informacijska pismenost) obuhvaća sljedeća područja:⁹

1. PRISTUP. Korisnik pristupa informaciji učinkovito i djelotvorno

1.1. Određivanje i izražavanje potrebe za informacijom

1.1.1. Određuje i prepoznaje potrebu za informacijom

1.1.2. Odlučuje nešto poduzeti kako bi pronašao informaciju

1.1.3. Iskazuje i tumači potrebu

1.1.4. Kreće u istraživanje

1.2. Pronalaženje informacija

1.2.1. Prepoznaje i vrednuje moguće izvore informacija

⁹ Struktura preuzeta prema: Lau, Jesús. 2011. *Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb., str. 29. – 30.

1.2.2. Postavlja strategije pretraživanja

1.2.3. Pristupa odabranim izvorima

1.2.4. Odabire i pronalazi informacije

2. VREDNOVANJE. Korisnik kritički i kompetentno vrednuje informaciju.

2.1. Procjena informacija

2.1.1. Analizira, propituje i izvlači informacije

2.1.2. Poopćuje i tumači informacije

2.1.3. Odabire informacije i provodi sintezu

2.1.4. Vrednuje točnost i značajnost

2.2. Organizacija informacija

2.2.1. Sređuje i kategorizira informacije

2.2.2. Grupira i organizira pronađene informacije

2.2.3. Utvrđuje koja je informacija najbolja i najkorisnija

3. KORIŠTENJE. Korisnik točno i kreativno koristi informacije.

3.1. Korištenje informacija

3.1.1. Pronalazi nov način priopćivanja, prikazivanja i korištenja informacija

3.1.2. Primjenjuje pronađenu informaciju

3.1.3. Uči ili usvaja informacije kao osobno znanje

3.1.4. Prikazuje svoj informacijski proizvod

3.2. Priopćivanje i etičko korištenje informacija

3.2.1. Razumije etičko korištenje informacija

3.2.2. Poštuje legalno korištenje informacija

3.2.3. Predstavlja rezultat učenja uz poštivanje intelektualnog vlasništva

3.2.4. Koristi priznate standarde navođenja izvora

Medijski odgoj i obrazovanje (medijska pismenost) obuhvaća sljedeća područja:

1. Pristup medijima
2. Razumijevanje medija
3. Kritičko vrednovanje medijskih sadržaja
4. Sposobnost razumijevanja skrivenih poruka
5. Oblikovanje medijskih poruka

Zaključak

Predložena ovdje izložena polazna *struktura odgojno-obrazovnog rada* temelji se na praksi i uvidu u dokumentaciju sličnog obrazovnog sustava hrvatskom i nije joj namjera ostati u točno takvom obliku, već je polazno napravljena radi uštede na vremenu koje bi bilo potrebno za vjerojatno dugotrajno početno načelno dogovaranje i usuglašavanje. Zajedničkim radom na izradi *strukture odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara* u mogućnosti smo kao struka usuglasiti se na konkretnom tekstu oko onoga što se obično podrazumijeva, ali nije prošlo provjeru podrazumijevamo li svi isto – ili ćemo doći do zaključka da su nam polazna stajališta toliko različita da ne postoje uvjeti za usklađivanje stajališta oko podrazumijevanog sadržaja strukture odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara. Pod pretpostavkom da je moguće doći do usuglašenog teksta, prihvaćajući da je on podložan stalnim promjenama, u skladu sa stalim promjenama u svijetu i životu, takav nam tekst može pomoći i ubrzati rad na izradi dokumentacije koja će biti široko prihvaćena i koja će biti potporom razvoju i napretku struke, uključujući izradu kurikulumskih dokumenata, ali i ostale dokumentacije koja prinosi osnaživanju i promociji struke.

Izvori

Lau, Jesús. 2011. *Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju*. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb., str. 29. – 30.

Lazić-Lasić, Jadranka. Špiranec, Sonja. Banek Zorica, Mihaela. *Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju : Prethodno priopćenje*. 2012. *Medijska istraživanja*, br.18. <http://hrcak.srce.hr/file/127116> (pristupljeno 18. veljače 2016.)

Stričević, Ivanka. *Pismenosti 21. stoljeća: Učenje i poučavanje u informacijskom okruženju*

www.ffzg.unizg.hr/%2Fusp%2Fdownload%2Fpeta-godina%2Fdeveti-semestar%2Fprava-djeteta-u-odgoju-i-obrazovanju%2Fstricevic%2C%2520I.%2520-%2520Pismenosti%252021.stoljeca%2520Ucenje%2520i%2520poucavanje%2520u%2520informacijskom%2520okruzenju.doc&usg=AFQjCNEQOrSRE6sFpZiKgAuTpEEsKQTLWQ&sig2=oSsBN_1tnx-QGhOzLiWxA. (pristupljeno 18. veljače 2016.)

MEDIA and information literacy curriculum for teachers. 2011.

<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/media-and-information-literacy-curriculum-for-teachers/> (pristupljeno 18. veljače 2016.)

STANDARD za školske knjižnice. URL:

<http://zakon.poslovna.hr/public/standard-za-skolskeknjiznice/19919/zakoni.aspx> (pristupljeno 18. veljače 2016.)

ZAKON o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.

URL: <http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-isrednjoj-skoli> (pristupljeno 18. veljače 2016.)

DRŽAVNI pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja.

*<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11935&sec=2197>
(pristupljeno 18. veljače 2016.)*

NASTAVNI plan i program za osnovnu školu.

<http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=20542> (pristupljeno 18. veljače 2016.)

Sušec, Zdenka, Knjižnična informacijska znanja : program osnovnoškolskega izobraževanja. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2005

KURIKUL : Knjižnično informacijsko znanje : Osnovna šola.

Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport, 2008.

Inozemna iskustva

Pišemo, stvaramo, čitamo. Čitate? (Pišemo, ustvarjamo, beremo. Berete?)

Nevenka Poteko

e-mail: nevenka.poteko@sc-celje.si

Šolski center Celje

Uvod

Članak pokriva razdoblje od 2011. i nedovršena je priča, koja se u procesu obrazovanja stalno mijenja i ažurira. Pišu je sudionici obrazovnog procesa u Šolskem centru Celje (ŠCC).

Informacijska i komunikacijska tehnologija oslonac su knjižnici i obrazovanju, što pretpostavlja veću ulogu u svim područjima društva. Osim pozitivnog, donosi nevidljive i teško primjetne negativne posljedice: trošenje vremena na telefone, tablete i televizije, otuđenje od vršnjaka i online komuniciranje. Na taj način učenici ne razvijaju komunikacijske vještine, ne pišu i ne prakticiraju čitanje. Prema tome, to dovodi do slabe razine pismenosti. (Poteko, 2014)

Slovenski petnaestogodišnjaci su prema rezultatima PISE 2012 postigli rezultate statistički značajno niže od prosjeka zemalja OECD-a. (OECD PISA, 2012)

Knjiga rijetko služi kao sredstvo za trošenje slobodnog vremena, razvijanje mašte, zabave, smijeha i uživanja. Stoga se stalno postavlja pitanje: *Kako reagirati na odgovarajući način i integrirati informacijsku i komunikacijsku tehnologiju u obrazovni sustav, kako potaknuti mlade ljude da u više navrata posegnu za knjigama, da privuku njihovu pažnju, da čitaju i (p)ostanu čitatelji?*

Početno stanje, definicija problema i razlozi za provedbu aktivnosti:

- niska razina pismenosti učenika

- neaktivnost i nedostatak interesa za čitanje i pisanje
- niska razina kreativnosti i umjetničkog izražavanja na materinjem jeziku.

S provedbom aktivnosti želimo podići razinu pismenosti, poticati želju za čitanjem i povećati sposobnosti učenika.

Ciljevi aktivnosti:

- razvijanje kreativnosti, likovno izražavanje i kreativno pisanje
- podizanje razine pismenosti
- svijest i korištenje novih tehnologija (elektroničkih knjiga i uređaja za čitanje)
- uključenost školske knjižnice kao sastavnice obrazovnog sustava u nastavne i izvan nastavne aktivnosti
- promicanje marketinških pristupa za predstavljanje aktivnosti u lokalnoj i široj okolini.
- Procedure, aktivnosti i metode za postizanje ciljeva:
- razmjena informacija i iskustava o pismenosti
- priprema i provođenje natječaja za najbolji tekst, ilustracije i radionica kreativnog pisanja
- izdanje knjige u papirnatom i elektroničkom obliku
- aktivnosti za promociju i predstavljanje knjiga i uređaja za čitanje.

Način rada:

- demonstracije
- rasprave
- suradničko učenje

grupe i individualni rad.

Očekivani ishod

Očekuje se povečanje kreativnosti, samostalan i timski rad koji omogućuje učenicima da na svoj način izraze svoje viđenje nastavnih sadržaja te da ga podijele sa svojim vršnjacima. Radi postizanja zacrtanih ciljeva nužna je timska suradnja školskih knjižničara i učitelja te međupredmetno povezivanje zajedničkih i sličnih nastavnih sadržaja. S razvojem interneta i informacijske i komunikacijske tehnologije potrebno je pravodobno uvođenje novih ideja u već postojeće uz upotrebu aktivnih nastavnih metoda.

Na duži rok želimo podizati razinu pismenosti, izdati knjige u papirnatom i elektroničkom obliku, sa slobodnim pristupom putem web stranica, COBIS i COBISS/NET i izvesti promotivne aktivnosti (video, TV i radio emisije ...).

Postignuća učenika predstavljaju sredstvo za postizanje ciljeva koji se provode kroz kurikulum. (*Pišem jaz, pišeš ti, beremo vsi: delovno gradivo projekta*, 2012)

Organizaciju, vrijeme i praćenje aktivnosti planiraju knjižničari ŠCC u suradnji s učiteljima predmetnih područja.

Prepreke:

- priprema dokumentacije
- raspored provedbe
- motiviranje studenata
- fondovi
- pristup e-knjigama i njihovo korištenje.

Provedba ŠCC:

- provedba radionice (kreativno pisanje, marketing, ...)
- natjecanja
- knjižnična informacijska znanja (KIZ)
- izrada, tiskanje i izdanje knjige
- izložba knjiga, ilustracija

- uređenje i vođenje sastanaka (konačno, TVU, čitajući bajke).

Oglašavanje i izdavaštvo za stručnu i širu javnost:

- ePromo video
http://www.youtube.com/watch?v=ZO32dHeo_ss
- VITV.SI, TV Celje, VTV
- članci (Novi tjednik, Večer, Novosti ŠCC)
- radio
- COBISS, COBISS / NET, web stranica ŠCC.

Primjena u praksi

Počeli smo s projektom: Pišem jaz, pišeš ti, beremo vsi (Pišem ja, pišeš ti, čitamo svi), koji je dizajniran tako da je napisana tiskana i e-knjiga isprepletenih priča u različitim jezicima na temelju izvornog teksta.

U konkurenciji i unutar KIZ-a bile su izbrane najbolje priče učenika iz ŠCC i partnerskih zemalja. One su prezentirane na kraju projekta, oglašavane putem medija (radio, TV, novine, plakati, internet – društvene mreže) i KIZ.

Uz natjecanja i provedbe KIZ-a htjeli smo potaknuti učenike da pišu i istaknu kreativnost u svom jeziku, da priče ostave trag u školskom okruženju i šire. Tiskano izdanje možete posuditi u knjižnici ŠCC i knjižnicama zemalja partnera.

Online pristup e-knjige Nepozabno tovarištvo (Nezaboravno drugarstvo) u raznim formatima moguće je putem web stranice COBISS i ŠCC. Autori knjige i čitatelji trebali bi biti svjesni važnosti pisanja, stvaranja i beskrajnih mogućnosti čitanja koje nude knjige u tradicionalnom i elektronskom obliku.

Slijedile su radionice i KIZ o e-knjigama i uređajima za čitanje e-knjiga. Učenici su isprobali različite vrste čitača e-knjiga i učili o njihovim prednostima i nedostacima. Informirani su o dostupnosti e-knjiga na slovenskom jeziku, o njihovoj zaštiti i o sustavu BIBLOS.

Slovenski prostor nema zajedničko stajalište i strategiju za integraciju e-knjiga na slovenskom jeziku za različite uređaje za čitanje. Čitači koje knjižnica ŠCC koristi za obrazovne svrhe ne mogu se koristiti za većinu e-knjiga na slovenskom jeziku jer ne podržavaju format za kindlove čitače. Integracija e-knjiga na slovenskom jeziku u situaciji učenja ne odvija se prema planu.

Engleske e-knjige zbog svoje učestalosti, broja slobodnih knjiga i opsega te dostupnih formata za kindle, dopuštaju korak naprijed od korištenja e-knjiga na slovenskom jeziku. Engleski elektronički tekstovi i e-knjige uključeni su u situacije učenja na engleskom jeziku (Gimnazija Lava u sustavu ŠCC) kao sredstvo motivacije i beskrajne su mogućnosti koje nude e-knjige.

Aktivnosti za promicanje čitanja i situacije učenja koje su usmjerene na povećanje kreativnosti i samostalnog rada učenika dovele su do izdanja Škotskih pravljic (Škotske priče) u tiskanom i elektroničkom obliku. Učenici pod vodstvom mentora preveli su Škotske pravljice, ilustrirali, stvorili pokazivač i plakate. U lokalnom zajednici slijede prezentacije bajki. Pristup e-knjizi omogućuje COBISS sustav i web ŠCC.

Tiskane i e-knjige Nepozabno tovarištvo i Škotske pravljice služe kao motivacijsko sredstvo u provedbi KIZ-a zajedno sa sadržajem:

- e-knjige i uređaji za čitanje
- tiskane knjige
- COBISS mCOBISS i COBISS/NET
- citat i reference.

Zaključak

Aktivnosti navedene u članku 90% su izvedene kao situacije učenja u suradnji s različitim predmetnim područjima. Suradnja na dobrovoljnoj osnovi nije ispunjavala planske ciljeve jer je bilo teško motivirati učenike da pišu u neodgovarajućem vremenskom okviru. Natjecanje je vezano na odobrenje projekata i održano je na kraju školske godine. U fazi planiranja ovu opciju smo predvidjeli i

sudjelovanje proširili u opseg KIZ-a. Ostale djelatnosti su i dalje slijedile u skladu s planom rada. Statistika koja je vezana uz opisane aktivnosti (posuđivanje knjiga, čitanje priče, knjige za uporabu KIZ-a, korištenje uređaja za čitanje, promotivne aktivnosti ...) potvrđuju ostvarenje postavljenih ciljeva. Kreacije učenika također potvrđuju kreativnost i umjetnički izraz.

Brojevi posuđenih knjiga i korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije u knjižnici ŠCC u provedbi knjižničnih aktivnosti pokazuju naše vodstvo među usporedivim knjižnicama, ali samo na temelju toga ne možemo potvrditi da smo napravili velik korak naprijed u poticanju interesa za knjigu i podizanje razine pismenosti. Važan je svaki čitatelj kojega smo stekli. Naše daljnje aktivnosti planiraju se prema integraciji različitih predmetnih područja s ciljem (p)ostati čitač, i uživati u neograničenim mogućnostima koje nudi tiskana i e-knjiga.

Izvori

NEPOZABNO tovarništvo. Celje: Šolski center. 2012. (Pišem jaz, pišeš ti, beremo vsi). [Citirano 13. jan. 2016; 19. 44]. Dostupno na: http://www.sc-celje.si/knj/gradiva/Documents/Nepozabno_tovaristvo_E_KNJ.pdf

OECD PISA 2012 [Elektronski vir]: matematični, bralni in naravoslovni dosežki slovenskih učencev : program mednarodne primerjave dosežkov učencev 2012 : nacionalno poročilo. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2013. [Citirano 5. feb. 2016; 15. 29]. Dostupno na:

http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/PISA/PISA2012/PISA_2012_Povzetek_rezultatov_za_Slovenijo.pdf

PIŠEM jaz, pišeš ti, beremo vsi: delovno gradivo projekta. Celje: Šolski center. 2012.

POTEKO, N. Pišem jaz, pišeš ti, beremo vsi. V: *Skupaj smo močnejši [Elektronski vir]: povezovanje, sodelovanje in etično delovanje: povzetki prispevkov*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2014. [Citirano 14. jan. 2016; 17. 29]. Dostupno na: <http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2014/zbornik-povzetki-skupaj-smo-mocnej.si.pdf>

ŠKOTSKE pravljice. Celje: Šolski center. 2015. [Citirano 4. feb. 2016; 18. 13]. Dostupno na: http://www.sc-celje.si/knj/gradiva/Documents/skotske_pravljice_2015_2_izd.pdf

Školska knjižnica i učenje učenja u Sloveniji

Mirjam Klavž Dolinar
e-mail: mirjam@osbp.si

Osnovna šola bratov Polančičev Maribor

Sažetak

Jedna od najvećih uloga školske knjižnice je njezin pedagoški rad. To u najširem smislu podrazumijeva rad s učenicima, rad koji je njima namijenjen. Pojedinačno ili u skupinama. A kada je rad u školskoj knjižnici namijenjen učitelju, tada se govori o neposrednom pedagoškom radu, osnovnoj djelatnosti svakog učitelja. Knjižničar mora dobro surađivati s učiteljima, jer usklađenošću s nastavnim planom i programom, učitelji potiču učenika na korištenje knjižnicom. Samo dobrom suradnjom svih pedagoških djelatnika u školi učenici mogu doseći višu razinu znanja. Posjet knjižnici postane im svakodnevni ritual, što je i temelj cjeloživotnog učenja.

1. Zakonske osnove

Pojam školska knjižnica odnosi se na sve knjižnice u osnovnim školama, područnim školama, vrtićima, srednjim školama (srednjim strukovnim, gimnazijama, srednjoškolskim centrima, glazbenim školama...) domovima za učenike, odgojno-obrazovne ustanove za učenike s posebnim potrebama i više strukovne škole. Školske knjižnice u Sloveniji propisane su zakonima knjižničarske struke (Ministarstvo za kulturu) i zakonima i podzakonskim aktima iz školstva (Ministarstvo za školstvo, znanost i sport).

- ✓ Školska knjižnica podupire odgojno – obrazovni proces (Zakon o knjižničarstvu, 2001. i novi Zakon o knjižničarstvu, 2015.)
- ✓ dio je cjelovitog informacijskog sistema COBISS (Zakon o knjižničarstvu, 2015.)
- ✓ Škola ima knjižnicu. Knjižnica prikuplja knjižničnu građu, stručno je obrađuje, čuva, promiče, posuđuje i obavlja informacijsko-dokumentacijski rad kao sastavni dio odgojno-obrazovnog rada u školi (Zakon o organizaciji i financiranju obrazovanja ZOPI, 1996)
- ✓ Školska knjižnica je sastavni dio cijeloga odgojno-obrazovnog rada i jednakovrijedno se uključuje u odgojno-obrazovni proces škole. Namijenjena je odgojno-obrazovnom procesu, potrebama učenika (Idejni nacrt razvoja slovenskih školskih knjižnica, 1995.)

2. Područje djelovanja i uloga školske knjižnice

Školska knjižnica ima dvojaku ulogu: ulogu u obrazovnom procesu, gdje je knjižničar učitelj, i ulogu u knjižničnom sistemu, gdje su školske knjižnice jednakovrijedne kao i narodne knjižnice, s posebnim dodatnim zadaćama, jer školski knjižničari osnovno opismenjuju učenike za samostalnu i aktivnu upotrebu koje god knjižnice i njezinih izvora. Zato je školski knjižničar učitelj, knjižničar, mentor, informacijski stručnjak...

Integriranost: Školska knjižnica je uključena u svakodnevni život i rad škole, što je i utvrđeno u godišnjem planu i programu škole. Sudjeluje kod planiranja, djelovanja i vrednovanja života i rada škole jer podupire ciljeve škole, sudjeluje u nastavnom programu škole, planira dodatne aktivnosti (izložbe, noć knjige, čitalački projekti, književni susreti...) Školski knjižničar mora poznavati ciljeve škole kako bi mogao sudjelovati i djelovati s učiteljima drugih predmeta (predmetnog aktiva) kod obrazovanja učenika i kod poticanja

samostalnog učenja. S odgovarajućim nastavnim sadržajima i s programom rada školska se knjižnica uključuje u nastavni plan škole. Fleksibilnost: Školski knjižničar potiče aktivnost korisnika/učenika, motivira ih za kreativan rad te im pomaže kod odbacivanja stereotipa, provodi oblike i načine koji se temelje na vlastitoj aktivnosti, unutarnjem interesu i kreativnom radu. Na taj način školski knjižničar kod učenika razvija sposobnost i pripremu za samostalno cjeloživotno učenje. Navodi ostale odgojno-obrazovne djelatnike da se služe knjižničnom građom.

Kreativnost: Školski knjižničar potiče traženje i usvajanje novog znanja, s naglaskom na povezivanju različitih izvora. Građom i tehnologijom pomaže razvoju metoda učenja. Pri tome uzima u obzir individualizaciju i diferencijaciju pojedinca i tako potiče korisnike bržem i učinkovitijem razvoju.

Demokratičnost: U školskoj se knjižnici susreću učenici, učitelji i knjižničar kod različitih sadržaja, oblika i metoda odgojno-obrazovnog rada za vrijeme redovite nastave i izvannastavnih aktivnosti.

3. Učenje vještina učenja u osnovnoškolskoj knjižnici

Školski knjižničar je stručni pedagoški djelatnik koji u suradnji sa svojim kolegama učiteljima vodi brigu o propisnom integriranju školske knjižnice u nastavu.

- Oblikuje i organizira zbirke knjižnične građe tako da je korisna (upotrebljiva) u nastavi učiteljima i u učenju učenika te čitanje u slobodno vrijeme, prije svega za učenika. Oblikovana je tako da je dostupna svim učenicima bez obzira na starost, kulturu, uključujući učenike s posebnim potrebama i potiče pismenost, posebice čitanje, pisanje i razvoj čitalačke kulture.

- Sudjeluje kod pripreme nastavnog sadržaja i tematskih izložbi, kod pripreme odgojno-obrazovnih djelatnika i učenika za upotrebu toga sadržaja u nastavnom procesu

- Sudjeluje pri oblikovanju i predlaganju oblika rada (timski rad, međupredmetno povezivanje)
- Sudjeluje s učiteljima kod priprema nastavnih strategija
- Pridonosi neovisnom i uspješnom učenju učenika
- Suraduje s roditeljima, narodnom knjižnicom i drugim (kulturnim) ustanovama izvan školskog okruženja
- Utječe na razvoj učenika u samostalne, neovisne korisnike knjižnične građe i informacijskih izvora

Djelatnosti se izvode postupno, sistematski, izbor metoda rada je slobodan, prilagođen odgojno-obrazovnoj situaciji, pedagoškom i stručnom znanju knjižničara i učitelja. Zbog toga je školska knjižnica otvoreno informacijsko nastavno središte, koje omogućuje učenje i poučavanje i nužno fleksibilno prilagođavanje potrebama pojedinaca ili skupina. Školski knjižničar u osnovnoj školi provodi knjižnično pedagoški rad s točno određenim ciljem: učenje vještina učenja (knjižnično znanje, informacijsko znanje, samostalno učenje, upotreba IKT). To je učenje sastavljeno od:

- Oblikovanja priprema za nastavu u knjižnici – dio je godišnjeg plana i programa knjižnice. Elementi godišnje pripreme su vrijeme, nastavna cjelina, operativni ciljevi, međupredmetno povezivanje (Nastavni plan i program)
- Individualni knjižnično pedagoški rad kod posudbe, koji sadrži motivaciju učenika i učitelja za korištenje knjižnice, savjetodavni rad, usmjeravanje, odgoj, provjeru znanja informacijske pismenosti u praksi i pomoć kod traženja informacija i građe za učenje ili istraživački rad, za nastavu i poučavanje, za čitanje kod kuće, za čitanje u slobodno vrijeme.
- Knjižnično pedagoški rad u razrednim odjelima i skupinama je organiziran – četiri nastavna sata na odjel u školskoj godini od 1. do 9. razreda. Sadržaji i ciljevi tematskih ciklusa se nadograđuju, međupredmetno povezuju i izvode ih zajedno školski knjižničar i predmetni nastavnik.

4. Kurikularna reforma i Knjižnično informacijska znanja (KIZ)

U Sloveniji smo osuvremenili Nastavni plan i program 2011. (za gimnazije 2008.). Zamišljeni su tako, da znanje znači i razumijevanje i upotrebu, razvoj samostalnog i kritičkog mišljenja, a učenici u nastavnom procesu imaju aktivnu ulogu. Po mišljenju učitelja, najveći doprinos prerađenog nastavnog plana i programa su međupredmetno povezivanje, veći izbor, veća individualizacija, točno određeni nastavni ciljevi, suradničko učenje, uporaba različitih metoda učenja, oblika i strategija u nastavnom procesu, prihvaćanje suvremenih stručnih spoznaja, kompetentna nadležnost, izbor i uporaba IKT.

Nastavni plan (kurikul) knjižnično informacijskog znanja omogućuje i potiče međupredmetno povezivanje, jer je učenje informacijske spretnosti uspješno samo ako je funkcionalno i u kontekstu drugih obrazovnih sadržaja (predmeta). Nastavni proces usmjeren je na učenika i potiče njegovu aktivnu ulogu. Omogućuje postizanje viših razina znanja, znači, kritičkog mišljenja i problemskog pristupa rješavanja problema. Učenici su kod učenja i stjecanja novih znanja cijelo vrijeme aktivni, znanje međupredmetno povezuju, a nastava se temelji na problemskom rješavanju, zato je usvojeno znanje kompleksnije i trajnije.

U prvom odgojno-obrazovnom razdoblju (od 1. do 3. razreda) učenik usvaja samostalno iskustvo o školskoj knjižnici, upozna njezin ustroj, usvaja lijepo ponašanje u knjižnici, upoznaje postupak posudbe i vraćanja knjižnične građe. Upoznaje za svoju dob primjerena književno-umjetnička djela i popularno-znanstvenu knjižnu i neknjižnu građu. Postaje samostalni čitatelj. Zna upotrebljavati osnovne stvari u knjižnici, a knjižničar ga različitim metodama i oblicima rada motivira za čitanje i posjet knjižnici.

U drugom odgojno-obrazovnom razdoblju (od 4. do 6. razreda) učenik već stečeno znanje nadograđuje. Upoznaje knjigu kao najbrojniji medij u školskoj knjižnici i put knjige od autora do korisnika. Upoznaje fizičke dijelove knjige i bibliografske podatke koji su važni za identifikaciju knjige. Upoznaje sekundarne

informativske izvore, njihov značaj, oblik i sadržaj. Za traženje informacija upotrebljava različite metode pretraživanja. Od priručnih izvora zna upotrebljavati enciklopedije i leksikone.

U trećem obrazovnom razdoblju (od 7. do 9. razreda) učenik upoznaje ulogu i značenje informacija u suvremenom društvu. Razlikuje podatak od informacije. Znanje širi od lokalnih zbirki podataka do globalnog informacijskog okruženja. Spoznaje da su knjižnice dio globalne informacijske mreže. Upotrebljava bibliografske i nebibliografske zbirke podataka. Za potrebe istraživačkog i projektnog rada usvaja pojmove citat, citiranje, bilješka. Zna upotrebljavati informativske izvore za samostalno rješavanje problema i informacije kritički vrednuje. Na kraju svog školovanja učenik postaje samostalni korisnik knjižnice, knjižnične građe i informativskih izvora.

5. Primjer dobre prakse

U drugom odgojno-obrazovnom razdoblju učenici na satovima KIZ-a postupno usvajaju UDK tablicu. Traženje knjižnične građe uče prije svega na policama sa stručnom literaturom. Pri ruci im je i računalo kao elektronski izvor informacija, koji predstavlja neknjižni dio informacija. U 7. razredu učenici prepoznaju i imenuju neknjižničku građu (periodične publikacije, audio i video građu). KIZ sam povezala s predmetom Geografija, gdje su učenici proširili obradu nastavnog sadržaja Slovenske rijeke sa znanjem koje su usvojili kod posjete vršnjacima u Budaševu i Sisku u okviru međunarodnog projekta Čitanje ne poznaje granice / Branje ne poznaje međa. Kao knjižničarka uključivala sam se kod knjižničnog sadržaja, tehničke izvedbe nastavnog sata, a nastavnik geografije kod predmetne obrade.

KNJIŽNIČNO INFORMACIJSKA ZNANJA

RAZRED: 7

NASTAVNA CJELINA: Informativski izvori

NASTAVNA JEDINICA: Uporaba informativskih izvora u nastavi geografije

MEĐUPREDMETNO POVEZIVANJE: KIZ, geografija

NASTAVNI OBLICI: frontalni, grupni, individualni

NASTAVNE METODE: razgovor, obrada, suradničko učenje, rad na tekstu, rad na računalu

OPERATIVNI CILJEVI:

- ✓ učenici usvoje pojam informativski izvor
- ✓ razlikuju knjižnu od neknjižne građe
- ✓ za rješavanje problema upotrebljavaju informacije iz različitih izvora
- ✓ kritički vrednuju informacije
- ✓ potiču potrebu za novim znanjima
- ✓ upotpunjuju već usvojena znanja i međusobno ih povezuju s novostečenim

FUNKCIONALNI CILJEVI:

- ✓ Upoznaju knjižnu i neknjižnu građu i druge informativske izvore u školskoj knjižnici

NASTAVNA SREDSTVA: Zemljopisne karte Republike Slovenije i Republike Hrvatske, knjižnična građa, elektronički izvori informacija, video građa, nastavni listići

REALIZACIJA: Knjižnično pedagoški nastavni sat s međupredmetnim povezivanjem i s metodom suradničkog učenja trajao je dva školska sata. Učenici su bili oduševljeni i dodatno motivirani za rad.

Knjižna građa:

Bralić. I. Sto prirodnih znamenitosti Hrvatske. Zagreb. Školska knjiga. 2012.

Dužić. I. Sisak smjehograd. Sisak. Matica hrvatska Sisak. 2014.

Jež. M. Ob Dravi in Muri. Ljubljana. Mladinska knjiga. 1987.

Kosi. D. S škratom Bolfenkom po Mariboru. Maribor. Založništvo Saša Radovanović. 2008.

Radovanović. S. Podravje. Maribor. Založba Kapital. 2004.

Šifrer. T. Svet ob Savi. Ljubljana. Mladinska knjiga. 1988.

Neknjižna građa:

Lalović. P. Posljednja oaza. [Video DVD]. Ljubljana. Karantanija cinemas. 2005.

Mariborske zgodbe [Videokaseta]. Ljubljana. RTV Slovenija. 1995.
Slovenija – pokrajine in ljudje. [CD-ROM]. Ljubljana. Založba Mladinska knjiga. 2008.

Ambrož. N. Čiščenje Drave ob svetovnem dnevu voda. Večer, 19. marec 2009, let. 65, št. 65, str.19. ISSN 0350-4972.

Kos. G. Pot ob Dravi. Atlas posebnih krajev. str. 106-107. 2010.

Kušan. R. Drava. Gea: svet doma, junij 2012, let. 22, str. 62-67. ISSN 0354-782X.

Rubin. M. Ob Dravi bodo obudili močvirja in gnezdišča. Delo, 2. avgust 2012, let. 54, št. 177, str. 11. ISSN 0350-7521.

Vogrin. M. Reka nasprotij: Sava. Gea: svet doma, september 1994, let. 4, št. 9, str. 6-8. ISSN 0354-782X.

TIJEK RADA	
KNJIŽNIČARKA/UČITELJICA	UČENICI
<p>Uvodna motivacija</p> <p>Knjižničarka: kod ulaza u školsku knjižnicu učenike dočeka slovenska i hrvatska narodna glazba.</p> <p>Knjižničarka: Živimo u suvremenom svijetu, zatrpani informacijama. Što mislite, gdje se mogu naći informacije o Sloveniji i Hrvatskoj?</p> <p>Kažem im da su to informacijski izvori.</p> <p>Učiteljica: Najavi film o toku rijeke Save i Drave do ušća u Dunav.</p> <p>Kod zemljopisne karte vodi razgovor o filmu.</p>	<p>Slušaju glazbu i pogađaju odakle je.</p> <p>Nabrajaju: knjige, časopisi, atlasi, Internet, video, AV-građa.</p> <p>Razvrstaju knjižne i neknjižne informacijske izvore.</p> <p>Pogledaju film.</p> <p>Sudjeluju u razgovoru</p>

<p>Knjižničarka: Na kojoj bi polici u knjižnici tražili građu o te dvije rijeke?</p> <p>U kojem bi časopisu našli najviše podataka o slivu tih dviju rijeka? Kažem da na internetu ima puno podataka.</p> <p>Učiteljica pripremi tražilicu Google.</p> <p>Najava cilja, zadaće</p> <p>Učiteljica: Danas ćete pomoću suvremene tehnologije već stečeno znanje ponoviti i nadograditi.</p> <p>Knjižničarka: U svom radu koristit ćete se knjižnom i neknjižnom građom.</p> <p>Obrada teme</p> <p>Učiteljica: predstavi metodu suradničkog učenja i podijeli učenike u skupine. Projicira postavljene zadatke.</p> <p>Knjižničarka: Razdijelim nastavne listiće s istim sadržajem. Kod traženja građe usmjeravam učenike.</p> <p>Učiteljica: Vodi i usmjerava rad</p>	<p>svojim iskustvom i doživljajima (posjet Sisku).</p> <p>Pokažu knjižničnu građu na polici 91, u čitaonici i djelu knjižnice koja je namijenjena učiteljima. Pronađene knjige izlože. Usvoje pojam knjižni informacijski izvor.</p> <p>Gea, Ljudi i svijet, National Geographic.</p> <p>Usvoje pojam neknjižnog informacijskog izvora.</p> <p>Predlože određenu temu, koju zajedno potraže – kulturno naslijeđe, mjesta uz obje rijeke, podneblje...</p> <p>Podijele se u pet skupina</p>
--	--

<p>učenika.</p> <p>Završni dio sata Učiteljica: Ocijeni izvješća skupina</p> <p>Knjižničarka: Učenike pohvalim, pozovem ih u knjižnicu i u drugim prilikama i drugim predmetima jer će samo uz pomoć uporabe različitih informacijskih izvora svoje znanje nadograditi.</p>	<p>po pet učenika.</p> <p>Svaki učenik dobije nastavni listić s navedenim informacijskim izvorima na kojima imaju zapisane naslove i lokaciju građe u knjižnici.</p> <p>Pomoću lokacije potraže u knjižnu i neknjižnu građu. pročitaju već unaprijed određene i označene odlomke.</p> <p>Nakon individualnog rada učenici s jednakim zadacima formiraju skupine, prerade sadržaj, razmijene iskustva i znanja.</p> <p>Vrate se u svoje prvotne skupine. Zajedno prerade sadržaj, iznesu svoje mišljenje i pokušaju ga objediniti.</p> <p>Skupine predstavljaju odgovore i navode te pokazuju korištene izvore.</p>
---	--

Izvori

- Sušec. Z. Knjižnično informacijska znanja: program osnovnoškolskega izobraževanja. Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. 2005.
- Učenje in poučevanje s knjižnico v osnovni šoli. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo. 2002.
- Zwiter. S. Pedagoško delo v šolski knjižnici. Ljubljana. Modrijan. 2012.

Radionice

Primjena Kurikuluma Učiti kako učiti i Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije u radu školskog knjižničara

radionica za srednje i osnovne škole u trajanju dva školska sata

dr. sc. Jasna Milički, *jasna.milicki@zg.htnet.hr*, OŠ Marija Bistrica, Marija Bistrica, Draženka Stančić, *drazenka.stancic@skole.hr*, OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

Sažetak

Kurikulumi međupredmetnih tema Učiti kako učiti i Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije kompatibilni su s programom rada školskog knjižničara. Osim što izrijeком spominju rad u školskoj knjižnici, suradnju sa školskim knjižničarem ili mogućnost samostalnog rada, kurikulumi imaju domene i odgojno-obrazovna očekivanja koja su već godinama dio programa rada školskih knjižničara.

Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti kao svoju svrhu navodi omogućavanje „učenicima da razviju znanja i vještine upravljanja svojim učenjem i primjene odgovarajućih strategija u različitim situacijama učenja u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju. Ta će im kompetencija omogućiti da usvoje znanja i vještine koje će moći uspješno primjenjivati u kasnijem osobnom i profesionalnom razvoju u kontekstu cjeloživotnog učenja.“¹ Školski knjižničari već godinama rade na razvijanju

---

¹ Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Učiti kako učiti, Zagreb, MZOS, 2016.

sposobnosti za uspješno cjeloživotno učenje u neformalnom i informalnom okruženju.

„Osnovni je odgojno-obrazovni cilj učenja i poučavanja međupredmetne teme Učiti kako učiti u učenika razviti aktivan pristup učenju i pozitivan stav prema učenju, te ga osposobiti za primjenu stečenog znanja i vještina u različitim situacijama i kontekstima. Taj osnovni cilj razložen je u nekoliko podciljeva“², od kojih je školsko knjižničarskoj struci najinteresantniji prvi: učenik se koristi različitim strategijama učenja i upravljanja informacijama koje su temelj za razvoj ostalih vrsta pismenosti te za kritički i kreativni pristup rješavanju problema. Upravljanje informacijama i kritička procjena temelj su informacijske pismenosti za koju je školski knjižničar najveći stručnjak u odgojno obrazovnom procesu. Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti organiziran je u četiri domene koje su na tragu razvijanja spomenutih ciljeva pa je tako školskim knjižničarima najzanimljivija upravo prva domena Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama. Tako su i odgojno obrazovna očekivanja sadržana u toj domeni poput upravljanja informacijama i kritičko mišljenje ona na kojima se temelji rad školskog knjižničara.

„Međupredmetna tema Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije obuhvaća učinkovito, primjereno, pravodobno, odgovorno i stvaralačko služenje informacijskom i komunikacijskom tehnologijom u svim predmetima, područjima i na svim razinama obrazovanja.“³

Osnovni cilj je razvijanje svijesti o mogućnosti primjene „informacijske i komunikacijske tehnologije u osobnome i profesionalnome životu, o posljedicama njezine primjene te o pravima i odgovornostima digitalnoga građanina.“⁴ Taj je cilj

---

² kao pod 1

³ Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, Zagreb, MZOS, 2016.

⁴ Isto kao pod 3

razrađen kroz šest podciljeva od kojih je upravljanje informacijama u digitalnome okružju najzanimljiviji za knjižničarsku struku.

Kurikulum međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije također je razrađen kroz četiri domene. Domena koja osigurava ostvarivanje cilja upravljanja informacijama u digitalnome okružju nosi naziv Istraživanje i kritičko vrednovanje u digitalnome okružju. Njezina su polazišta u informacijskoj, medijskoj, kritičkoj i digitalnoj pismenosti.

Ova radionica će imati **više ishoda** pa će školski knjižničar sudjelovanjem na njoj i kasnije u svom radu:

analitički čitati oba kurikuluma

primjenjivati odgojno-obrazovna očekivanja vezana uz informacijsku pismenost u neposrednom radu s učenicima uključiti i ostala odgojno-obrazovna očekivanja u konkretan neposredni odgojno-obrazovni rad

Metode rada i tijek radionice: usmeno izlaganje voditelja radionice o temi radionice, samostalni i timski rad školskih knjižničara na analizi odgojno-obrazovnih očekivanja, osmišljavanju nastavne situacije i njezino provođenje, prezentacija samostalnog i timskog rada, evaluacija radionice kroz razgovor o iskustvima, primjenjivosti i korisnosti naučenog i ispunjavanje evaluacije.

Radionica će se sastojati od sljedećih dijelova:

kratak uvod o domenama i odgojno obrazovnim očekivanjima – 5 min

analiza odgojno-obrazovnih očekivanja obzirom na informacijsku pismenost i zadanu nastavnu situaciju u tablici očekivanja te odabir očekivanja koje se planira ostvariti u tablici domene kojoj pripada očekivanje – 7 min

planiranje nastavnog procesa (grupni rad, 20 min)

provedba nastavnog procesa (grupni rad, 23 min):

prezentacija ostvarenog (predavanje uz prezentaciju, grupni rad, usmeno izlaganje, 25 min)

zaključak i evaluacija (usmeno izlaganje, 10 min)

Ključne riječi: kurikulum, odgojno-obrazovna očekivanja, uporaba IKT-a, učiti kako učiti, domene, ključni sadržaji, informacijska pismenost, medijska pismenost, kritičko mišljenje, digitalna pismenost

Cilj: Upoznati se s operativnim dijelom kurikuluma međupredmetnih tema Učiti kako učiti i Uporaba IKT-a te ga primijeniti na konkretnoj nastavnoj temi.

Zadaci – nastavne teme:

1. Kućni ljubimci
2. Uzori
3. Moj hobi
4. Prijateljstvo
5. Zadarska razglednica

Izvori

Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Učiti kako učiti, MZOS, Zagreb, 2016.

Prijedlog kurikuluma međupredmetne teme Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, MZOS, Zagreb, 2016.

Inovativni sadržaji i aplikacije – pomoć djeci pri učenju

Biljana Krnjajić

Osnovna škola Siniše Glavaševića Vukovar

biljana.krnjajic@gmail.com

Anita Tufekčić

Osnovna škola “Antun i Stjepan Radić” Gunja

ariana200@gmail.com

Sažetak

Klasične metode učenja (knjige, predavanja, edukativne emisije, razgovor) zamjenjuju nove platforme (aplikacije i računalne igre). Nove aplikacije pomažu nama i našim učenicima da maksimalno iskoristimo svoje potencijale i područja interesa. Prikazat ćemo deset najboljih aplikacija koje pokrivaju predmete poput matematike, geografije, engleskog jezika, povijesti te mozgalice.

Knjižnice moraju dobro poznavati svoje mogućnosti i vlastite granice, također moraju mijenjati svoju ponudu jer digitalna ponuda i mediji u svakodnevnom životu djece i mladih igraju sve značajniju ulogu.

Danas se knjižnica nalazi između slikovnice i minecrafa i moramo naći dobar put. Knjižnice se moraju mijenjati jer nitko od nas ne zna kako će naš medijski svijet izgledati za deset godina.

Ključne riječi: aplikacije, digitalna ponuda, mediji, medijski svijet, slikovnica, minecraft

Broj sudionika: 30

Oprema koju sudionici trebaju ponijeti: tablet, ali nije preduvjet

Uvodna aktivnost

Djetinjstvo nekad i danas

Molim Vas da se nakratko vratite u svoje djetinjstvo. Što je bila Vaša najveća želja kada ste imali 10 godina? (Pas, prijateljica, bicikl, godišni odmor, mir, lijepa soba)

Što žele 10-godišnjaci danas? Pametni telefon, tablet, računalo, igraće konzole – to je pretjerano. Ovaj primjer pokazuje da se danas radi o novoj generaciji učenika.

Glavna aktivnost

Drawing Classes for Kids

Zanimljiva aplikacija oduševit će učenike koji vole igru bojama i oblicima. Među brojnim predlošcima djeca mogu odabrati onaj koji im se sviđa, obojati ga flomasterom, kistom ili bojom, a na kraju ga spremiti i putem poruke ili maila podijeliti s, primjerice, bakom i djedom. Obojani crteži se ocjenjuju, a istovremeno mogu sudjelovati i natjecati se dva igrača.

Obrazovne igre za djecu (Educational games for Kids)

Aplikacija je prikladna za pravo vježbanje mozga, aktiviranje grafičke desne strane mozga. Poboljšava kognitivne sposobnosti, koncentraciju, pamćenje, maštu i kreativnost.

Tigrić Teo

Tigar Teo je novi prijatelj sve djece i s njim se mogu igrati, učiti ili gledati predstave. Tigar Teo pomoći će da se lakše savlada dosadna matematika, uživa u crtanju i pisanju ili pak sviranju glasovira...

Sunčica Slovkanje

Slovkanje je igra iz serije Sunčica Singles namijenjenih za djecu. Igra se može igrati na dva načina, u prvome dijete treba zadana slova

poredati u riječ na slici, u drugom odabrana slova poredati po abecedi...

Države svijeta na karti

Države svijeta na karti je geografski kviz znanja uz koji se može provjeriti svoje znanje o političkim kartama svijeta.

Scientists – kviz

Edukativni kviz o najpoznatijim znanstvenicima svijeta.

World Map 2015.

Aplikacija s geografijom, pristupačna i precizna karta svijeta pomoći u svladavanju osnovnih znanja. Atlas na jednom zaslonu odlično je rješenje za male (i velike) znatiželjnike koji žele otkrivati nove države i njihove glavne gradove.

Duolingo

Jedna od najpoznatijih i najinteraktivnijih aplikacija podjednako će oduševiti učenike, kao i njihove roditelje. Aplikacija je koncipirana na način da od korisnika zahtijeva čitanje, slušanje, pisanje i govor. Poseban izazov su zadaci u kojima treba izgovoriti riječi ili fraze i koje aplikacija potom ocijeni kao ispravne ili pogrešne. Dodatan izazov je i činjenica da aplikacija sama po sebi nije na hrvatskom jeziku pa se tako željeni jezik uči pomoću engleskoga. Drugim riječima, odluči li se učiti francuski jezik, svi zadaci su na engleskom.

Najpopularnija dječja igra danas: Minecraft.

Radi se o igri konstruiranja i građenja u 3D virtualnom svijetu. Djeca pomoću građivnih blokova i elemenata mogu graditi replike

najpoznatijih svjetskih građevina, fantasy svijetove, čudesne vrtove, prijevozna sredstva, kule, gradove, potpuno nove planete. U slobodnom Minecraft svijetu dijete može izgraditi praktički sve što njegova mašta poželi. Igrica pomalo nalikuje na digitalni lego svijet. Osim samog igranja igrice, klinci iz svih krajeva svijeta vrlo aktivno sudjeluju u raspravama na forumu, neki odlaze u specijalizirani ljetni Minecraft kamp, mnogi rade specijalizirane YouTube filmiće o svojim kreacijama, a diljem svijeta održavaju se i specijalizirane Minecraft rođendanske zabave.

Završna aktivnost

Za kraj ćemo raditi nešto kreativno. Svatko će dobiti staru knjigu i gumb. Radit ćemo "umjetnost od starih knjiga". Sigurno se pitate kakve to veze ima s našim programom ovdje i danas. To pitanje je opravdano jer "umjetnost" od starih knjiga u knjižnicama nije jako rasprostranjena i poznata. Ali, upravo o tome se radi kada želimo razmišljati o novim programskim formatima u knjižnicama.

KAHOOT – alat za online kvizove, ankete, istraživanje – i druga pitanja, radionica za srednje i osnovne škole

Ivana Ružić, ivana.ruzic@skole.hr, I. OŠ Čakovec
mr. sc. Dražen Ružić, druzic6@gmail.com, III. OŠ Čakovec

Sažetak

U današnje doba svaka organizacija nastoji ostvariti što bolju stratešku prednost kako bi postala prepoznatljiva i uspješnije funkcionirala. U obrazovnim ustanovama u nastavu se sve više uvodi projektni način rada, suradničko učenje i IKT njegujući timski duh među učenicima i nastavnicima te priprema učenika za budućnost tj. kako bi ostvarili što veću konkurentnost na tržištu rada te se adekvatno pripremili za buduće karijere i vlastiti poslovni i osobni razvoj, razvili znanja, vještine i sposobnosti za stabilnu i perspektivnu budućnosti, te temelje za cjeloživotno učenje.

Nastavne aktivnosti prilagođavaju se dobnim skupinama djece, obuhvaćaju razvoj kreativnosti, suradnje, komunikacijskih vještina, timskog rada, kritičkog i problemskog načina razmišljanja uz podršku IKT kao temeljnog alata u razvoju digitalnih kompetencija i kompetencija za cjeloživotno učenje.

IKT nastoji se smisljeno i sa svrhom koristiti u svakoj projektnoj aktivnosti, razvijajući digitalne kompetencije učenika. Dok digitalne tehnologije postupno obuhvaćaju sve dijelove svakodnevnog života, 60% učenika nikada ne koriste digitalnu opremu u svom razredu. Puni potencijal za poboljšanje obrazovanja kroz IKT-a u Europi i dalje tek treba otkriti, a to je razlog zašto je Europska komisija razvija politiku i potporu istraživanja kako bi učenici odgovaraju za život u 21. stoljeću i rad¹.

Slijedom toga radionica ima *više ishoda* pa će školski knjižničar sudjelovanjem na njoj i kasnije u svom radu: upoznati online alate za suradnju, motivaciju i ponavljanje stjeći vještinu traženja, upravljanja i preuzimanja podataka i informacija, ostvarivati međusobnu online komunikaciju i suradnju, usvojiti problemsko promatranje i rješavanje zadataka, koristiti gotove digitalne alate, stvarati i objavljivati vlastite digitalne sadržaje, razvijati vlastite ideje kako uključiti online alate u razvijanju informacijske pismenosti

Metode rada i tijekom radionice: usmeno izlaganje voditelja radionice o temi radionice, demonstracija, samostalni i timski rad školskih knjižničara na pametnim uređajima, evaluacija radionice kroz razgovor o iskustvima, primjenjivosti i korisnosti naučenog i ispunjavanje evaluacijskog listića.

Radionica će se sastojati od sljedećih dijelova:

kratak uvod o značaju IKT, a posebice pametnih uređaja u nastavnom procesu

prezentacija alata za izradu online kvizova

prezentacija alata za izradu proširene stvarnosti

prezentacija alata za izradu QR koda i lov na blago

prezentacija alata za izradu kolaža i videa

samostalan rad na pametnom uređaju

zaključak i evaluacija

Ključne riječi: digitalne kompetencije, multimedija, pametni uređaji, informacijsko komunikacijska tehnologija

Cilj: Kroz rad na primjeru upoznati različite vrste online alata, znati ih analizirati i kritički promišljati kako bi isto mogli primijeniti u razvoju vještina medijske pismenosti učenika.

Izvori

<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/skills-jobs>

<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/coding-21st-century-skill>

<https://studio.aurasma.com/>

www.kizoa.com/

www.powtoon.com/

<https://kahoot.it/>

Poduzetništvo iz vica, edukativna radionica za školske knjižničare

Anita Cota

e-mail: acota4@gmail.com

Osnovna škola Antuna Mihanovića Petropoljskog Drniš

Sažetak

Obrazovanje za poduzetništvo je nužno. Razvijanje poduzetničke kompetencije, na svim nivoima obrazovanja, osobito je bitno jer predstavlja usvajanje stavova, znanja i vještina koji učenike pripremaju za realan život i svijet rada. Na nivou osnovnog obrazovanja takvo što je iznimno teško postići.

U školskim knjižnicama kontinuirano i sustavno stvaramo situacije aktivnog učenja (stvaralačko istraživačke aktivnosti i situacije u kojima se rješava konkretno) kako bi učenici stekli dublja znanja, osobito u području međupredmetnih tema Učiti kako učiti, Poduzetništva, Građanskog odgoja i obrazovanja, Zdravlja, Održivog razvoja, Osobnog i socijalnog razvoja, Uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije.

Stoga je spoj školske knjižnice i učeničke zadruge iznimno uspješan model za razvoj poduzetničkih kompetencija učenika na nivou primarnog obrazovanja (pored svih ostalih) jer školski knjižničari mogu pružiti izvrsnu podršku pri razvoju tehnika i vještina učenja, poticanja kreativnosti i inovativnosti – koncepta koji su u osnovi kompetencija.

Školska knjižnica može biti samo jedam segment (sekcija) školske zadruge ili njeno središte. Afirmacija školske knjižnice u zajednici je u tom slučaju iznimno velika, ali od knjižničara se traži posebna

podrška i učenicima i nastavnicima te dobro poznavanje organizacije i ustroja učeničke zadruge.

Uvod

"Bog je stvorio nebo i zemlju, a sve ostalo Kinezi"

– koliko smo puta ovo čuli? Najčešće rezignirano odmahnuti rukom. Tako je reagirala i većina učenika kad smo se okupili prvi put nakon što smo osnovali Učeničku zadrugu „Smrika“ u našoj školi. Dogovarala sam se s učenicima što bi to naša sekcija mogla raditi. Ekologija, baština, tradicija, inovacije, poduzetništvo... Pretraživali smo informacije iz svega dostupnoga, ali nismo imali „ništa“, a trebali smo napraviti „nešto“! Nekima je to bio izazov. Polako se budio poduzetnički duh u njima.

Oluja ideja prije nego što su progledali i spoznali da u knjižnici stanuje znanje i da je to ono što imaju ili mogu imati.

Osim izvora informacija ima tu i starih knjiga, časopisa, uredskog materijala pa smo izabrali tradicijski zanat – košaraštvo i pletarstvo, ali na jedan drugačiji način.

Cilj

Motivirati stručne suradnike knjižničare da uključe poduzetništvo i rad na poduzetničkim aktivnostima u školsku knjižnicu. Potaknuti promjene u metodologiji prenošenja znanja ka facilitaciji. Kreativno izražavanje.

Zadaci

Upoznati polaznike radionice – knjižničare s koracima potrebnim za pokretanje i vođenje učeničke zadruge tj. kako biti „samo facilitator“
Upoznati sudionike radionice koje vrste papira možemo iskoristiti za nove pletarske proizvode

Pokazati načine rezanja i motanja papira, završnu obradu (premazi – čvrstoća, boje...)

Upoznati tehnike i mogućnosti pletenja košara i suvenira od papira
Izrada predmeta planiranih za ovu radionicu – blagdanskih ukrasnih predmeta

Metode rada

Upoznavanje, pokazivanje, razgledavanje, objašnjavanje, razgovor, frontalni rad, rad u paru, individualni praktični rad.

Sredstva za rad

Tiskane upute za osnivanje učeničke zadruge, razne vrste papira, škare, ljepilo, Drvofix, akrilna boja za obradu drva, predmeti raznih oblika koji su model kod oblikovanja prućem od papira, evaluacijski listići

Tijek radionice

Međusobno upoznavanje sudionika radionice, motivacija
Kratak osvrt na dobrobiti koje proizlaze iz simbioze školske knjižnice/učeničke zadruge/kulturne baštine
Upoznavanje s temom, zadacima i ciljem radionice
Izrada pruća od papira, njihova obrada i načini pletenja
Izrada blagdanskih vjenčića i košarica
Izložba predmeta proizašlih iz radionice

Zaključak

Iskustva iz zemalja EU i SAD-a govore nam da je obrazovanje za poduzetništvo dio redovnog života škole, dio školskog kurikulumu, a pozitivna iskustva iz osnovnih škola dolaze nam kroz učeničke zadruge i programe Junior Achievement (JA) te aktivnosti poput projekta Dječji tjedan poduzetništva.

Otvarajući vrata školskih knjižnica ovakvim aktivnostima stvaramo iznimne mogućnosti da se razvije učenička kreativnost, inovativnost i poduzetnički duh, kao i stjecanje informacijsko-komunikacijskih

kompetencija koje se, kao što znamo, ne mogu razvijati bez konteksta. "Sve je na web-u"- rekli bi učenici pa tako i tradicijski znati. Možda samo na neki drugačiji način. Moramo iskoristiti te mogućnosti.

Primjeri iz prakse

Mijenja li novi kurikulum pristup e-knjizi?

Rezultati istraživanja iskustava i stavova učenika šestih razreda prema e-knjizi i njihova moguća promjena u okviru novog kurikuluma

dr. sc. Jasna Milički
e-mail: jasna.milicki@skole.hr
Osnovna škola Marija Bistrica

Ana Sudarević
e-mail: ana.sudarevic@yahoo.ca
Osnovna škola Dubovac

Sažetak

Informacije su danas dostupnije nego ikad, no, jesu li mladi, pripadnici Google generacije, koji odrastaju s medijima i njima se funkcionalno koriste, u dovoljnoj mjeri pripremljeni za primanje i procesuiranje sadržaja koje ti isti mediji prenose. Rezultati britanskog istraživanja *Information Behaviour of the Researcher of the Future* iz 2008. donose negativne rezultate s obzirom na unapređenje informacijske pismenosti i prepoznavanja informacijske potrebe.

Istraživanje *Čitaju li šestaši e-lektiru?* provedeno 2015. potvrdilo je da se i pripadnici Google generacije u Hrvatskoj uklapaju u rezultate spomenutog britanskog istraživanja – malo čitaju „online“, a prednost još uvijek daju tiskanoj knjizi unatoč vrlo dobrim tehničkim preduvjetima za čitanje e-knjiga. Razlozi tomu, koji u najvećoj mjeri proizlaze iz usporedbe e-knjige s tiskanom, stavljaju pred knjižničare izazove kako kod mladih osvijestiti korisnost razvoja vlastitih

vještina te kako ih osposobiti za što učinkovitije korištenje tehnologije s ciljem da u konačnici postanu cjeloživotni čitatelji.

Ključne riječi: informacijska pismenost, medijska pismenost, elektronička knjiga, tiskana knjiga, osnovna škola, 6. razred, kurikulum

Iako okruženi raznovrsnim medijima koji prenose brojne informacije neograničene vremenom i prostorom, nije razriješen problem čitanja i svijesti o njegovoj važnosti u funkciji ne samo obrazovnog sustava, nego i svakodnevnog života. Informacije su dostupnije nego ikad, ali kao da nedostaje vremena za njihovu kvalitativnu obradu.

Mnogi upravo kroz usvajanje i razvijanje vještina kako djelotvorno učiti i kritički razmišljati vide najbolju pripremu učenika za novo stoljeće koje će zasigurno obilovati novostima u području tehnologija. I dio zadaće školskih knjižnica odgajanje je mladih za ulogu aktivnog čitatelja koji će biti osposobljen za rad na svim oblicima teksta i koji će moći samostalno odabirati odgovarajuće strategije ovisno o postavljenim ciljevima i zadaćama. No, jesu li uistinu mladi, koji odrastaju s medijima i njima se funkcionalno koriste, u dovoljnoj mjeri pripremljeni za primanje i procesuiranje sadržaja koje ti isti mediji prenose.

Treba li nam nova pismenost?

Proteklo je stoljeće obilovalo znanstvenim i tehnološkim razvojem što se reflektiralo na razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije i rezultiralo pojavom različitih vrsta pismenosti kojima pojedinac treba ovladati kako bi ravnopravno mogao sudjelovati u životu današnjega društva. Danas je naglasak stavljen upravo na obrazovanje u području informacijske i medijske pismenosti koja bi mlade trebala osposobiti za što učinkovitije korištenje tehnologije te kod njih osvijestiti korisnost razvoja vlastitih vještina. Mlade stoga treba poučavati kako na najbolji način iskoristiti prednosti suvremenih tehnologija.

U znanstvenim se radovima spominju generacije koje su rođene u vrijeme pojave novih tehnologija (digitalni domoroci) koje im oblikuju ponašanje, djelovanje, interese. Prensky (2005) primjerice tvrdi da se nije promijenilo samo ponašanje današnje djece već i neurološka funkcija mozga. Karakteristika novih generacija, po njemu, je učenje kroz zabavu i istovremeno rješavanje nekoliko zadataka (multitasking). Također, što se tiče izvora informacija istina je da mladi često puta odrasle ne doživljavaju kao autoritet, smatrajući da nemaju dovoljno znanja da im odgovore na pitanja pri traženju informacija. No, ako nove tehnologije mijenjaju i prilagođavaju mozak, onda se on može prilagođavati i u drugim smjerovima, smatra Jones¹ i naglašava da u čitanju knjižničari mogu mlade preokrenuti u cjeloživotne čitatelje.

Čitanje elektroničkih tekstova

Projektom Gutenberg 1971. godine pojavila prva elektronička knjiga u današnjem formatu i to s revolucionarnim ciljem da knjiga i informacija budu besplatne i dostupne širokom krugu korisnika. Ali takva knjiga, kao i danas sve prisutniji elektronički oblikovani tekstovi, zahtijevaju jedno drugačije čitanje te sasvim različit pristup i interakciju s tekстом nego što smo naučili. Zgrabljic Rotar (2011) ističe da je za razumijevanje tih medija potreban razvoj dviju važnih vještina, a to su praktična, koju nova Google generacija već ima, i analitička vještina, kojom bi kroz poučavanje informacijske i medijske pismenosti trebala ovladati. Primjerice, za digitalno oblikovane tekstove nužno je poznavanje „hyperlinkova“ i kretanja kroz takve oblike elektroničkih tekstova, ali isto je tako važno da čitatelj može samostalno odlučiti koje će tekstove i blokove odabrati, usporediti njihove vrijednosti, kvalitetu, ali i pitanja etičnosti.

---

¹ Vidi više u: Stričević, Ivanka. 2010. Digitalni domorodci i digitalni imigranti. *Dijete i društvo 1-2*. Str. 86.

Prema rezultatima istraživanja provedenog u Velikoj Britaniji (*Information Behaviour of the Researcher of the Future*, 2008), Google generacija unatoč tehnološkim i informacijskim predispozicijama, nije unaprijedila informacijsku pismenost ni prepoznavanje informacijske potrebe. Grosman (2010) naglašava da, iako se mlade poučava korištenju i sučeljavanju s digitalno oblikovanim tekstom, ne rješava se pitanje poučavanja samog načina uspješnog čitanja tih tekstova. Tu se otvaraju nova pitanja o primjenjivosti dosadašnjih metodologija u radu s „klasičnim“ na elektronički oblikovane tekstove, odnosu čitatelja i novog teksta, koriste li se iste strategije i jesu li sposobnosti koje čitatelj klasičnih tekstova posjeduje dostatne za nove oblike tekstova? Grosman (2010) smatra da čitanje elektronički oblikovanog teksta zahtijeva sasvim različitu interakciju s tekstom, kod čega posebno izdvaja aktivnost odabira, odlučivanje između različitih podataka, prihvaćanje odgovornosti za vlastiti odabir i razumijevanje koje ga dovodi do uloge sekundarnog autorstva (autor više nema mogućnost kontrole čitateljevog izbora redoslijeda i stvaranja nove strukture), što potvrđuje potrebu za provođenjem informacijske i medijske pismenosti.

Kakve su sklonosti mladih prema e-knjizi

Česte tvrdnje da će mladi uvijek biti skloniji e-knjizi koja pruža niz prednosti u odnosu na tiskanu knjigu, što je popularizirao Prensky, nemaju pravu empirijsku podlogu. Premda mladi danas posjeduju i koriste različite tehnologije putem kojih imaju pristup internetu na dnevnoj bazi, razina vještina i povjerenja je različita. Pretpostavku da će zbog pristupa internetu i posjedovanja različitih uređaja na kojima se može čitati mladi biti skloniji e-knjizi, ne možemo prihvatiti a priori.

Ono na što treba skrenuti pažnju, a dio je obrazovne uloge škole, je omogućiti mladima da sami biraju onaj format knjige koji njima najviše odgovara. Nemogućnost izbora samo može potencirati

smanjenje njihove spremnosti da se angažiraju u čitanju, a ta vještina bez uvježbavanja može rezultirati zaostajanjem i povećanjem nepismenosti.

Rezultati istraživanja Čitaju li šestaši e-knjige?

Čitaju li učenici šestih razreda e-knjige, odnosno e-lektire te kakva su njihova iskustva s ovim formatom bio je primarni cilj istraživanja provedenoga tijekom rujna i listopada 2015. godine na razini Hrvstake. Također, željelo se potvrditi zaključak istraživanja *Information Behaviour of the Researcher of the Future* da i u Hrvatskoj pripadnici Google generacije vrlo malo koriste e-knjige i da vrlo malo čitaju „online“. S druge strane, vrlo često smo u našoj knjižničarskoj praksi svjedočili da učenici ipak radije biraju tiskanu knjigu umjesto elektroničke inačice iako imaju tehničke preduvjete. Slijedom navedenoga osmišljeno je istraživanje koje se ujedno nastavlja na pilot istraživanje provedeno 2014. godine (www.knjiznicari.hr/UDK02/images/3/3a/E_knjige2014.pptx).

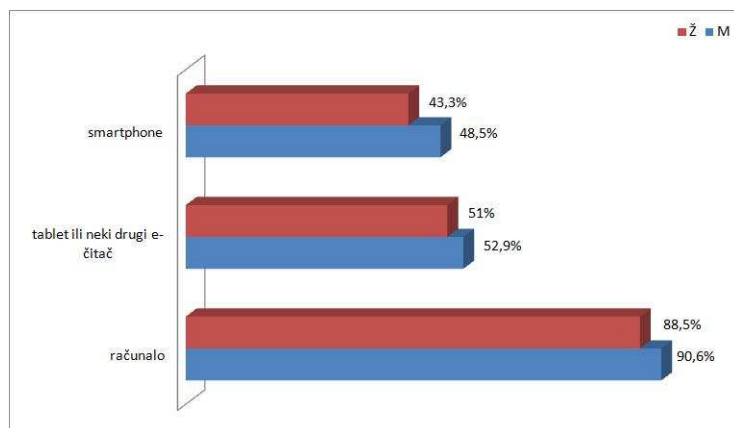
Anketom je ispitano 2415 učenika (1221 dječaka i 1194 djevojčica) šestih razreda. Ovaj uzrast odabran je jer se na njihovom popisu obavezne lektire nalaze i dva djela (*Povijestice* Augusta Šenoa i *Priče iz davnine* Ivane Brlić-Mažuranić) dostupna besplatno u elektroničkom obliku na mrežnoj stranici <http://lektire.skole.hr/>.

Anketa je podijeljena u četiri cjeline i obuhvaća: opće podatke o sudionicima, socijalno-ekonomske aspekte, stavove o čitanju općenito te stavove i iskustva o čitanju e-knjiga.

Socijalno-ekonomski aspekt

Pri spomenu e-knjige jedna od prvih asocijacija je svakako tehnika, odnosno posjedovanje uređaja potrebnoga za čitanje ove vrste građe: računalo, smartphone, tablet ili neki drugi e-čitač jer bez potrebnog aparata nije moguće koristiti e-knjigu. Iz grafičkog prikaza 1 vidljivo je da vrlo veliki broj učenika, bez obzira na spol, posjeduje bar jedan

potreban uređaj, a sva tri posjeduje čak 30% ispitanika (31,6% dječaka, 28,3% djevojčica).

Grafički prikaz 1: Postotak posjedovanja uređaja za čitanje e-knjige s obzirom na spol ispitanika

Nadalje, zanimalo nas je u kakvoj su vezi mjesto stanovanja, obrazovanje roditelja i posjedovanje navedenih uređaja. Rezultati pokazuju da, bez obzira žive li učenici u gradu (43,3%), selu (40,4%) ili manjem mjestu (16,1%), te imaju li roditelji završenu osnovnu školu, srednju školu ili su visokoobrazovani, postotak posjedovanja računala, tableta ili smartphona je vrlo visok. Stoga se može zaključiti da socioekonomski aspekti nisu zapreka „online“ čitanju našim učenicima (*Tablica 1*).

Mjesto stanovanja	Posjedovanje jednog od 3 uređaja
grad	96%
selo	92%
manje mjesto	95%
Obrazovanje roditelja	
osnovna škola	82,9%
srednja škola	92,6%
fakultet	94,8%

Tablica 1: Utjecaj socijalno-ekonomskog aspekta na posjedovanje uređaja potrebnih za čitanje e-knjige

S druge strane, primjerice u SAD-u, bilježi se porast korištenja e-knjiga. No, to ne treba čuditi kada se uzme u obzir da su uređaji i čitači za e-knjige dostupniji, samim time u porastu je i njihovo posjedovanje, a cijena e-knjige je manja od tiskane knjige. Sve to uvjetuje porast korištenja e-knjiga, ali ne određuje i sklonost pojedinca prema tom formatu knjige.²

Dapače, istraživanje provedeno među populacijom američke mladeži potvrđuje tvrdnju da posjedovanje uređaja za čitanje e-knjige i njezina pristupačnost nije u većoj mjeri utjecala na njezino korištenje.³

Čitanje i elektroničke knjige

Čitanje se u kontekstu škole najčešće veže uz čitanje lektire. Već duže vrijeme čuju se prigovori da učenici ne čitaju lektiru, no

² Merga, Margaret K. 2015. Do Adolescents Prefer Electronic Books to Paper Books? *Publications* 3(4). 239 str.

³ Merga, Margaret K. Navedeno djelo. 239 str.

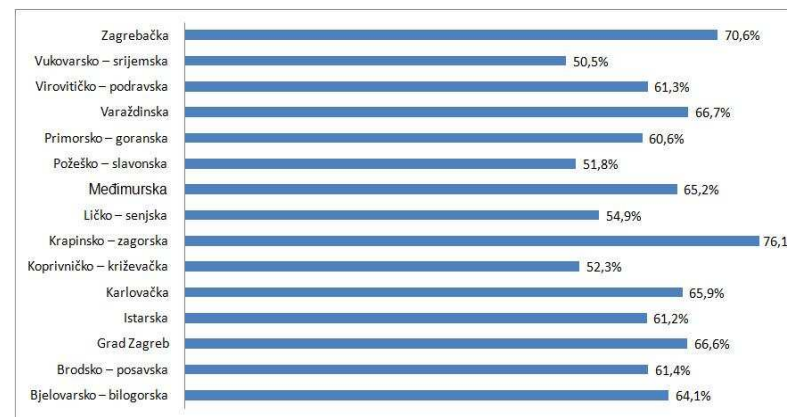
rezultati ove ankete pokazuju suprotno. Naime, 96% šestaša odgovorilo je da čita lekturu, tek 4%, tj. 87 učenika je ne čita. Pozitivan je i podatak da je 1455 učenika ili 60% reklo da voli čitati, a još optimističnije zvuči činjenica da 90% ispitanika smatra čitanje važnim. Posebno treba naglasiti da od 960 ispitanika koji su rekli da ne vole čitati, njih 79% ipak smatra da je čitanje važno (Tablica 2).

	Voliš li čitati?	Misliš li da je čitanje važno?	Misli da je čitanje važno...	
DA	1455 (60%)	2171 (90%)	... i voli čitati.	1411 (97%)
NE	960 (40%)	244 (10%)	... ali ne voli čitati.	760 (79%)

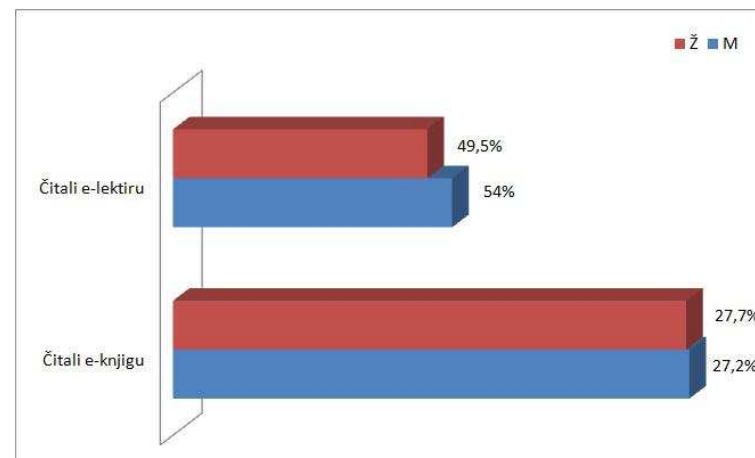
Tablica 2: Tablični prikaz odgovora na pitanja voliš li čitati te misliš li da je čitanje važno s obzirom na pozitivan, tj. negativan odgovor na prvo pitanje.

Lektira se, dakle, čita i čitanje se smatra važnim, no dobiveni rezultati sugeriraju da se čitanje još uvijek više veže uz tiskani medij kojem učenici daju prednost pred elektroničkom inačicom. Više od polovice svih ispitanika (62%) radije će izabrati tiskanu knjigu od e-knjige; grafički prikaz 2 pokazuje da se prednost tiskanoj knjizi daje u svim županijama (u ovom pitanju, u obzir je uzeto 15 županija jer iz ostali 6 anketu popunilo 1–2 sudionika ili ih uopće nije bilo). Stoga i ne čudi da na razini Hrvatske iskustvo čitanja e-knjiga ima tek 28% ispitanika, odnosno 72% učenika nije čitalo e-knjigu. Nadalje, od 664 učenika (28%) koji su rekli da su e-knjigu čitali, njih 51% je čitalo lektirno djelo u e-obliku. Iz grafičkog prikaza 3 vidi se

da su razlike s obzirom na spol ispitanika vrlo male, tj. djevojčice i dječaci podjednako (ne)čitaju e-knjige, odnosno e-lektire.

Grafički prikaz 2: Više od polovice ispitanika prednost daje tiskanoj knjizi – rezultati po županijama.

Grafički prikaz 3: Iskustvo čitanja e-knjige i e-lektire s obzirom na spol ispitanika

Uspoređujući dobivene rezultate s prošlogodišnjim pilot istraživanjem utvrđeno je sljedeće: 2014. godine 36% učenika, od ukupno 467 ispitanih, imalo je iskustvo s čitanjem knjige u elektroničkom obliku dok je godinu dana kasnije postotak onih koji su čitali e-knjigu gotovo 10% manji, iznosi 28%. Prema tome se može zaključiti da interes za e-knjigu opada.

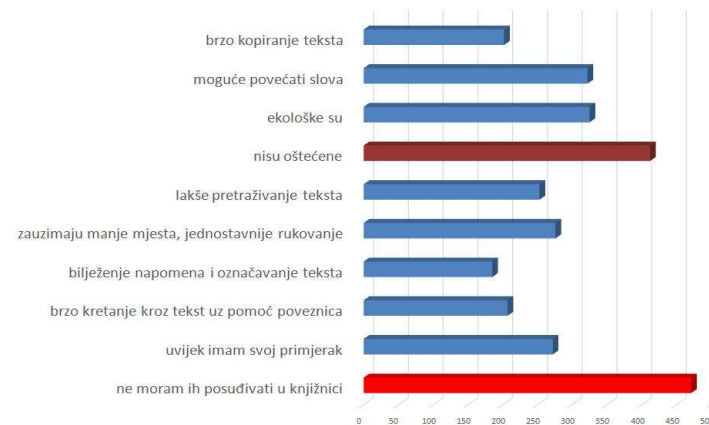
Mogući razlozi su navedene mane e-knjige: zamor čitanja sa zaslona te teže koncentriranje na sadržaj dok su ekonomski razlozi poput cijene e-knjige ili potrebnog programa u drugom planu (grafički prikaz 4).

Grafički prikaz 4 : Mane e-knjige

S druge strane, navodeći prednosti e-knjige učenici su uglavnom izdvajali njezine „fizičke“ karakteristike (grafički prikaz 5), a u drugom planu su ostale interaktivne mogućnosti e-knjige poput lakšeg pretraživanja teksta, kretanja pomoću poveznica, mogućnost pisanja bilježaka i sl.

Najviši postotak učenika kao prednost e-knjige naglašava njezinu dostupnost u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu, neovisno od ustanove (knjižnica).

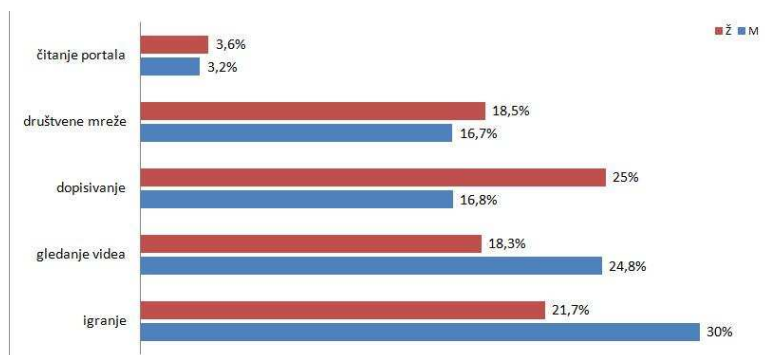

Grafički prikaz 5 : Prednosti e-knjige

Sve navedeno upućuje na nedovoljno poznavanje ovog medija jer većina kritika, pozitivnih i negativnih, proizlazi iz usporedbe s tiskanom knjigom te, usudujemo se reći, na osnovi postojećih predrasuda.

Nadalje, odgovori prikazani u grafičkom prikazu 6 pokazuju daljnje moguće razloge ne čitanja e-knjige. Naime, većina ispitanika tehničku opremu s pristupom na internet koju posjeduje (grafički prikaz 6) koristi za zabavu (igranje, dopisivanje, društvene mreže i sl.), a tek 7% (3,2% dječaci, 3,6% djevojčice) je navelo da, uz zabavu, čita portale.

A kao konačan zaključak u prilog slabom interesu za čitanje e-knjige može se navesti i podatak da od 87 učenika koji kažu da ne čitaju lektiru, za 62% njih niti lektira u elektroničkom obliku ne bi bila poticaj čitanju obavezne lektire.

Grafički prikaz 6: Prikaz najčešćih aktivnosti na internetu

Zaključak

Provedeno istraživanje pokazuje da učenici šestog razreda u Hrvatskoj čitanje doživljavaju kao nešto važno iako ih tek 60% voli čitati. Unatoč tome, 96% sudionika čita lekturu, ali prednost se još uvijek daje knjizi u tiskanom obliku. Međutim, dvanaestogodišnjaci i trinaestogodišnjaci imaju vrlo dobre tehničke uvjete za čitanje e-knjiga, no unatoč tome rijetko ih ili uopće ne čitaju. Također, lektira u e-obliku većini onih koji su rekli da ne čitaju lekturu, ne bi bila poticaj da počnu. Time se u potpunosti uklapaju u opisane karakteristike tzv. *Google generacije*.

I američka mladež prednost daje tiskanoj knjizi iako su svjesni da im je e-knjiga pristupačnija, a pristup uređajima i čitačima u porastu, dok se u Velikoj Britaniji čita više sa zaslona negoli tiskane predloške, premda većina postiže bolje rezultate ukoliko kombiniraju različite formate i različite sadržaje. Važno je prepoznati (naglasiti) povećanu upotrebu elektroničkih tekstova kao dio učeničke pismenosti, ali i porast iz godine u godinu kvalitete dostupnih e-knjiga za djecu i mladež za čitanje iz zadovoljstva.

Nadalje, može se zaključiti da učenici u Hrvatskoj slabo poznaju ovaj novi medij jer, govoreći o prednostima i manama e-knjige najčešće navode tek „fizičke“ karakteristike koje proizlaze iz

(površne) usporedbe s tiskanim medijem. Na samu motivaciju i vještine čitanja s različitih medija i sadržaja može utjecati niz faktora koje bi također trebalo dodatno istražiti.

Stoga učenike treba čim prije osvijestiti za kritičko korištenje e-knjige koje karakterizira interaktivnost, sloboda izbora, ali i odgovornost koju ona sa sobom nosi.

Smatramo da posebnu ulogu u tome imaju školski knjižničari koji bi trebali težiti tome da u svojim knjižnicama osiguraju učenicima istu građu (naslove) na različitim medijima, kao i pristupe kvalitetnim bazama putem pretplata i licenci te im tako omogućiti da samostalno i odgovorno biraju medij ovisno o vrsti građe i stilu učenja. Opravdanje ovakvom prijedlogu pridonosi i nova Cjelovita kurikularna reforma koja poseban naglasak stavlja na učenike s posebnim potrebama (djecu s teškoćama i darovite) kojima treba omogućiti izbor i pristup onoj građi i medijima koji će na najbolji način razvijati njihova znanja, vještine i stavove u skladu s njihovim individualnim mogućnostima.

Izvori

Chen, Ya-Ling; Fan, Sitong; He, Zhongyuan. 2012. *Exploratory Research: The Effects of Electronic Books on College Students*. MBA Student Scholarship. Paper 14.

http://scholarsarchive.jwu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=mba_student (pristupljeno 12. veljače 2016.).

Grosman, Meta. 2010. *U obranu čitanja : čitatelj i književnost u 21. stoljeću*. Zagreb. Algoritam.

Klarin, Sofija. 2007. *Definicija i nazivlje elektroničke građe – s pregledom nazivlja u Vjesniku bibliotekara Hrvatske*. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 50. 26-46.

Lončar, Marina. 2013. *Elektronička knjiga i elektronički čitač kao nova usluga : iskustva i perspektive*. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56. 101-126.

Merga, Margaret K. 2015. *Do Adolescents Prefer Electronic Books to Paper Books?* *Publications* 3(4). 237-247.

<http://www.mdpi.com/2304-6775/3/4/237/htm> (pristupljeno 21. veljače 2016.)

Prensky, Marc. 2005. *Digitalni urođenici, digitalni pridošlice*. *Edupoint*. CARNet. Zagreb.

URL:<http://edupoint.carnet.hr/casopis/40/clanci/3.html> (pristupljeno 20. svibnja 2015.).

Stričević, Ivanka. 2010. *Digitalni domorodci i digitalni imigranti*. *Dijete i društvo* 1-2, 12. 83-90.

Todd, Ros J. 2005. *Djeca i Internet – Implikacije za učenje i dizajniranje*. *Dijete i društvo* 2, 6. 307-320.

Živković, Danijela. 2001. *Elektronička knjiga*. Zagreb. Multigraf.

Knjižnično-informacijsko obrazovanje učenika srednje škole

Ruža Jozić
e-mail: ruza.jozic2@skole.hr
Gimnazija Sesvete

Knjižnično-informacijsko obrazovanje učenika u srednjoškolskoj knjižnici trebao bi biti sustavan nastavak rada školskog knjižničara, od osnovne do završetka srednje škole. Informacijsku pismenost i knjižnična znanja potrebno je s učenicima sustavno provoditi kroz njihovo školovanje, kako bi stekli važne kompetencije za nastavak obrazovanja i cjeloživotno učenje. Iako nije riješeno pitanje kako i na koji način, u koje vrijeme provoditi ove aktivnosti s učenicima u srednjoj školi, najbolje je planirati takve aktivnosti u *Godišnjem programu rada školskoga knjižničara*, u segmentu Odgojno-obrazovnog rada, a provoditi ih u suradnji s razrednicima ili predmetnim nastavnicima.

S obzirom na to da smo do sada imali slobodu izbora i odabira tema za rad s učenicima, neki srednjoškolski knjižničari nisu smatrali potrebnim provoditi takve aktivnosti jer nisu bile određene ili zapisane u važnim dokumentima za naš rad. Svakako je važno odrediti i usvojiti sadržaje, teme i područja rada koje treba provesti s učenicima, a na školskim knjižničarima je da izrade svoje modele i oblike provedbe u školskoj knjižnici, što ovisi o njihovim prostornim, materijalnim i stručnim uvjetima, kao i svim drugim okolnostima te načinu dogovora unutar škole. Na raspolaganju su nam i različiti modeli poučavanja, od grupnog do frontalnog rada s cijelim razredom, kao i razni oblici provedbe knjižnično-informacijskog poučavanja: radionice, učenička istraživanja, školski projekti, izlaganja, samostalni radovi učenika, kulturne aktivnosti školske knjižnice i drugi načini, koje smatramo najkorisnijim za naše učenike. U svom dugogodišnjem radu s učenicima u školskoj

knjižnici provela sam mnoge oblike rada, koje sam ovdje pokušala sistematizirati po razredima, po složenosti poslova i uključenosti učenika u njih. Ovo svakako nije konačan oblik programa rada s učenicima u srednjoškolskoj knjižnici, nego ga treba dalje razvijati i uključivati nove suvremene oblike i sadržaje, ali može poslužiti kao orijentir u radu s učenicima i prenošenju knjižnično-informacijskih znanja. Do sada sam stavljala naglasak na sljedeće aktivnosti i načine rada, koje sam provodila s učenicima, kako slijedi u tabeli, od 1. do 4. razreda srednje škole, a sve navedene aktivnosti razrađene su kao samostalne i zasebne cjeline po kojima radim s učenicima.

Nova Cjelovita kurikularna reforma odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj školsku knjižnicu, pa i rad školskog knjižničara, najčešće smješta u područje Međupredmetnih tema, Učiti kako učiti, Informacijsko-komunikacijsko područje, kao i Jezično-umjetničko područje, u teme Građanskog odgoja i sl. Zato smatram da imamo dovoljno prostora i načina da izradimo modele i oblike rada, u kojima ćemo provesti neke važne oblike knjižničnog, informacijskog i medijskog odgoja i obrazovanja učenika. Kako školski knjižničari osnovnih škola već nekoliko godina imaju izrađen program svoga Knjižnično-informacijskog rada s učenicima, bilo bi dobro kontinuirano nastaviti obradu pojedinih tema u srednjoškolskoj knjižnici, i staviti naglasak na one oblike rada koji potiču razvitak informacijske pismenosti učenika, čitalačku pismenost, medijsku pismenost, kao i sve druge oblike rada koji vode ka cjeloživotnom učenju naših učenika.

Navodim pregled tema, sadržaja, aktivnosti, odgojno-obrazovnih očekivanja i broj planiranih sati za svaki razred u školskoj godini.

TEMA	CILJ AKTIVNOSTI	AKTIVNOSTI	NAČIN REALIZACIJE	ODGOJNO- OBRAZOVNA OČEKIVANJA	sat
I. RAZRED ODGOJNO- OBRAZOVNA OČEKIVANJA Upoznavanje učenika s radom školske knjižnice - Pravidnik o radu školske knjižnice.	Upoznati Pravidnik o radu školske knjižnice, osobito dio koji se odnosi na korištenje, posudbu, čuvanje i vraćanje knjižnične građe. Stvaranje navike redovitog dolaska u školsku knjižnicu. Upoznati ulogu signatura na knjižničnoj građi i glavne UDK skupine.	Upoznavanje prostora knjižnice i knjižničkog fonda; upoznavanje signatura i smještaja građe. Predstaviti Pravidnik o radu školske knjižnice – Izvadak za korisnike: prava i dužnosti u posudbi i korištenju knjižnične građe.	Frontalni rad s cijelim razredom u suradnji s razrednikom u školskoj knjižnici. Knjižnično-informacijsko poučavanje kroz korelaciju s nastavom informatike: <i>Informacije i dokumenti: pohrana i pronalaženje informacija</i>	Učenici redovito posjećuju školsku knjižnicu i čitaonicu; stječu čitateljske navike, posuduju, čuvaju i na vrijeme vraćaju knjižničnu građu; uključuju se u razne aktivnosti školske knjižnice. Učenici poznaju i koriste dijelove knjige: predgovore, pogovore, kritičke osvrtne, predmetna kazala, impresum i bibliografiju za učenje i stjecanje znanja.	I

Korištenje i vrste knjižnične građe Uvođenje učenika u načine pretraživanja literature Izrada prezentacija i plakata za nastavu.	Upoznati raznolikost knjižnične građe: referentnu zbirku, stručnu literaturu, popularno-znanstvene časopise te sadržaje na drugim medijima. Pomoć učenicima u obradi zadanih tema i uporaba informacija u oblikovanju prezentacija i plakata za nastavu.	Pokazati učenicima pretraživanje i korištenje stručne i referentne literature u svrhu učenja i istraživanja. Upoznati učenike s pravilima, načinom i svrhom izrade prezentacija i plakata za nastavu na zadane teme.	Individualni i grupni rad učenika ili izrada samostalnog rada iz nekog nastavnog predmeta. Frontalni rad s razredom ili u skupini: upoznati pravila za izradu prezentacija za nastavu i oblikovanje teme na plakatima i posterima.	Učenici poznaju vrste, uporabu i značaj referentne zbirke u knjižnici. Učenici pronalaze potrebne informacije u knjižničnoj građi, izgrađuju i razvijaju samopouzdanje, stječu navike učenja kroz samostalni rad; predstavljaju stečeno znanje drugima, putem prezentacija i plakata	I
---	--	--	--	--	---

TEMA	CILJ AKTIVNOSTI	AKTIVNOSTI	NAČIN REALIZACIJE	ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	sat
2. RAZRED Knjižnični katalozi: tiskani (listićni) i on-line katalozi drugih knjižnica: NSK i KGZ-a. Pretraživanje informacija u knjižničnim katalozima	Osposobiti učenike za snalaženje u knjižničnim katalozima, razlikovati parametre za pretraživanje po: autoru, naslovu, prema UDK oznaci, signaturi i predmetnici.	Knjižničar upoznaje učenike s korištenjem knjižničnih kataloga kao sekundarnih izvora informacija. Pokazuje načine pretraživanja listićnih i mrežnih kataloga knjižnice.	Pretraživanje tiskanih i on-line kataloga školske knjižnice: abecedni, stručni i predmetni. Upoznavanje mrežnih kataloga NSK-a, KGZ-a i specijalnih knjižnica u traženju literature o zadanoj temi.	Učenici pravilno postavljaju i definiraju upite u izvorima informacija, uz poznavanje ključnih riječi. Učenici samostalno pretražuju knjižnične kataloge i pronalaze potrebne informacije.	1

139

Časopisi kao važan izvor stručnih i znanstvenih informacija	Korištenje stručnih i popularno-znanstvenih časopisa; značenje predmetne (sadržajne) obrade i ključnih riječi u lakšem pronalazačenju informacija. Vrste članaka u časopisima: stručni, popularni, informativni, putopisni, prikazi i sl	Knjižničar prezentira učenicima razne vrste časopisa, ukazuje na njihovu važnost. Učenici upoznaju predmetne kataloge i sadržajnu obradu časopisa, a knjižničar ih upućuje na potrebu bibliografskog navođenja članaka iz časopisa, kao izvora informacija.	Grupni ili individualni rad s učenicima, s naglaskom na stručne časopise i predmetnu obradu časopisa, kao pomagala u radu i istraživanju. Upoznavanje sadržaja časopisa i prepoznavanje vrste članaka u periodici. Bibliografska pravila i citiranje članaka iz periodičnih publikacija.	Učenici razlikuju poljsadržaju i namjeni stručne i popularno-znanstvene časopise; Uočavaju razliku između znanstvenog, stručnog i popularno pisano članka, prikaza i osvrta u časopisu. Oblikuju bibliografske jedinice za članke i časopise.	1
--	--	---	--	---	---

140

TEMA	CILJ AKTIVNOSTI	AKTIVNOSTI	NAČIN REALIZACIJE	ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	sat
3. RAZRED Kompozicija i izrada referata i samostalnog istraživačkog rada učenika	Naučiti pravilno napisati referat i istraživački rad na zadanu temu, uz korištenje referentne i stručne literature. Upoznati predmetna kazala, sažetke i kritičke prikaze teksta ili knjige.	Knjžničar upoznaje učenike o pravilima, strukturama i kompoziciji u izradi referata i samostalnih radova. Učenici izrađuju takve radove na zadanu temu i primjenjuju sva dobivena pravila.	Frontalni rad s cijelim razredom ili grupni rad s učenicima prema dobivenim zadacima.	Učenici pronalaze, odabiru, kritički vrednuju i obrađuju informacije za svoje referate ili samostalne istraživačke radove.	1
Informacijska pismenost: Korištenje izvora znanja i oblikovanje tematskih bibliografija	Naučiti citirati i bibliografski navoditi literaturu, časopise i druge izvore, poštujući autorska prava i intelektualno vlasništvo u kreiranju novih informacija i ideja.	Učenici upoznaju bibliografsko navođenje i citiranje sadržaja iz stručne i referentne literature te periodičnih publikacija.	Pokazati učenicima kako preuzeti tuđe ideje i stavove, parafrazirati i citirati tekstove u samostalnim radovima. Pravilo: Ne kradi tuđe misli i ideje, Pravilo: Ne kradi tuđe misli i ideje, navedi izvor i izgradi vlastite stavove!	Učenici oblikuju referat na zadanu temu, pišu sažetak te <i>usmeno izlažu naučeno i istraženo</i> gradivo o svojoj temi.	

Elektronički izvori - internet kao izvor informacija	Pretražiti, odabrati i kritički vrednovati mrežne stranice i sadržaje preuzete s interneta. Koristiti multimedijalnu građu u svrhu učenja i istraživanja.	Knjžničar upućuje učenike u korištenje, pretraživanje, vrednovanje i navođenje mrežnih izvora. Upoznati učenike s parametrima za odabir i vrednovanje elektroničkih izvora i sadržaja.	Učenike uputiti u načine pretraživanja sadržaja na mrežnim stranicama, uz kritički odabir informacija i mrežnih izvora. Korištenje grafičkog i slikovnog materijala, s interneta.	Učenici korištene knjižne i mrežne izvore <i>identificiraju i oblikuju</i> kao bibliografsku jedinicu; Učenici citiraju tekst i izvore te <i>uvježavaju intelektualno vlasništvo</i> .	1
---	---	--	---	--	---

TEMA	CILJ AKTIVNOSTI	AKTIVNOSTI	NACIN REALIZACIJE	ODGOJNO-OBRAZOVNA	sat
4. RAZRED Medijska pismenost: oblikovanje raznih oblika u predstavljanju znanja primjenom IKT-e.	Razviti svijest o potrebi daljnjeg usavršavanja informacijskih i komunikacijskih vještina u brzim promjenama koje donosi tehnološki razvoj. Poboljšati medijsku pismenost i upoznati Web alate u i oblikovanju znanja.	Knjižničar u suradnji s prof. hrvatskog jezika obrađuje temu Leksikologija, kao dio referentne zbirke. Izrada elektroničkih plakata, kratkih video i filmskih uradaka i multimedijjskih prezentacija.	Frontalni rad s učenicima 4. raz. u škol. knjižnici. Učenici istražuju i koriste leksikografska izdanja te navode bibliografske elemente. Učenici Izrađuju elektroničke plakate, kratki video i film te složenije prezentacije.	Učenici su razvili <i>individualne sposobnosti</i> za uporabu informacija iz referentne građe i leksikoloških izdanja. Učenici izrađuju kratki film, video i elektronički plakat na zadanu temu, <i>koriste</i> svoje stvaralačke <i>sposobnosti i kreativnost.</i>	1

Upravljanje znanjem i informacijama: pisanje eseja, rasprava i referata.	Oспособiti ученике за представљање информација у одговарајућем облику, са сврхом приhvаћања, razumijevanja i stvaranja novog znanja.	Knjižničar pokazuje učenicima smjernice za pisanje eseja, rasprava i kraćih referata. Učenici će dobiti upute za kompoziciju ovih radova.	Grupni i individualni rad s učenicima na pisanju radova na zadanu temu iz raznih područja znanja, u obliku rasprave, eseja i referata.	Učenici koriste stručne i znanstvene informacije, parafraziraju ih svojim riječima. Učenici pronalaze edukativne sadržaje na mrežnim stranicama, kritički koriste informacije i na njima uče	1
Primjena stečenih znanja u polaganju državne mature	Učenici primjenjuju stečena znanja i vještine informacijske pismenosti na državnoj maturi, kao i u daljnjem obrazovanju.	Knjižničar pokazuje učenicima stručnu i priručnu literaturu za pripremu državne mature.	Predstavljanje stručne i priručne literature za pripremu državne mature: zbirke zadataka, razni testovi .	Učenici uspješno polažu ispite državne mature	1

Odgojno-obrazovni rad s učenicima kroz školski projekt *Budi svjetlo*

Ruža Jozić
e-mail: ruza.jozic2@skole.hr
Gimnazija Sesvete

Sažetak

Školski projekt jedan je od oblika rada školskog knjižničara u kojem se ističu međupredmetne aktivnosti i suradnja više predmetnih nastavnika. Projekti najčešće nadilaze jedan ili više predmeta, povezuju više gledišta neke teme, aktivnosti i sl. To je poseban oblik nastave vezan uz neku određenu temu, koja se obrađuje s više različitih aspekata: povijesni, geografski, ekološki, jezičnoumjetnički, književni, vjerski i dr. Uključenje knjižničara u ovakav oblik rada svakako je potrebno, osobito ako je planirano u godišnjem programu rada i kurikulumu kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice.

Ključne riječi: Školski projekt, odgojno-obrazovni rad školskog knjižničara.

Uvod

Školski projekt je vrlo zahtjevan oblik odgojno-obrazovnog rada, a za uspješnu provedbu potrebno je uključiti više sudionika: učenike i nastavnike škole, kao i vanjske suradnike. Projekt se obično provodi u suradnji više nastavnika i nastavnih predmeta, a školski knjižničar je najčešće član školskog projekta, jer se mnoge aktivnosti u projektu održavaju u školskoj knjižnici. Knjižnica je polazište za dogovor, mjesto istraživanja teme, obrada pojedinih segmenata projekta kroz

knjižnični fond i istraživanje mrežnih izvora, oblikovanje pojedinih faza rada, predstavljanje „proizvoda“ projekta, valorizaciju rada i sl. Školska knjižnica je često izvorište i polazište za mnoge školske projekte.

Sastavnice uspješne provedbe školskog projekta

Napraviti letak i izabrati zvučni naslov projekta, koji će biti privlačan i imati poruku. Letak ćemo podijeliti sudionicima i ustanovama s kojima ćemo surađivati ili onima koji su zainteresirani za naš projekt, a on će ukratko obuhvatiti sve planirane aktivnosti, vremenik, sudionike i sve popratne informacije za komuniciranje.

Sudionici i suradnici na projektu najčešće su: učenici i nastavnici škole, vanjski suradnici, pojedinci i ustanove s kojima surađujemo, a koje treba navesti po imenu. Voditelji projekta najčešće su profesori škole, a učenici su podijeljeni u skupine prema interesima, aktivnostima ili predmetima.

Oblici rada u projektu su: skupni, u parovima i pojedinačno, a zajednički su nam ciljevi, koje trebamo ostvariti kroz timski i suradnički rad.

Program rada obuhvaća: izobrazbu, aktivnosti i akcije, a potrebno je razraditi teorijski i praktični dio programa, odrediti trajanje aktivnosti i projekta u cjelini (sati, dana, mjeseci).

Vrijeme provedbe pojedinih aktivnosti i trajanje projekta – kada ćemo provesti neku ili svaku pojedinačnu aktivnost (datum i trajanje), kao i završetak projekta u cjelini.

Vrijednost projekta izraziti novčano, dakle koliko će nas projekt koštati. Potrebno je predvidjeti sav trošak, istaknuti načine kako planiramo namaknuti potrebna sredstva i odrediti osobe za traženje sponzora i donacija za provedbu pojedinih aktivnosti.

Aktivnosti i ciljevi u projektu:

Zajedničko planiranje svih aktivnosti koje namjeravamo provesti po segmentima rada.

Podjela zaduženja svim sudionicima projekta, definiranje metoda i postupaka kojima ćemo provesti naše aktivnosti.

Povezivanje teorijskih znanja i praktičnih aktivnosti koje ćemo provesti; u projektnom se radu „nešto čini“, dakle na kraju se treba vidjeti rezultat našega rada, proizvod koji se može prezentirati i pokazati javnosti.

Povezati interese učenika, nastavnika i vanjskih suradnika kroz zajedničke aktivnosti. Motivirati učenike za rad, u kojem će oni iskazati svoje specifične sposobnosti, znanja i vještine.

Odrediti zadatke svakom sudioniku ili skupini u projektu, s točnim vremenikom ostvarenja.

Planirati izradu materijala: dizajniranje letaka, prezentacija, poziva, slika, plakata, pokusa i sl.

Priprema zajedničkih aktivnosti i promicanje naših ideja kroz projekt, susret s predavačima ili vanjskim suradnicima i sudionicima projekta, održati sastanke i dogovori oko svih poslova.

Potrebno je provesti medijsku kampanju za upoznavanje i predstavljanje naših aktivnosti i projekta u cjelini, školskoj sredini i široj javnosti.

Širenje informacija o projektu:

izrada vizualnog identiteta u projektu, izrada kratkog filma o projektu,

najava i predstavljanje projekta na web stranici škole i informiranje javnosti o projektu,

izrada konačnih materijala u projektu i tiskanje materijala i brošura o projektu,

priprema i održavanje završnog predstavljanja projekta.

Očekivani rezultati projekta:

pripremanje učenika za cjeloživotno učenje; stjecanje znanja i vještina: što su učenici naučili i koje su vještine usvojili radeći na ovom projektu;

zajedničkim radom uče istraživati, razvijaju suradničke odnose, postaju odgovorniji,

učenici izgrađuju samopouzdanje, uče se neposrednoj i odgovornoj komunikaciji s odraslima,

predstavljaju svoje radove javnosti (izlaganje, prezentacija, plakat, slika, pokus, ručni rad).

Oblici predstavljanja projekta: izložbe, priredbe, proizvodi i sl.

Izložbe uključuju: plakate, rezultate istraživanja, umjetničke produkcije, dokumentaciju o učeničkim pokusima, fotografski materijal, video ili film o radu, prezentacije i sl.

Priredbe uključuju: kazališnu predstavu, scenski prikaz, recital, glazbu, sportske aktivnosti, radio-emisiju, popularno predavanje za učenike, susret s poznatom ili priznatom osobom iz svijeta znanosti, umjetnosti, kulture, sporta i sl.

Proizvodi mogu biti: publikacije (brošure, dokumentacija, foto-album, zbirke učeničkih radova i tekstova), izrada raznih ukrasnih i uporabnih predmeta, koji su proizašli iz našega zajedničkog rada u projektu (nakit, naprave, pribor, ukrasne i ekološke vrećice, dijelovi odjeće: marame, šalovi i sl.); umjetnički predmeti i slike (radovi talentiranih učenika u slikarskom i crtačkom umijeću, oslikavanje posuda i raznih predmeta kao i slikanje na tkanini ili drugim podlogama); mjere uređenja školskog prostora i okoliša škole (oslikavanje zidova i staklenih površina); zaštita okoliša škole i sl.

Na što treba posebno obratiti pozornost?

Potrebno je na vrijeme formirati radni tim za projekt, o ciljevima i zadacima upoznati sve članove radne skupine, podijeliti zaduženja i odredite rokove za njihovu provedbu.

Iako učenici i nastavnici često ne prihvaćaju ovakav oblik rada, jer se ne ocjenjuje i čini im se naporan i nepotreban. Kako su projekti oblik intenzivnog učenja u nekom području, temi i aktivnosti, ocijeniti se može i grupa u cjelini, kao i doprinos radu svakog pojedinca.

Nagrada za obavljen posao u projektu ne mora uvijek biti samo dobra ocjena, važna su i mala zadovoljstva, druženja, posjeti, zajedničko istraživanje i rad koji možemo nekome predstaviti i pokazati.

U planiranju i provedbi treba voditi računa o ravnoteži između planiranih zadataka i otvorenosti za dogovore i dodatne aktivnosti, koje se mogu planirati u hodu.

U dobrom projektu učenici i nastavnici zajednički rade, dogovaraju i realiziraju planirane aktivnosti pa je potrebno stvoriti suradničku i prijateljsku radnu atmosferu. Učenici najčešće uživaju u takvom radu, osjećaju se opušteno i zadovoljno.

U projekt treba uključiti više učenika i nekoliko nastavnika, kako bismo pokrili različite aspekte i vrste poslova koje treba odraditi u projektu; više učenika s različitim sposobnostima i interesima, a nastavnici su voditelji pojedinih segmenata rada.

Projekt Budi svjetlo, uz Međunarodnu godinu svjetlosti 2015.

Ovaj projekt planiran je u Kurikulumu školske knjižnice za kulturnu i javnu djelatnost, kao i u stručnom aktivu profesora fizike, a pojedini segmenti rada iz ovog projekta planirani su u stručnom aktivu hrvatskog jezika i likovne umjetnosti. Okvirni plan za provedbu projekta, kao i detaljno razrađen plan aktivnosti i zaduženja, vremenik i sve ostalo što je bilo potrebno, napravila je knjižničarka škole u suradnji sa suradnicima: profesorima fizike, hrvatskog jezika, likovne umjetnosti i vjeronauka. Ovaj projekt proveli smo po segmentima različitih aktivnosti, a zajednička tema koja nas je povezala bila je SVJETLOST.

Priprema i planiranje našeg školskog projekta obuhvatilo je:

Odabir teme: **Budi svjetlo!** Uz Međunarodnu godinu svjetlosti 2015. Kontekst u kojem se projekt provodi (u okviru godišnjeg plana i programa, kao kulturna i javna djelatnost školske knjižnice, kao izvannastavna aktivnost nekih nastavnih predmeta.

Određen je vremenski tijek provedbe (od rujna do prosinca 2015.).

Predviđeni su načini i oblici rada za provedbu kroz različita područja, a svaki nastavnik je predložio svoj način, aktivnosti i oblike provedbe.

Planirane su sve aktivnosti unutar pojedinih predmeta i svatko je dao svoj doprinos projektu.

Izrazili smo ciljeve koje želimo postići, a oni su bili zajednički: predstaviti temu „svjetlost“, iz različitih kutova i stajališta, i uključiti više učenika u aktivan rad.

Odredili smo interese nastavnika u projektu, a prema svojim sposobnostima i sklonostima

učenici su predložili svoje aktivno uključanje u projekt.

Učenicima u skupinama detaljnije smo pojasnili njihove zadatke, načine kako ih ostvariti i provesti, kao i načine predstavljanja na kraju rada.

Izradili smo popis osoba i institucija za suradnju i kontakt, koji nam mogu pomoći u ostvarenju našeg projektnog plana.

Zadaci učenicima koji su uključeni u projekt:

Istražiti teme: Svjetlosno onečišćenje, Čovjek i svjetlost, Svjetlost i zdravlje, u literaturi i mrežnim stranicama, izraditi plakate i kratki film o svjetlosnom onečišćenju, koji će snimiti učenici 3. i 4. razreda.

Istražiti teme: Svjetlost u poeziji, Svjetlost u Bibliji – svjetlo vjere, izraditi plakate na ove teme, napisati pjesme na ovu temu; zaduženje učenicima daju prof. hrvatskog jezika, a uključeni su učenici 2. i 4. razreda.

Pripremiti kolaž poezije i misli o svjetlosti: izvode recitatorska i dramska skupina na završnoj priredbi, kao i uz akcije u *Mjesecu hrvatske knjige 2015.*

Istraživanje i izrada prezentacija na temu: Svjetlost (Sunce) kod starih naroda; Op-art (optička umjetnost i glazba), rade učenici 2. i 4. razreda.

Pripremiti pokuse iz fizike na temu svjetlosti, prikupiti potreban materijal i opisati pokuse (rade učenici 3. razreda s prof. fizike), a sve će biti predstavljeno na završnoj priredbi.

Uključenje u akciju *Upali lampici i čitaj!*, uz početak *Mjeseca hrvatske knjige 2015.*, posvećeno 120. obljetnici rođenja i 90. obljetnicu smrti pjesnika S. A. Jesenjina, izložbom *Zvezdane noći S. Jesenjina* i čitanjem njegove poezije na hrv. i ruskom jeziku (priprema knjižničarka i prof. hrv. jezika), a sudjeluju učenici 4. razreda.

Sudjelovanje na predavanju *Svjetlo vjere u Tinovoj poeziji*, kroz *Mjesec hrvatske knjige 2015.*; a u povodu 60. obljetnice smrti Tina Ujevića, knjižničarka postavlja izložbu *Nostalgija svjetlosti Tina Ujevića*, u suradnji s narodnom Knjižnicom Sesvete i *Udrugom Ujević* iz Imotskoga (Vesna Ujević i Ivan Babić).

Sudjelovanje u simuliranju snimanja glazbeno-govorne emisije *Znanost na eteru* Radio-Studenta, posvećene temi svjetlosti, uz audio-vizualne efekte, u dvorani Narodnog sveučilišta Sesvete s učenicima 4. razreda (organiziraju knjižničarka i prof. fizike).

Humanitarna akcija za pomoć Domu za nezbrinutu djecu, Nazorova ulica u Zagrebu, prema kojoj smo i nazvali cijeli projekt: **Budi svjetlo!** – uključenost vjeroučiteljice i učenika na izradi ručnih radova, božićnih ukrasa i čestitki, prodaja kolača, a sve u svrhu prikupljanja novčanih sredstava kroz prodajnu izložbu, kao pomoć toj ustanovi.

Aktivnosti učenika

Prikupljanje podataka, materijala, istraživanje u literaturi i mrežnim stranicama:

Traženje podataka i materijala u školskoj knjižnici ili kroz suradnju s ustanovama i institucijama; uključenost u snimanje radio-emisije,

sudjelovanje u znanstveno-popularnom predavanju u školi i u narodnoj knjižnici.

Izrada materijala po dobivenim zadacima: istraživanje svoje teme, priprema tematskih plakata, materijala za pokuse i uspostava kontakta s osobama koje nam mogu pomoći.

Sistematizacija podataka, pisanje tekstova, izrada plakata, izrada prezentacija, filma, recitala poezije, uvodnog govora za završnu priredbu, materijala za pokuse i sl.

Aktivnosti u školi: pripremili smo sve aktivnosti po etapama, kako je planirano, od rujna do prosinca 2015. Upoznali smo zainteresirane nastavnike o provedbi ovog projekta i podijelili zaduženja, odredili voditeljicu projekta – školsku knjižničarku, koja koordinira sve aktivnosti u suradnji s predmetnim nastavnicima, a upoznat je i ravnatelj škole o svim našim planovima, aktivnostima, kao i s načinom provedbe.

Izdvojili smo aktivnosti u ovom projektu, termine provedbe, predstavljanje učenicima i javnosti u školi. Za svaku aktivnost izradili smo obavijesti, pozivnice i tekstove na web stranici škole, a završno predstavljanje naših postignuća bilo je 26. 11. 2015. u auli škole. To su bile:

Izložba *Zvezdane noći Sergeja Jesenjina* – 15. do 25. 10. 2015., postavljeno uz početak *Mjeseca hrvatske knjige 2015.*

Uključenost u akciju *Upali lampicu i čitaj!* – učenici 4. razreda čitaju poeziju naglas, stihovi S. Jesenjina na hrvatskom i ruskom jeziku, organizirale knjižničarka i prof. hrv. jezika, održano 23. 10. 2015. u školskoj knjižnici.

Izrada zadanih plakata i prezentacija, snimanje kratkog filma, listopad-studen 2015.

Sudjelovanje učenika u snimanju radio-emisije *Znanost na eteru* Radio-Studenta, posvećene svjetlosti, sudjeluju učenici 4. razreda, a organizirale knjižničarka i prof. fizike – 5. 11. 2015., u dvorani Narodnog sveučilišta Sesvete.

Predavanje *Svjetlo vjere u Tinovoj poeziji*, u suradnji s *Udrugom Ujević* i Knjižnicom Sesvete, 12. 11. 2015., a knjižničarka postavila

izložbu Nostalgija svjetlosti Tina Ujevića, u kojoj je dominirao veliki portret Tina Ujevića, likovni rad učenice Lucije Ćurković. Sve održano od 12. do 20. 11. 2015. u Knjižnici Sesvete, a zatim u školskoj knjižnici (23. 11. – 5. 12. 2015.); učenici dramske skupine Kaos izvode recital Tinove poezije, s prof. hrv. jezika.

Priprema i postavljanje izložbe Svjetlost u fotografiji, u suradnji s Muzejom suvremene umjetnosti u Zagrebu – postavljeno u školi uz završnu priredbu, 20. – 30. 11. 2015.

Izložba plakata Svjetlost u poeziji i Svjetlo vjere – rad učenika i knjižničarke, postavljeni uz završnu svečanost i naše Dane svjetlosti. Znanstveno-popularno predavanje za učenike škole Svjetlost i hologrami, održano u suradnji s PMF-om i Institutom za fiziku – prof. dr. sc. Nazif Demoli – 26. 11. 2015., organizirale prof. fizike i knjižničarka škole.

Završnu svečanost nazvali smo Dan svjetlosti, na kojoj je predstavljen naš cjelokupni tromjesečni rad na ovu temu (26. 11. 2015.), a profesori fizike priredili su spektakularne pokuse, a učenici su pokazali nekoliko zanimljivih pokusa sa svjetlom i svjetlošću, koje su predstavili svim zainteresiranim učenicima i nastavnicima škole.

Humanitarna akcija u prosincu 2015. pod nazivom Budi svjetlo čovjeku u potrebi, u kojoj su učenici izrađivali ukrase, čestitke i prodavali kolače, a sve u svrhu prikupljanja novčanih sredstava za pomoć Domu za nezbrinutu djecu u Zagrebu (prikupljeno oko 2.000,00 kn).

Značenje projektne nastave za učenike

Potiče učenike na izvannastavni rad, povećava njihovu motivaciju za istraživanjem i učenjem na drugačiji način.

Potiče razvoj kritičkog, logičkog i kreativnog mišljenja i rada.

Učenici razvijaju socijalne vještine: preuzimaju odgovornost, donose odluke, odgovaraju za svoj rad, razvijaju komunikacijske i suradničke odnose.

Učenici razvijaju bolju međusobnu komunikaciju, kao i komunikaciju s odraslima.

Jačaju svoje samopouzdanje i samopoštovanje zajedničkim radom i predstavljanjem svojih aktivnosti, radova i vještina drugima.

Ovakvi oblici rada i učenja potiču i razvijaju informacijsku i medijsku pismenost učenika.

Značenje projektne nastave za nastavnike škole

Poboljšava suradnju među nastavnicima škole, pojačava rad nastavnika kroz projektni rad.

Bolje upoznavanje kroz suradnički rad, uvažavanje drugih, razmjena informacija, spremnost na pomoć i zajedničko rješavanje nekog problema ili aktivnosti.

Uvažavanje učenika, bolje razumijevanje i usmjeravanje učenika da razviju i izraze svoje sposobnosti i vještine kroz kreativan rad i sl.

Osobe i institucije s kojima smo surađivali u ovom projektu

Narodna Knjižnicom Sesvete – knjižničar Ivan Babić: izložba i predavanje za učenike.

Udruga Ujević iz Imotskoga, prof. Vesna Ujević: predavanje za naše učenike *Svjetlo vjere u Tinovoj poeziji*.

Narodno sveučilište Sesvete: sudjelovanje u snimanju emisije za Radio-Student *Znanost na eteru*, koju su održali Goran Gašparac i suradnici s PMF-a.

Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu: Izložba *Svjetlost u fotografiji*.

PMF u Zagrebu, Institut za fiziku: predavanje *Svjetlost i hologrami*, prof. dr. sc. Nazif Demoli, i posjet učenika Institutu za fiziku s prof. fizike, u 2. polugodištu.

Dom za nezbrinutu djecu, Nazorova ul. Zagreb: posjet i novčana donacija učenika škole.

Zaključak učenika: Projekt je izazov, projektna nastava nas je obogatila, ohrabrila i potaknula da se ubuduće uvijek odazovemo

ovakvim aktivnostima. U projektu pokazujemo svoja specifična znanja i sposobnosti, koje u redovnoj nastavi ne možemo iskazati!

Izvori

Jensen, Eric. 2003. Super-nastava. Educa. Zagreb.

Mattes, Wolfgang. 2007. Nastavne metode. Naklada Ljevak. Zagreb.

U potrazi za pouzdanom informacijom

INDOK – istraživačka radionica

Madlen Zubović

e-mail: madlen.zubovic@skole.hr

Prometna škola, Rijeka

„Potraga za autentičnim argumentom možda nije jednako pustolovna kao potraga za *zelenim dijamantom*, no ushit koji vas obuzme nakon što argument pronađete jednak je nečemu neprocjenjivom.“

Antonela, Andrea, Katarina i Ani
(članice Indoka, 2010.g)

Dostupnost informacija danas uopće više nije upitna. Ona je omogućena suvremenom informatičkom, medijskom i digitalnom tehnologijom koja nas zasipa informacijama o kojima se nedovoljno često pitamo jesu li pouzdane.

Odgovor na ovo pitanje temelj je koncepta informacijskog opismenjivanja čiji se

cilj, smisao i zadaća ogleda u pomno isplaniranom postupku pronalaženja informacije, njenog valoriziranja odnosno prosudbe/procjene valjanosti/vrijednosti te korištenja informacije.

Jedan od važnih i specifičnih ciljeva vezanih uz program rada Informacijsko dokumentacijske – istraživačke radionice u knjižnici Prometne škole iz Rijeke je upravo, informacijsko opismenjivanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. Rad na projektu i potrazi za pouzdanom informacijom započeli smo još 2008.g. stoga je ovdje riječ o svojevrsnom projektu u kontinuitetu unutar kojeg se svake školske godine određuje nova tema za istraživanje. Tijekom proteklih godina obradili smo sljedeće teme: Povijest školske zgrade i Škole, Uz izložbu Riječki torpedo – prvi na svijetu / Ivan ili

(Giovanni, Janos) Lupis ili (Luppis, Vukić)? (istraživanje pored ostalog otkriva kako pravilno pisati ime spomenutog izumitelja). Pod projektnim naslovom *Tko se krije iza naziva riječkih ulica?*, obradili smo do sada tri ulice: Ulicu Fiorella la Guardie, Ulicu Milutina Barača i Krešimirovu ulicu. Rezultate rada i istraživanja objavili smo na mrežnim stranicama škole i u *Ljetopisu* Prometne škole. U ovom članku kronološki je dat djelomični prikaz realiziranih aktivnosti, navedene su i metode rada s učenicima te neki rezultati istraživanja. Cjelovite prikaze svih istraženih tema može se pogledati kako je već spomenuto na mrežnoj stranici Prometne škole ss-**prometna-ri.skole.hr** ili koristeći link <http://goo.gl/t9eLgc>

Hodogram Informacijsko-dokumentacijske istraživačke radionice

INDOK – istraživačka radionica započela je sa svojim radom 2007./2008. školske godine, a ondašnji cilj bio je istražiti i prikupiti što više autentičnih podataka vezanih uz povijest Prometne škole u Rijeci i školske zgrade. Zajednička namjera bila je i prikupljenim podacima obilježiti 40-tu godišnjicu obrazovanja kadrova u prometu (1968. – 2008.).

U projektu sudjeluju učenici koji pod mentorstvom školske knjižničarke izrađuju hemeroteku

(mapa, zbirka članaka iz novina i drugih periodičnih publikacija) koja bi rezultirala postavom

foto-dokumentarne izložbe na temu – Četrdeset godina života i rada svih „naših Škola“.

Spomenuta sintagma „sve naše Škole“ obuhvaća, kronološkim slijedom nastajanja, ove škole:

Metalskoindustrijska škola

Metalsko-saobraćajni školski centar

Centar usmjerenog obrazovanja industrijsko-tehničkih kadrova (CUO ITK-a)

Tehnološko-saobraćajni školski centar

Prometna škola, Rijeka

Planirane aktivnosti i predmet istraživanja obuhvaćeni projektom:

Školska baština (arhivi državni i školski, tehnička i pedagoška dokumentacija)

Povijest zgrade u kojoj je danas smještena škola

Pogovor o povijesti Škole (ugostiti bivše djelatnike škole koji bi svojim svjedočanstvima pomogli u kronologiji stvaranja škole, fotografije...)

Pregled periodične građe (dnevna i službena glasila) u Sveučilišnoj knjižnici Rijeka:

Riječki list 1947./1948., 1949.,

Novi list 1956./1957., 1958., 1959. 1967/1968., 1969.

Pregled periodične građe pedagoške tematike:

Pedagoški rad 1946., 1947., 1948.

Narodna prosvjeta – ista godišta

Prosvjetni život – ista godišta

Godišnjak Ministarstva prosvjete NRH za šk.god. 1949/50., Zgb., 1951.

Dr. Dragutin Franković „Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj“ *Pedagoško-književni zbor*, Zgb., 1958.

Godler: Školstvo i prosvjeta na početku 20. st. i novi pedagoški pravci, Zgb. 1958.

Sušačka revija br. 54/55.

Revija školstva i prosvetne dokumentacije, Bgd., Jugosl. Zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja 68/69.

Prvi kongres saveza saobraćajnih inženjera i tehničara Jugoslavije, *Suvremeni saobraćaj*, 1966.

Pregled ostale povijesne građe (umjetničke mape, fotografije, dokumentarni filmovi)

Vilim Svečnjak – opus iz 1947/48. godine (skice kopača, udarnika... u svrhu političke propagande)

Fotomonografija „Rijeka nakon 3. svibnja 1945. god.“ – Muzej Grada Rijeke

Filmovi: *Rijeka u obnovi*, Branko Marjanović

Jedan dan u Rijeci, Ante Babaja

Riječke luke

Metode rada (istraživanja) s učenicima:

skupljanje, selektiranje, diseminacija podataka

pretraživanje on-line kataloga i drugih baza podataka

izrada hemeroteke

tehnička obrada i pohrana prikupljenog materijala (npr. skeniranje starih fotografija iz osobnih albuma)

kreativno-stvaralački rad (priprema PPT prezentacije o rezultatima istraživanja, osmišljavanje, kreiranje i postava izložbe)

U izložbu ukomponirati i sadržaje vezane uz temu: Promet: nekad i danas (fotografije starih automobila, prijevozni sredstava i prometala iz 50-ih i 60-ih godina – riječki trolejbus, vespe i sl., fotografije riječkih prometnica: Draški potok: nekad-sad; Sv. Kuzam: nekad-sad; Riječka zaobilaznica...)

Rezultati rada:

Postavljena je foto-dokumentarna izložba Povijest školske zgrade i Povijest škole – Od Metaloprerađivačke škole do Metalsko-saobraćajnog školskog centra.

Izložba je sadržavala sve autentične argumente pronađene vođenim istraživanjem.

Ivan ili (Giovanni, Janos) Lupis ili (Luppis, Vukić)?

INDOK-istraživačka radionica 2009. godine bavila se istraživanjem relevantnih informacija vezanih uz izložbu *Riječki torpedo – prvi na svijetu*, ličnost Ivana Lupisa te ostatke industrijske baštine u neposrednoj blizini naše Škole. Metodologija rada razrađena je već

kod prijašnje teme, a temelji se na vođenom istraživanju i kreiranju hemeroteke s pouzdanim informacijama.

Ciljevi istraživanja postavljeni su u skladu sa SMART postavkama što znači da moraju biti:

S – Specifični

M – Mjerljivi

A – Dostižni

R – Realistični, ostvarljivi

T – Vremenski određeni

Specifičnost ciljeva ogleda se u što preciznijem definiranju informacijskog problema i u načinu njegova rješavanja. Naime, prilikom istraživanja literature i *weba* o spomenutoj temi naišli smo na mnoge varijante pisanja imena Ivana Lupisa. Neki od oblika su:

Giovanni Luppis, Ivan Lupis/Ivan Luppis, Ivan Lupis – Vukić, Giovanni Biagio Luppis,

Ivan Blaž Lupis, Ivan Blaž Ignacije Lupis – Vukić. Nametnulo nam se pitanje, **koji bi od oblika bio jezično ispravan**, iako znamo da ispravnost pisanja nečijeg imena nije isključivo jezični problem jer su imena izvan jezična zbilja.

U potrazi za relevantnom informacijom uputili smo ovaj upit uredništvu časopisa *Jezičnik*. Istraživanjem smo i sami došli do nekih zanimljivih podataka koji rasvjetljuju oblike pisanja imena Ivana Lupisa (1813. – 1875.) s obzirom na ondašnji društveno-politički i povijesni kontekst.

Iz obilja istraženih podataka trebalo je sada pronaći i onaj uz pomoć kojeg ćemo definirati odgovor na prvotno pitanje – kako pisati ime ovog slavnog izumitelja?

U tome nam je pomogao odgovor gđe. Nataše Bašić iz Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža (LZMK): „Ako je Hrvat, onda se donose hrvatski oblici imena i prezimena, a talijanski u zagradama. Ako je Talijan, postupak je obrnut. Podrijetlo se najpouzdanije utvrđuje slijedom loze do živućih članova obitelji,

naših suvremenika. Ako je obitelj izumrla, onda samo na temelju arhivske građe.“ Dobili smo i natuknicu iz baze Hrvatskog osobnika u Leksikografskom zavodu, po kojoj se Ivan Lupis radno vodi:

LUPIS VUKIĆ (Lupis, Luppis, Luppis von Rammer), Ivan (Giovanni Biagio, Ivan Blaž)

R Rijeka, Hrvatska, 27. I. 1813.

S Torriggia, Lago di Como, Italija, 11. I. 1875.

pom., voj., teh. časnik, izumitelj

HE/6; OE/D1; PL; POME/II/4; TL HBL/ABC; HL; ÖBL; VE/5

prezime u ÖBL: Luppis von Rammer; u TL: Lupis; nosivi oblik imena u OE, HE:

Ivan Blaž; godina rođenja u HBL/ABC: 1815; u VE, PL: 1814; nadnevak rođenja

u POME, OE: 28. I; u HL: 28. I. 1814; mjesto smrti u HE: Milano

Iz svega istraženog možemo zaključiti:

Ivan Lupis neosporno je Hrvat s prezimenom talijanskog podrijetla.

Ispravno bi bilo pisati njegovo ime hrvatskim oblikom Ivan Lupis, a kod prvog navođenja njegova imena u zgradama navesti i neke od drugih oblika (Giovanni Luppis).

Sljedeći informacijski problem ogleđa se u svojevrsnoj nedoumici vezanoj uz izum torpeda.

Tko je izumitelj torpeda? Mnogi će na ovo pitanje ponuditi odgovor za koji su sasvim sigurni da je ispravan jer je taj podatak tako i prezentiran. Dakle, izumitelj tog ubojitog pomorskog oružja je umirovljeni časnik Austro-Ugarske mornarice Ivan Lupis ili Giovanni Luppis.

No pomnijim i sustavnijim istraživanjem dolazimo do spoznaje da ta informacija nije precizna, a stoga, ni relevantna. Izložba koju smo posjetili ukazala nam je na ispravnost i točnost činjenica vezanih uz spomenuti izum. Doznali smo da je Ivan Lupis izumitelj tzv. „čuvara obale“(spasilac obale/*salvaco*) ili plovila napunjenog eksplozivom

koje se kretalo površinom mora i kojim se upravljalo s obale. Torpedo ili „brod-mina“ odnosno oružje koje se kreće pod morem, izum je genijalnog tehničkog uma Roberta Whiteheada – bogatog riječkog industrijalca uvelike zaslužnog za pretvaranje Rijeke u industrijsko i kozmopolitsko središte.

Treći informacijski problem koji smo pokušali definirati i naći na njega odgovor, posve je pragmatične prirode, naima njegova se bit ogleđa u jednostavnom pitanju na kojeg mnogi učenici naše Škole ne znaju odgovor. Pitanje glasi: **Kakva je ono daščara ili baraka uz more koju vidimo kroz prozore učionica?** Riječ je o ostacima lansirne rampe koja se u nekadašnjoj slavnoj riječkoj tvornici torpeda koristila za testiranje i lansiranje tog, u ono vrijeme, revolucionarnog oružja.

Ulicama moga grada...

Hodogram aktivnosti INDOK-istraživačke radionice vezanih uz projekt:

Tko se krije iza naziva riječkih ulica?

Godine 2010. krenuli smo u potragu za pouzdanom informacijom ulicama našega grada. Namjera nam je otkriti identitet pojedinih osoba čija imena nose riječke ulice, a osnovna zadaća i cilj stjecanje određenih informacijskih vještina. Tema ondašnjeg istraživanja bio je Fiorella la Guardia.

Naša prvotna ideja o traganju za podacima vezanim samo uz ličnost Fiorella la Guardia, prerasla je u šire istraživanje ne samo povijesnih zbivanja. Učenici iz INDOK-radionice potražili su u Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci zanimljivosti iz onoga vremena o našem gradu i okolici, primjerice Opatiji. Pretražujući razne časopise (*Sušačka revija*) i *Novi list* iz 1904., 1905. i 1906. godine naišli smo na dokaze koji svjedoče o Rijeci kao kozmopolitskom gradu na čijim se ulicama tada govorilo talijanski, njemački, mađarski, hrvatski, pa čak i engleski i flamanski. Odlučili smo kroz prikaz naših aktivnosti i rezultata rada odgovoriti na sljedeća pitanja:

Što je obilježilo Europu i svijet početkom 20. stoljeća?

Kako je tada izgledala Rijeka i znamo li štogod o njenoj prošlosti?

Tko je Fiorella la Guardia?

Sljedeće godine krenuli smo u razotkrivanje identiteta Milutina Barača. Ulicom Milutina Barača ili nekadašnjom Industrijskom ulicom mnogi naši učenici svakoga dana odlaze iz škole svojim kućama. Njome danas vozi „osmica“, a početkom 20. st. (1907.g.) vozio je tramvaj. Tragali smo za odgovorima na pitanja tko je Milutin Barač i po čemu je značajna ova ulica, te otkrivanjem zanimljivosti vezanim uz Riječku lanternu, Ljuštionicu riže, Rafineriju Mlaka, Remizu – okretište lokomotiva i Tvornicu torpeda. Sve rezultate istraživanja možete pogledati na već navedenom linku.

Krešimirova ulica bila je naša sljedeća tema potrage za pouzdanom informacijom. U sjeni krošanja njenih stoljetnih platana (otkrili smo da je zasađeni drvoređ platana duž ove ulice jedan od najstarijih europskih urbanih drvoređ), nalaze se mnogi zanimljivi spomenici riječke baštine. Proteže se od gradskog parka na Mlaci, u prošlosti poznatog pod nazivom Giardino Pubblico do trga Źabice. Nekada je to bila jedna od najljepših riječkih avenija kojom su Riječani šetali od spomenutog parka, uz stari Lazaret i željeznički kolodvor do veelebne Palače šećerane. Odmoriti i okrijepiti mogli su se na jednoj od čak pet terasa ili kavana ondašnjih hotela: Hotela Imperial, Hotela de la Ville, Hungarije, Bristol i Hotela Deak.

Ulica je kroz povijest nosila i zanimljive nazive koji svjedoče o riječkoj turbulentnoj prošlosti: Corsia Deak, Avenija Crnih košulja (Vialle di Camicie Nere), Musolinijeva avenija, Ulica Giovanni Duiz (Via Duiz), Ulica Borisa Kidriča i konačno današnji naziv – Krešimirova ulica, prema znamenitom hrvatskom kralju Petru Krešimiru IV.. I danas platane za vrućih ljeta pružaju Riječanima sjenovito utočište, njihove krošnje šumore o davno izgubljenom vremenu čiji se tragovi nekadašnjeg sjaja i bogatstva sada jedva prepoznaju.

Kao konačnu aktivnost vezanu uz istraživanje ove ulice poduzeli smo svojevrsnu građansku inicijativu vezanu uz kandidaturu Rijeke kao europske prijestolnice kulture. Zaključili smo da je Krešimirova ulica bogata vrijednim zdanjima koja svjedoče o nekadašnjoj riječkoj raskoši. Nažalost, ta zdanja su nijema, ništa ne poručuju Riječanima niti posjetiteljima njihova grada. Odlučili smo naš projekt s idejnim rješenjem postojećeg problema izložiti Odjelu za kulturu Grada Rijeke i Turističkoj zajednici Rijeke, a suradnju u realizaciji ostvarili bismo sa Školom za primijenjenu umjetnost i Muzejom grada Rijeke. U travnju 2015.g. poslali smo kratki elaborat projekta s idejnim rješenjem kako učiniti spomenute objekte turistički i kulturno prepoznatljivim na adresu Odjela za kulturu i komisije za kandidaturu Rijeke kao europske prijestolnice kulture.

Sažetak

Informacijsko dokumentacijska istraživačka radionica (INDOK radionica) okupljalište je onih učenika koji vole raditi u timu, istraživati i kreativno se izražavati. Kroz razgovor s učenicima otkrila sam da oni nedovoljno poznaju povijest svoga grada te da nemaju niti osviještenu potrebu zaštite i brige o kulturnoj i industrijskoj baštini. Analogno tome cilj ovog projekta je (kao uostalom i svakog ozbiljnog školskog projekta) donijeti "nešto novo", svojevrsnu promjenu u učeničkoj percepciji i shvaćanju.

Istraživanjem odabranih tema učenici stvaraju mape u koje pohranjuju pronađene informacije, potom ih selektiraju, vrednuju i konačno odabiru za prikaz u školskom Ljetopisu. Zamišljeno je da se projekt „Ulicama našeg grada“ realizira korelacijski odnosno međupredmetnim povezivanjem povijesti i struke: Povijest: Tko se krije iza naziva riječkih ulica (npr. Ulica Fiorella la Guardia, Ciottina ulica, Adamićeva i dr.); Struka: Organizacija prometa i prometna pravila u navedenim ulicama... Učenici dolaze do relevantnih informacija najrazličitijim putovima: od korištenja klasičnih izvora znanja do *on line* pretraživanja, odlazaka na izložbe, predavanja,

kazališne predstave ili projekcije u druge kulturne institucije, odlazaka na teren s pojedinačno definiranim zadacima, sakupljanjem različite dokumentarne i arhivske građe i sl.

Ciljevi:

razvijanje pismenosti
razvijanje informacijske i informatičke pismenosti
promicanje uloge školske knjižnice u odgojno-obrazovnom sustavu
stvaranje uvjeta u knjižnici za interaktivno učenje
uređenje šk. knjižnice kao multimedijuskog informacijskog centra
poučavanje
učenje
kultura

Napredak u njihovu radu očit je i mjerljiv što je isto jedan od važnih ciljeva ove radionice. Učenici su sposobni samostalno pronaći, procijeniti i koristiti informacije koje istraživanjem pronalaze, a to je osnovna zadaća informacijske pismenosti i knjižnično-informacijskog obrazovanja. Naučili su se uspješno koristiti uslugama Sveučilišne knjižnice, što nije zanemariv podatak ako uzmemo u obzir činjenicu da to predstavlja povećí problem mnogim riječkim studentima.

Pored toga, kroz kreativan rad, otvorili su se neki novi njihovi interesi, a time i prostori za buduće projekte.

Projekt: Osobe koje ne vide i ne čuju su među nama Tolerancija u svakodnevnom životu

Marija Gajski
e-mail: marija.gajski@gmail.com
OŠ Ivana Mažuranića Zagreb

U Mjesecu knjige, a povodom Dana bijelog štapa i Dana tolerancije u našoj je školi održan projekt u kojem na više načina i razina pristupamo problematici slijepih, gluhih i gluhoslijepih osoba.

Cilj naše aktivnosti je razvijanje tolerancije, empatije i altruizma prema svima, a posebno prema osobama s posebnim potrebama.

Aktivnosti su provedene s učenicima četvrtih razreda jer su dovoljno zreli da razumiju problematiku, svi već sasvim dobro čitaju i imaju u programu korištenje enciklopedije, pa smo i taj element uklopili u projekt.

Projekt se sastojao od nekoliko faza:

Posjet tiflološkom muzeju

Posjet knjižnici za slijepe i slabovidne osobe

U sklopu posjeta knjižnici susret i razgovor sa slijepom osobom

Predavanje prevoditeljice za gluhoslijepe osobe

Radionica dvoručne abecede

Radionica Braillova pisma (brajice)

Radionica: Izrada enciklopedije na obrađenu temu koja je ujedno i evaluacija projekta

Posjet Tiflološkom muzeju

Uz stručno vodstvo učenici su upoznati s poviješću institucionalizirane brige za slijepe osobe, s poviješću pisma za slijepe i načinima kako se piše, posjetili su tamnu sobu (tamna komora koja dočarava videćim osobama kako je biti slijep), te su na kraju vidjeli likovne uratke slijepih umjetnika.

Posjet knjižnici za slijepe i slabovidne osobe

U knjižnici za slijepe i slabovidne osobe učenici su imali priliku vidjeti knjige s uvećanim tiskom, knjige na brajici i zvučne knjige. Saznali su o važnosti čuvanja knjige kako bi se mogla tehnički prilagoditi za slijepe osobe te vidjeli djelatnicu knjižnice kako na stroju za brajicu pretipkava knjigu koja je bila previše oštećena.

Susret sa slijepom osobom

Imali smo priliku razgovarati sa slijepim studentom. Učenici su postavili brojna pitanja, a mladić je s lakoćom i dozom šaljivosti odgovarao na pitanja za koja su se učenici bojali da su mu neugodna. Tako su saznali kako putuje na fakultet, kako uči, kako se brine o sebi, kako bira odjeću, kako prepoznaje boje... Nakon što su upoznali mladića nestala je nelagoda i razveselila ih je mogućnost komunikacije s osobama koje ne vide ili ne čuju.

Predavanje

Prevoditeljice za gluhoslijepe osobe iz udruge *Dodir* Marina Moharić Husak održala je učenicima predavanje u kojem ih je upoznala sa značajkama sljepoće i slabovidnosti, gluhoće i naglušnosti, te gluhoslijepe.

Budući da se udruga *Dodir* bavi poboljšanjem kvalitete života gluhoslijepih osoba i edukacijom prevoditelja znakovnog jezika, imali smo čast upoznati jednu od 13 školovanih i iskusnih prevoditeljica iz Hrvatske.

Učenici su saznali sa kakvim se poteškoćama susreću osobe lišene sluha i vida, kako tim poteškoćama doskočiti te na koji način oni mogu nešto učiniti.

Saznali su kakve probleme u komunikaciji imaju gluhe i slijepe osobe s videćim i čujućim osobama.

Učenici su dobili slušalice i poveze preko očiju i isprobali kako je biti gluha ili slijepa osoba, naučili su kako na ispravan način prići osobi s tim poteškoćama i kako mogu ponuditi i pružiti pomoć ako im je potrebna.

Naučili su kako treba voditi slijepu osobu i probali kako je biti vođen da bi znali u čemu griješe.

Vidjeli su kako izgleda štap za slijepe, a kako štap za gluho-slijepe osobe. Saznali su zašto slijepi ljudi nose naočale i važnost psa-vodiča.

Naučili su koja pomagala koriste slijepe i gluhe osobe. Saznali su da postoje govorni kalkulatori, kompjuteri i da postoje zvučne knjige.

Učenike je zanimalo kako se slijepe osobe mogu baviti sportom i na koje se načine mogu zabavljati. Saznali su za zvučne lopte i razne društvene igre specijalno dizajnirane da ih mogu koristiti slijepe osobe.

Ako su bolesni, imaju govorne toplomjere, lijekove na čijim kutijicama piše na brajici koji je to lijek, a neki su proizvođači počeli ispisivati i upute na brajici.

Posebno ih je interesiralo kako se služiti kompjuterom, kako pišu i čitaju, kako uče i studiraju.

Učenici su bili iznimno zainteresirani i puni pitanja. Nakon što su osjetili kako je to ne vidjeti i ne čuti dobili su silnu želju pomoći. Željeli su saznati što više načina kako mogu pomoći.

Naučili su nekoliko osnovnih znakova znakovnog jezika i cijelu dvoručnu abecedu. Dobili su ispis dvoručne abecede, pa su je naknadno svi uvježbali.

Radionica dvoručne abecede

Svi su učenici naučili dvoručnu abecedu i međusobno vježbali na taj način komunicirati.

U sljedećim tjednima podučili su svoje prijatelje i obitelj pa se dalo primijetiti da je puno ljudi naučilo kako je koristiti.

Radionica Brailleovog pisma (brajice)

U Hrvatskoj knjižnici za slijepe i slabovidne osobe dobili smo dosta materijala za ovu radionicu pa su učenici prvo saznali princip kako se piše brajica, a zatim su sami pokušali najosnovnije (slova).

Naime, brajica ima i dodatne znakove kojima ih nismo opterećivali (znakovi za veliko slovo, interpunkcija, brojevi....)

Radionica izrade razredne enciklopedije

Budući da je u redovitom programu školskog knjižničara tzv. knjižnični odgoj i obrazovanje obrada referentne literature u 4. razredu izrada razredne enciklopedije na obrađenu temu o gluhošljepoći bio je logičan slijed aktivnosti.

Dječjim rječnikom i ilustracijama izrađena enciklopedija bila je na raspolaganju za listanje svim učenicima škole.

Učenici su s oduševljenjem izrazili ono što su naučili jer su bili jako ponosni na svoje znanje. Naučili su kako se obratiti i kako komunicirati s osobama oštećena vida i sluha. Naučili su koja sve pomagala koriste da si olakšaju svakodnevni život i kako oni kao djeca mogu pružiti pomoć.

Zaključak

Učenicima je potrebno od najranije dobi razvijati osjećaj odgovornosti kako za sebe tako i za druge. Razumijevati tuđe potrebe uz visok stupanj empatije potrebno je da bismo se mogli ponašati altruistično.

Trebamo razviti dječju spoznaju da boljim razumijevanjem ljudi sa specifičnim potrebama podižemo razinu kvalitete cijelog društva i osiguravamo uspješnije i sretnije društvo.

„Sreću nam ne donosi ono što vidimo i dodirujemo, ni ono što drugi rade za nas, nego ono što mislimo da možemo osjetiti i učiniti za drugoga, a onda i za sebe same.“

Helen Keller

Tradicionalne europske pripovijetke na sceni

Miroslav Gakić

e-mail: mgakic@gmail.com

Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec

Sažetak

Tekst opisuje međunarodni projekt u sklopu programa Erasmus +. Naziv projekta je „Tradicionalne europske pripovijetke na sceni“. Škole iz četiri zemlje Europske unije i Turske zajednički rade na uprizorenju i predstavljanju priča iz svoje kulturne baštine. Trajanje aktivnosti je dvije godine. Radni jezik je engleski. Hrvatski predstavnik je Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec.

Početak suradnje

Četiri škole: *Instituto de Educación Secundaria La Flota de Murcia* (Murcia, Španjolska), *II Liceum Ogólnokształcące im. Janusza Korczaka* (Wieluń, Poljska), *Besiktas Atatürk Anadolu Lisesi* (Istanbul, Turska) te *Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec* partneri su u Erasmus + projektu „Traditional european tales on stage.“ U dvogodišnjem ciklusu, koji uz stalni rad svakog sudionika uključuje i 4 susreta učenika i profesora, osmišljava se, stvara i prezentira drama, komparativni esej i sinopsis, usavršava engleski kao strani jezik, ali i obogaćuje poznavanje materinjeg.

Osnovna ideja jest da svaka škola odabere po jednu bajku, narodnu priču ili umjetničku pripovijest vezanu uz folklor, običaje i predaju svoje zemlje, zatim ih prevede na engleski i postavi na scenu. Drugi nivo projekta je adaptacija izvorne priče na moderni jezik i naše shvaćanje problema, likova i rješenja. Idući nivo nadgradnje je usporedba četiri tradicionalnih pripovijetki i četiri suvremenih.

Španjolska narodna priča – *La ratita presumida* – jedna je od najpopularnijih dječjih priča španjolske kulture. Izvire iz tradicije

usmenog pripovijedanja, a najstariji pisani zapis potječe iz 1839. godine. Mnogo je verzija te priče, no formula se ne mijenja: u prvom dijelu dotična životinja pronađe novčić i pita se kako ga potrošiti; razne predmete razmatra i odbacuje iz različitih razloga. Konačno se odlučuje staviti vrpcu na rep kako bi izgledala ljepše. U drugom dijelu priče prilaze joj različiti životinjski kandidati (pas, medvjed, mačka, pijetao...) s idejom da je zaprose. Nakon brojnih peripetija, bira kandidata, to obično biva miš, koji obećava da će noću spavati i biti tiho.

Poljski učenici odlučili su se za vrlo zahtjevnu bajku. Switezianka je balada i nama poznatog Adama Mickiewicza. Dramatičar, pjesnik, esejist, publicist, profesor slavističkih književnosti, politički aktivist, centralna figura poljskog romantizma, uspoređivan s Byronom i Goetheom. Najpoznatije mu je djelo nacionalni ep Pan Tadeusz.

Switezianka je jedna od 14 priča iz serije „Ballady i romanse“, a govori o ljubavi između lovca i tajanstvene djevojke. Djevojka je vodena vila ili rekli bi po domaće – nimfa, a osim ljubavi, ima i prekršenog obećanja i osvete.

Partneri iz Istanbula odabrali su Shahmaran. Vrlo, vrlo poznata folklorna priča o kraljici zmija, pretpostavlja se da je prvi put zabilježena u današnjoj istočnoj Turskoj, a ima bezbroj inačica u Perziji, Iraku, sve do Indije, jedna od tih inačica zabilježena je i u Tisuću i jednoj noći.

Mi, a pritom mislim na sudionike iz Gimnazije Josipa Slavenskog Čakovec, svijetu smo namijenili Šumu Striborovu. Mišljenja smo da je remekdjelo Ivane Brlić Mažuranić optimalan početak upoznavanja stranaca s našom pripovjedačkom baštinom.

Naša je škola osmislila i održava zajednički portal www.tales-on-stage.com, na kojem smo i postavili sve priče, kako na izvornom jeziku, tako i prevedene na engleski, radni i službeni jezik sheme.

Cilj projekta je učenja engleskog kroz igru, dramatizaciju i obradu starih, tradicionalnih priča, bajki, basni. Na taj način učenici se istovremeno i zabavljaju i uče. Dobivaju i priliku upoznati druge

kulture, jer svaka će škola osim vlastite, moći uprizoriti i ostale priče.

Aktivnosti traju dvije godine, a zahtijevaju i potiču širok spektar vještina:

Socijalnih. Program promovira toleranciju prema svim kulturama i religijama. Učenici i njihovi mentori uspostaviti će kontakte s kolegama u drugim zemljama koji će se održavati i nakon službenog završetka.

Umjetničkih i kreativnih. Ohrabrujemo kreativnost i umjetničko izražavanje. Samostalno postavljamo scene za naše predstave, izrađujemo kostime, pišemo suvremene inačice drama, kompariramo predstave i pišemo osvrte i eseje.

Jezične. Izvedbe tradicionalnih priča obogatit će rječnik. Rasprave na stranom jeziku proširit će znanje i vještine učenika i dati im samopouzdanje. Pisanje i proučavanje scenarija ojačat će njihovo spisateljsko umijeće.

Pored svega navedenog, i učenici i profesori susret će se s drugim europskim jezicima – španjolskim, poljskim i turskim. Imat će jedinstvenu priliku vidjeti kako funkcioniraju školski sistemi u drugim zemljama, koje metode rada se koriste, koliko su veliki razredi, kako je organizirana nastava, jake i slabe točke. Vidjeti, čuti, osjetiti – i primijeniti ponešto u nastavi.

Neka zapažanja, propitkivanja i zapitkivanja, a povodom ove aktivnosti promišljena:

Riječ „projekt“ toliko se često koristi i toliko se toga želi, ponekad i izvan svake logike, ugurati u definiciju rečenog pojma, da će vrlo moguće postati ozbiljna i neposredna prijetnja mentalnom zdravlju. Bez obzira na to, stvarajte, uključujte se, probajte! Kad se jednom svlada metajezik kojim se pišu (opet ta riječ!) projekti za Europsku uniju, pisanje i priprema svakog idućeg mnogo je lakša, i šanse da bude prihvaćen, daleko, daleko su veće.

Novac. Zaboravite neka ogromna sredstva. Uz dobro planiranje i skromna očekivanja, troškovi se mogu pokriti. Strukovne škole

imaju mnogo više mogućnosti i izrazito veća sredstva na raspolaganju od gimnazija. Rad sudionika – profesora, knjižničara, računovođe... se ne plaća. Budite svjesni toga unaprijed.

Iskustvo. Fleksibilnost neka bude srednje ime svakog *projekta*. Primjerice: škola u inozemstvu ima, zavisno od programa, najmanje 5 pa do 7 sati engleskog tjedna. Posebno jezik, posebno književnost, s dva zasebna predavača. Misle da je svugdje tako. Nije. Zanimljivo je pak da naši učenici ne zaostaju u znanju, i što je još važnije, govoru engleskog.

Komunicirajte! Mala pahulja nesporazuma može prerasti u popriličnu grudu nerazumijevanja. Imajte takta u komunikaciji. Lucidni promatrač uočit će da u svakoj zemlji, svakoj kulturi, ima tema o kojima domaćini nerado ili nikako govore. Mišljenja sam da to trebamo poštivati.

I, možda najvažnije – ne upuštajte se u „projekt“ projekta radi. Odaberite, osmislite, provedite ono u čemu ste dobri, i u čemu ćete, unatoč zamornoj papirologiji, bezbrojnim mailovima i ponekoj nelogičnosti, doživjeti i osobno i profesionalno zadovoljstvo.

Tragom naših preporoditelja

Zdenka Venus-Miklić
e-mail: zdenka.venus-miklic@skole.hr
Gimnazija Bjelovar

Uvod

Kako sam došla na ideju za projekt Tragom naših preporoditelja? Planirajući Kurikulum kulturne i javne djelatnosti Gimnazije Bjelovar, otkrila sam da se tijekom školske godine 2015./16. obilježava 170. godišnjica praizvedbe opere Ljubav i zloba. Budući da su dvoje protagonista (Sidonija Erödy Rubido i Albert Štriga) porijeklom i životom vezani za naš širi zavičaj, odlučili smo im pridružiti i ostale preporoditelje koji su na bilo koji način vezani za područje triju susjednih županija (Bjelovarsko-bilogorske, Koprivničko-križevačke i Virovitičko-podravске). Istraživanjem sam otkrila da je uz ovo područje porijeklom, životom i radom vezano čak devetero protagonista. Uz dvoje spomenutih, tu su još od glazbenika Fortunat Pintarić i Ferdo Rusan, a od književnika Tomo Blažek, Antun Nemčić, Petar Preradović, Ivan Trnski i Ljudevit Farkaš Vukotinović. Svi su oni bili uvaženi ljudi svojega doba i doprinijeli su, svatko na svoj način, buđenju nacionalne svijesti i razvitku književnosti i glazbene umjetnosti 19. st. Gotovo svi su, osim Blažeka i Pintarića, uvršteni u Grlovićevu knjigu Album zaslužnih Hrvata XIX. stoljeća. Otkrila sam da brojne obrazovne i kulturne ustanove i društva ovoga kraja nose imena ovih hrvatskih odličnika te odlučila i njih uključiti u Projekt.

U dogovoru s kolegicama iz glazbene umjetnosti, hrvatskoga jezika i povijesti odlučili smo provesti projekt Tragom naših preporoditelja koji će vremenski obuhvatiti razdoblje od veljače do travnja 2016. godine i dio je Kurikuluma i Plana i programa Gimnazije Bjelovar za

šk. god. 2015/16. Projekt će se odvijati u školskoj knjižnici, u Narodnoj knjižnici „Petar Preradović“ u Bjelovaru, u Muzeju grada Bjelovara, u Državnom arhivu u Bjelovaru, te na terenskoj nastavi gdje će učenici posjetiti Gornju Rijeku, Križevce, Koprivnicu, Virje i Grabrovcu. Cilj je Projekta učenike bjelovarske gimnazije upoznati s ljudima koji su svojim djelovanjem obilježili 19. st., ukazati im da mjesta koja ćemo posjetiti u to doba nisu bila ni kulturna ni ekonomska provincija i da su imala i važnu političku ulogu u vrijeme buđenja nacionalne svijesti.

Ciljevi i aktivnosti:

proširiti sadržaje redovne nastave

razvijati ljubav prema zavičaju

upoznati učenike gimnazije s povijesnim i kulturnim događajima šireg zavičaja

predstaviti ljude šireg zavičaja koji su svojim radom, životom i porijeklom obilježili 19. st.

suradivati s nastavnicima hrvatskog jezika, povijesti i glazbene umjetnosti

suradivati sa školama i kulturnim ustanovama i društvima s područja triju županija

osposobiti učenike za istraživanje i prezentaciju

vježbati komunikacijske vještine

Zadaci:

odabrati relevantne ustanove

organizirati terensku nastavu

dogovoriti suradnju s obrazovnim i kulturnim ustanovama koje ćemo posjetiti

osmisлити slijed istraživanja i događanja

organizirati prezentaciju na kraju Projekta

upoznati bjelovarsku kulturnu javnost s Projektom

Oblici rada: istraživački rad, predavanja, terenska nastava, izrada prezentacija

Sudionici: knjižničarka, dvije profesorice hrvatskoga jezika, profesorica glazbene umjetnosti, profesorica povijesti,

predavači/voditelji u ustanovama koje ćemo posjetiti, 14 učenika trećih razreda i 3 učenika drugih razreda, učenici recitatori i pjevači
Projekt je namijenjen svim učenicima Gimnazije, a osobito učenicima trećih razreda kojima će se rezultati istraživanja prezentirati u Kupoli Gimnazije na kraju Projekta kada ćemo obilježiti 170-tu obljetnicu praizvedbe opere Ljubav i zloba.

Tijek Projekta:

Učenici su tijekom veljače u školskoj i Narodnoj knjižnici istraživali literaturu o glazbenicima, književnicima i političarima koji su zastupljeni u našem Projektu

29. veljače 2016. – terenska nastava – posjet OŠ „Sidonija Erdödy Rubido“ u Gornjoj Rijeci, Gradskoj knjižnici „Franjo Marković“ u Križevcima, Gradskom muzeju Križevci i Glazbenoj školi „Albert Štriga“ Križevci

10. ožujka 2016. – terenska nastava – posjet Zavičajnom muzeju Virje, HPD „Ferdo Rusan“ Virje i rodnoj kući-Muzeju Petra Preradovića u Grabrovcu

18. ožujka 2016. – terenska nastava – posjet OŠ „Antun Nemčić Gostovinski“ Koprivnica, Glazbenoj školi „Fortunat Pintarić“ Koprivnica i Gradskom muzeju

travnja 2016. – prezentacija Projekta i obilježavanje 170-te godišnjice Ljubavi i zlobe.

Upoznaj glagoljicu – igra

Katarina Škiljo
e-mail: k.skiljo@gmail.com

Tamara Domić
e-mail: tamara.domic@skole.hr
OŠ Manuš Split

Sažetak

Igra *Upoznaj glagoljicu* nastala je kao didaktičko nastavno sredstvo s ciljem da djeca na što lakši i zanimljiviji način usvajaju znanja o starohrvatskom pismu – glagoljici. Igra vizualizira informacije te zadovoljava interes učenika da učenje postane zabava. *Učenje je najdjelotvornije kada je zabavno*, Peter Kline¹

Ključne riječi: glagoljica, suvremena strategija učenja i poučavanja, izvori informacija, likovno stvaralaštvo, kreativnost, igra, emocionalni doživljaj.

Naša je škola u okviru EU projekta Erasmus +, nositelj dvogodišnjeg projekta *Od starog pisma do novog prijateljstva*. Ostvarili smo partnerstvo preko e-Twinninga s četirima zemljama: Portugalom, Poljskom, Rumunjskom i Turskom. Jedan je od glavnih ciljeva projekta očuvanje kulturno – povijesne baštine, osuvremenjivanje nastave i upoznavanje naših učenika sa starohrvatskim pismom – glagoljicom.

Današnji obrazovni programi obiluju brojnim informacijama koje su djeci često nezanimljive te stvaraju zamor i nemotiviranost za učenje. Nastojali smo prilagoditi sadržaje, način učenja te izbjeći mehaničko učenje. Prikupljene informacije o glagoljici htjeli smo

---

¹ Dryden, Gordon; Vos, Jeannette. 2001. *Revolucija u učenju*. Educa. Zagreb. Str.22.

vizualizirati, pobuditi veću motivaciju učenika, kreativnost, emocionalni doživljaj, natjecateljski duh i želju za uspjehom. Na taj način učenje postaje zabava. *Um nije posuda koju treba napuniti već vatra koju treba zapaliti*. Plutarh²

Osmislili smo edukativnu igru *Upoznaj glagoljicu* kojoj je svrha na zabavan i zanimljiv način učiti i usvajati znanja o našem starohrvatskom pismu – glagoljici te je sačuvati od zaborava. Učenici usvajaju gradivo interaktivno, suradnički i iskustveno. Sadržaji koji su ukomponirani u igru sačinjavaju gradivo iz povijesti hrvatskog jezika u srednjem vijeku (počeci pismenosti), te gradivo iz povijesti i vjeronauka. Iako su igru izrađivali učenici šestih razreda koji započinju učenje o glagoljici, ona je namijenjena i učenicima sedmih te osmih razreda koji će igrajući igru ponavljati i utvrđivati znanje o glagoljici.

Nakon istraživačkog rada, prikupljanja potrebnih informacija iz raznih izvora, učenici osmišljavaju i likovno izrađuju igru s motivima glagoljice koja se sastoji od: kutije za igru, podloge na kojoj se igra, pravila igre, kartica s glagoljičnim slovima i pitanja na koja učenici odgovaraju, kockica, figurica kojima se igra i stalka u kojemu se izlažu i sortiraju kartice.

Bacajući kockicu, učenici napreduju po podlozi igre ovisno o znanju, tj. o točnim odgovorima izvučenih pitanja s kartica, a pobjeđuje onaj koji najboljim znanjem prvi stigne do cilja. Na taj način učenici nesvjesno i na zabavan način uče.

Igra se može igrati u parovima, grupno i na nivou cijelog razreda.

Igra se igrala na satovima razrednika, hrvatskog jezika, povijesti i vjeronauka na veliko oduševljenje učenika svih šestih, sedmih i osmih razreda. Pokazalo se da su učenici zainteresirani i motivirani da ovakvim oblikom rada s lakoćom usvajaju znanja o glagoljici.

Rezultati provedene ankete među učenicima o poznavanju glagoljice pokazali su znatan napredak u usvojenosti znanja u odnosu na

---

² Isto, str. 300.

inicijalno znanje na samom početku projekta *Od starog pisma do novog prijateljstva*.

Naša je igra predstavljena i na ovogodišnjoj Noći muzeja u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu gdje su učenici šestih i sedmih razreda prvi put javnosti prezentirali svoj rad, a sve je bilo medijski popraćeno:

<http://m.slobodnadalmacija.hr/scena/sd-video/clanak/id/300564/pogledajte-kako-je-noc-muzeja-izgledala-u-splitu>

Izvori

Dryden, Gordon; Vos, Jeannette. 2001. Revolucija u učenju. Educa. Zagreb.

Franić-Glamuzina, Lada [et al.] 2014. Kocka vedrine, integrirani udžbenik hrvatskog jezika i književnosti za šesti razred osnovne škole. Školska knjiga. Zagreb.

Greenspan, Stanley I. 2003. Vještine igrališta. Ostvarenje. Lekenik OŠ Manuš Split. Igrom do znanja i vještina : Školski kurikulum 2015./2016. Split.

<http://os-manus-st.skole.hr/upload/os-manus-st/images/newsimg/753/File/Kurikulum%202015.-2016.%20kona%C4%8Dna%20verzija.pdf> (pristupljeno 29. veljače 2016.)

Valec-Rebić, Martina. 2013. Glagoljica za osnovce : priručnik za voditelje glagoljaskih skupina. Naklada Ljevak. Zagreb.

Digitalni domorodci u školskoj lektiri

Slobodanka Marijančević

Josipa Vitlić

e-mail: knjiznica.opp@gmail.com

Osnovna škola oca Petra Perice, Makarska

„Dobar učitelj preuzima ulogu obrazovnog prijatelja koji samo sugerira i savjetuje ostavljajući kontrolu učenja esencijalnih situacija u rukama učenika.“

Herbert Simon

Sažetak

Danas, s novom računalnom tehnologijom, više nego ranije povećavaju se izazovi u radu školske knjižnice, a istovremeno se šire njezine funkcije s potrebama obrazovnog sustava i novim reformama vezanim za kurikulum. Na tragu cjelovitih i točnih on-line informacija pratimo mrežne komunikacije, povezujemo iskustva sa školskim knjižnicama i udrugama putem diskusijskih grupa školskih knjižničara te foruma HUŠK-a. U sastavu knjižnice, u posebnom odjelu, odvija se izborna nastava informatike te dodatni rad s učenicima nižih razreda, što nam omogućava organizirati i koristiti on-line informacije za različite praktične potrebe: suradničku izradu prezentacija (*Lektira na drugačiji način u višim razredima*), dizajn stranicnika (engl. bookmark), izrada kratkih filmova, obavijesti za web stranicu Škole i radovi za školski list *Koralj*.

Promjene u pristupu lektire nameću se kao neminovnost poticajnog čitanja kako bi bilo u skladu s potrebama zainteresiranih učenika. Koristimo tehniku modernizacije teksta i povezivanje s tradicionalnim vrednotama i vrijednostima zdravog života te

njegovanje zavičajnog govora i pučkih mudrosnica, misli i izreka. Radi se o dramsko-scenskom izvođenju lektirnog sadržaja koje daje široke i neograničene mogućnosti za kreativan i zanimljiv način rada učenika i voditelja. U radu iznosimo pregled rada s učenicima četvrtog razreda, tijekom izrade dramsko – scenske igre *Neustrašiva družba 4.b* i *Da sam ja Pero Kvržica* povodom projekta *Lovrakovim stazama do Mlinica*. Informacijsko-komunikacijske tehnologije mogu se na odgovarajući način usmjeriti prema učenicima tako da zadovolje ciljeve školskog sustava i osiguraju naobrazbu predviđenu Nastavnim planom i programom. Tijekom našeg projekta koristili smo pametne telefone, računala, društvene mreže i postigli da školska knjižnica uz školsko igralište postane najomiljenije mjesto u školi. Uključili smo i „javnost“ odnosno gosta/pripovjedača, ostale razrede u školi te roditelje. Predstavili smo se na Danu škole i Lovrakovim danima.

Ključne riječi: čitanje na glas, IKT tehnologija, knjižnica, školska lektira, zavičajna tradicija

Iznosimo pregled rada s učenicima četvrtog razreda, tijekom izrade dramsko-scenske igre *Neustrašiva družba 4.b* i *Da sam ja Pero Kvržica* povodom projekta *Lovrakovim stazama do Mlinica*. Projekt je nastao u četvrtom razredu motiviran Matom Lovrakom i romanom *Družba Pere Kvržice*. Nakon (dugotrajnog) čitanja, kroz razgovor s učenicima saznali da nisu razumjeli pojedine dječje igre, a s druge strane takav oblik igara silno ih je zanimalo. Lovrakov jezik, koliko god se nama odraslima činio jednostavan, učenicima je predstavljao problem pri čitanju i razumijevanju te ga nisu rado prihvaćali.

Ponudili smo zanimljiviji, zabavniji pristup lektirnom djelu. Krenuli smo poistovjećivanjem s likovima i adaptacijom teksta.

Uočili smo da u okolici, iznad grada, u Makru, podno Biokova, postoje mlinice, ali zapuštene i zatvorene.

Znali smo da je Mato Lovrak iskustveno jako dalek današnjoj djeci te da nam pripovijeda o jednom sasvim drukčijem djetinjstvu, djetinjstvu koje se provodilo vani, u prirodi, bez obzira na vremenske prilike. Djetinjstvo naših učenika vezano je uz ekrane, uvid u svijet

dijete gradi preko interneta bez neposrednog dodira s blagodatima odrastanja u kontaktu s prirodom. Za napomenuti je da su učenici ovog četvrtog razreda bili uključeni u grupu *Mali informatičari* tijekom izvannastavnih aktivnosti te je provedba ovog projekta bila i implementacija svega naučenog na INA-i, s posebnim naglaskom na opasnostima koje vrebaju na društvenim mrežama.

Prvi korak u projektu bio je uvid u život djece sredinom dvadesetog stoljeća. To smo postigli gošćom/pripovjedačicom koja je svojom živom riječju uvela djecu u svijet djetinjstva. Gospođa je pričala o starom mlinu u Makru, obiteljskim okupljanjima i zajedničkim kruščićima koje su domaćice pekle u seoskim krušnim pećima jedanput tjedno, o poslijeratnoj povremenoj gladi i neimaštini, naslijeđenoj obući i odjeći, nepostojanju antibiotika itd. Učenici su slušali u nevjerici, ali je radoznalost rasla, a pitanja postavljena pripovjedačici gomilala su se. Odgovori koje su čuli izazivali su još veću radoznalost. Djeca nisu mogla pojmiti da nije postojala kuhinja kakvu danas poznaju, da se spavalo na „kamušini“, da nije bilo mobitela niti u mašti, da su ljudi komunicirali pismima, televizor je doduše bio izumljen, ali su ga malobrojne obitelji imale. Iznenadenost činjenicama odrastanja 40-tih i 50-tih godina 20. st. otkrila nam je da bake zaista današnjoj djeci premalo pripovijedaju o svom djetinjstvu. Postigli smo željeni efekt i djeca su uočila povezanost pripovijedanog i Lovrakovog romana. Intrigantnost postojanja starog mlina nedaleko njihovih domova probudila je želju za avanturom koju smo usmjerili prema dramaturgiji.

Dramsko-scenski pristup omogućio je spoj prošlosti sa sadašnjošću i budućnošću. Probudila se kreativnost i učenici su uz vodstvo knjižničarke isprepleli scenarij. Najveća vrijednost scenarija je timski rad i povezanost koja je nastala. Učenici su samostalno radili i nadopunjavali scenarij koristeći računalo, izmjenjujući ideje putem različitih aplikacija (facebookmessenger, viber i sl.). Nastala je grupa na Facebook-u *4.b Je najbolji* na kojoj su se postavljale nove inačice scenarija, izmjenjivale fotografije i ideje za scenu. Učenici su pronalazili i uređivali uloge za sebe. Zbog velikog interesa učenika,

stvorile su se dvije paralelne grupe i nastajala su dva različita scenarija. Sve je djelovalo poprilično kaotično i zamršeno toliko da je voditeljicama bilo teško sve to pratiti. No, učenici su uživali, knjižnica je postala mjesto na koje su rado odlazili u svakom slobodnom trenutku. Elektronske poruke su stizale i učiteljici i knjižničarki s novim i drukčijim idejama svakodnevno.

U sljedećoj fazi došlo je do selekcije učenika. Oni su preuzimali i druge uloge: glazbenih urednika, redatelja, šaptača, menadžera itd. Učenici su isticali svoje jake strane vježbajući pisanje teksta i usvajanjem zavičajnih riječi, grafičkim i likovnim stvaralaštvom kroz izradu panoa, informatičkim vještinama kroz izradu pozivnica za predstavu i komunikacijom putem mreža. Razred je postao složniji, povezaniji te su bili u stalnom međusobnom kontaktu. Inačice teksta stalno su se mijenjale, neki novi likovi su se javljali, drugi su nestajali da bi se u konačnici sve povezalo u jedan jedinstveni scenarij.

Rad na dramatizaciji je napredovao, a time i samopouzdanje djece, došli su na zamisao da predstave svoju dramsku igru. Najprije su to učinili gostujući po ostalim razredima i osluškujući svoje prijatelje. Prihvatajući pohvale i pokude, popravljali su svoj izričaj. Potom su se predstavili na Danu škole roditeljima. Najzad smo se javili na Lovrakove dane prijavivši scensku igru³, a intervju s glumcima *Da sam ja Pero Kvržica* bio je nagrađen trećim mjestom.

Dramatizacijom lektira je zapamćena kao uгода, igra i druženje. Radeći samostalno na scenariju, učenici su razvijali IT kompetencije, istraživali svoj zavičajni govor i obogatili svoje rječnike zavičajnim i riječima iz standardnog jezika. Unaprijedili su međusobnu komunikaciju i odnose uključenošću svih učenika u projekt. Potaknuta je ljubav i želja za čitanjem. Razvijali su pažnju i preciznost i logičnost govora te glumačkih vještina, međusobno poticali empatiju i kritičko mišljenje. Knjižnica je postala mjesto ugodnog i stvaralačkog ozračja koje učenici rado posjećuju, a

---

³ Bili smo pozvani, ali nismo mogli ići u Veliki Grđevac.

tekstovi na osnovu lektire se ponavljaju ove godine u drugačijem izdanju.

Od ovakvih primjera uspješnica izdvojili bi sljedeće:

Šaljivi Shakespeare&Julija i Romeo – parodija u 8.b i 8.c;

Crvenkapica u 5.c, scenska igra – otvoreni Nazorovi dani na Braču, 2014.;

Doživljaji Šegrta Hlapića u 3.a;

Čuvari okoliša u 4.a;

Plesna haljina žutog maslačka (za učenike u produženom boravku);

Kako živi Maca Papučarica – za 2.b i 2.c.

U tijeku je priprema zbirke radova – *Mala scena iz knjižnice*, koju ćemo objaviti na mrežnim stranicama škole.

Mali savjet za početnike:

Najteži dio je početni, dok se razmišlja hoće li djeca biti zadovoljna, dovoljno kreativna, a kada se zapravo krene raditi, nastaje pustolovina, čarolija stvaranja njihova djela te u konačnici i doživljaji s kojima djeca odrastaju.

Mirotvorci – kako naučiti učiti (recept)

Đurđa Ivković-Macut

e-mail: djurdja.post@gmail.com

Osnovna škola Dragojle Jarnević, Karlovac

Sažetak

Međupredmetne teme otvaraju za stručne suradnike knjižničare velik prostor u kojem se može poučavati učenike kako učiti i primijeniti naučeno. Primjeri dobre prakse često su najkorisniji dio naših stručnih skupova jer uz mali poticaj možemo osmisliti vrlo kreativan prijenos naučenih vještina. Radionica Mirotvorci – kako naučiti učiti (recept), namijenjena je učenicima osmih razreda u sklopu knjižnično-informacijskog obrazovanja u korelaciji s nastavom hrvatskoga jezika, sata razrednika i građanskog odgoja. Učenici će koristiti sva svoja akumulirana znanja usvojena tijekom školovanja te koristeći sve dostupne izvore (tiskane i on line) usvajati, povezivati i pravilno upravljati novim informacijama.

Ključne riječi: knjižničari, Mirotvorci – kako naučiti učiti, poučavanje, knjižnično–informacijsko obrazovanje, informacije

Uvod

Mirotvorci – kako naučiti učiti – recept, primjer je dobre prakse koji već nekoliko godina živi u školi u kojoj radim puna dva desetljeća. U namjeri da učenicima približim knjigu, čitanje i promišljanje o pročitanom, razvila sam kao stručna suradnica knjižničarka mentorica sustav „umrežavanja“ raznih nastavnih predmeta sa školskom knjižnicom kao centrom. Što neobičnije i zahtjevnije, to bolje i izazovnije.

Tema „Mirotvorci“ odabrana je zato što smo istraživanjem o mirotvorcima svijeta pojasnili nedoumice oko pojmova uzori/idoli koji se često poistovjećuju. Naime, tijekom nastave na satu

razrednika analizirali smo citate nekih svjetski poznatih mislilaca i njihov utjecaj i važnost za mlade ljude. Tako smo otvorili mogućnost za nova promišljanja kroz praktičnu nastavu na konkretnim primjerima.

Ciljevi aktivnosti

Misija školskih knjižničara je poučavanje učenika metakognitivnim strategijama koje će im pomoći da steknu sposobnosti i vještine za upravljanje vlastitim učenjem. Stjecanje kompetencija „učiti kako učiti“ stvorit će riznicu znanja i samopouzdanja za rješavanje problemskih zadataka prilikom usvajanja, obrade i vrednovanja informacija te uporabe u raznim novonastalim situacijama. Rast i razvoj na osobnoj i profesionalnoj razini određen je višestruko učenjem o tome kako učiti.

Organizacija i provođenje aktivnosti

Iako su danas učenicima informacije dostupne na svakom koraku, javljaju se teškoće kod razlikovanja bitnog od nebitnog te upravljanja vlastitim učenjem. Uloga školskih knjižničara očituje se u poticanju učenika da razvije aktivan pristup učenju te da nauči primijeniti naučeno. Kolegice učiteljice, u ovom slučaju hrvatskoga jezika, suradnice su na prikazanom projektu.

Podsjetit ćemo se znanja o priručnoj literaturi, o smještaju knjiga u knjižnici i UDK- sistemu, bibliografijama, anotacijama. Upozorit ćemo učenike da će stečena znanja moći praktično primijeniti i u srednjoj školi. Iz razgovora s učenicima saznat ćemo koliko se samostalno služe rječnicima, enciklopedijama, leksikonima te on line izvorima.

Središnja aktivnost je samostalan istraživački rad učenika koji smo podijelili u četiri grupe prema zadanoj temi:

Zadana tema: Mirotvorci – kako naučiti učiti (recept)

grupa – biografije – Alfred Nobel/ Majka Tereza

grupa – suvremenici – Nelson Mandela

grupa – svjetski značaj – Mahatma Ghandi

grupa – životni moto – Papa Ivan Pavao II.

Tjedan dana prije realizacije same radionice učenike smo zamolili da pokušaju što više saznati o Nobelovoj nagradi za mir i nagrađenim osobama. Tako smo im dali mogućnost ne samo da uče o novim spoznajama, nego da i sami poučavaju te stvaraju veze među pojmovima, postavljaju pitanja i izvode argumentirane zaključke uz podršku knjižničara. Grupni rad se pokazao vrlo korisnim jer su učenici dijelili s drugima svoje ideje i bili tolerantni prema drugačijim mišljenjima. Presentacije uradaka bile su zadnja etapa radionice tijekom koje su učenici vježbali javni govor i osnaživali vlastito samopouzdanje koje je rezultat uspjeha i zadovoljstva tijekom učenja.

Zaključak

Sama tema koja naglašava humanost, nesebičnost, požrtvovanje i druge pozitivne osobine ličnosti neposredno utječe i na razmišljanja učenika o vrijednosti samog učenja, a ne trenutne brojčane ocjene koju bi zavrijedili za svoj uradak.

Ugodno i poticajno ozračje u kojem su učenici radili stvorilo je situaciju u kojoj je svaki učenik imao priliku osjetiti uspjeh u učenju i na taj način steći pozitivna iskustva povezana s učenjem. Rad u školskoj knjižnici prepoznat je kao mjesto suradničkog učenja, a cilj nam je osmisliti tehnike kojima ćemo motivirati učenike da žele naučiti više.

Izvori

Nacionalni kurikulum međupredmetne teme: učiti kako učiti-prijedlog/2016.

<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/UCITI-KAKO-UCITI-FINAL-18.2.pdf> (25.02. 2016.)

Lektira u knjižnici

Rahela Frelih

e-mail: frelih.rahela@gmail.com

Tihana Levar

e-mail: tihana.levar@gmail.com

OŠ Bukovac, Zagreb

Sažetak

„Lektira u knjižnici“ školski je projekt ostvaren suradnjom školske knjižničarke i učiteljice razredne nastave u zagrebačkoj Osnovnoj školi Bukovac. Cilj projekta je razvijati čitalačku, multimedijску i knjižnično-informacijsku pismenost učenika na nastavnim satima lektire u knjižnici kao preduvjet za cjeloživotno učenje.

Ključne riječi: lektira, školska knjižnica, informacijsko-komunikacijske tehnologije, medijska kultura, jezik, književnost, knjižnično-informacijska pismenost, kreativan rad

Uvod

Projekt „Lektira u knjižnici“ kontinuirano se provodi od školske godine 2013/2014., dakle od polaska u školu sadašnjih učenika trećega razreda. Ideja o ostvarenju projekta nastala je kao rezultat rada s učenicima i njihovih iskustava o lektiri te kao odgovor na rezultate istraživanja o smanjenju interesa za čitanjem već u trećem razredu osnovne škole. Kako bi se utjecalo na izgradnju pozitivnog stava o lektiri, autorice drže da je važno djelovati od dolaska đaka u školske klupe.

Ciljevi projekta su: izgrađivati pozitivan stav učenika prema obaveznoj lektiri u školi i razvijati čitalačku, multimedijскую i knjižnično-informacijsku pismenost (dalje u tekstu: KIP) uporabom informacijske i komunikacijske tehnologije (dalje u tekstu: IKT).

Prilikom interpretacije lektirnih djela uvodili su se ključni pojmovi sadržani u aktualnom „Nastavnom planu i programu za osnovnu školu“ (dalje u tekstu: NPP)¹, dok aktivnosti u realizaciji prate reformski način rada. Definiranjem ciljeva odredili su se ishodi učenja za učenike u više područja.

Kroz projekt su osmišljene brojne aktivnosti za učenike koje se ostvaruju tijekom i nakon čitanja te na satima interpretacije lektirnih djela, a svrha im je približiti knjigu svakom učeniku te im lektiru učiniti zanimljivom.

Struktura sata interpretacije lektire

Nastavni sati lektire ustrojani su kao blok sat. Sastoje se od pet dijelova:

Najava zadatka

Zadaci za učenike tijekom i nakon čitanja objavljuju se kod najave lektirnog djela i na razrednoj mrežnoj stranici kako bi u svakom trenutku bili dostupni njima i, s obzirom na to da se radi o mladim učenicima, njihovim roditeljima/skrbnicima.

Svi su zadaci vezani uz nastavni program. Neki zadaci, osim samog lektirnog djela, zahtijevaju da se učenici koriste priručnom građom i pretražuju internet.

Predstavljanje učeničkih radova

Učenici svoje uratke mogu pokazati na njima najzanimljiviji način: plakatom, u bilježnici, Powerpoint prezentacijom (dalje u tekstu: PPT), video uratkom ili stripom. Time se učenici od najranije dobi uvode u razvoj informatičke, informacijske i multimedijске pismenosti i usmjeravaju na uporabu IKT-a u edukacijske svrhe.

Izlaganjem svojih radova učenik izražava kreativnost i hrabrost te se uči javnom nastupu.

---

¹Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. MZOS. Zagreb.

Interpretacija lektirnog djela

Interpretacija djela sastoji se od učenja i ponavljanja novih pojmova pomoću PPT prezentacije koju pripremaju knjižničarka i/ili učiteljica. Prezentacija se sastoji od pitanja o lektirnom djelu najčešće oblikovanih u kviz ili edukativnu igru za učenike. Kod izrade kvizova koriste se PPT animacije, virtualna šetnja pomoću *Google Eartha*, *web 2.0* alati i drugi mrežni sadržaji. Osim ponavljanja, prezentacijom se uče novi pojmovi pri čemu se korelira s drugim predmetima kako bi učenici usvajali nova znanja na temelju već poznatih činjenica. Prezentacijom se ponavljaju i uče ključni pojmovi iz NPP-a sadržani u području jezika, književnosti, medijske kulture i KIP-a.

Kreativno stvaralaštvo

Učenici rade samostalno, u paru ili u skupini, ovisno o vrsti zadatka. Zadaci su kod svake lektire drugačiji i traže od učenika primjenu sadržaja pročitano djela.

Primjeri kreativnog stvaralaštva:

crtanje naslovnice sa svim podacima o knjizi,
izrađivanje plakata koji izložen u knjižnici služi da druge učenike potakne na čitanje lektirnoga djela,
igra „lov na blago“ kojom se vježba orijentacija u prostoru (korelacija s prirodom i društvom) i uči snalaženju u školskoj knjižnici,
redanje pomiješanih riječi u rečenicu iz priče, crtanje sadržaja te rečenice i redanje crteža redosljedom kojim su se zbili u priči,
izrađivanje lutaka od ekoloških materijala i uprizorenje igrokaza,
izrađivanje *memory* kartica s nazivima i crtežima likova iz priča te igranje igre,
prikazivanje pjesme slikopričom,
pisanje i adresiranje pisama najbližima povodom Dana zaljubljenih,
sastavljanje, zadavanje i pogađanje zagonetke o nacrtanome liku,
mijenjanje kraja priče,
izrađivanje stripa prema redosljedu događaja u priči,

međusobno crtanje učenika i opisivanje pozitivnim osobinama, pronalaženje imenica u zadanoj pjesmi i zamjenjivanje drugima, pazeći na ritam i rimu pjesme, obilazak svih lokacija u centru grada koje se spominju u pročitanim legendama o Zagrebu.

Provjeravanje

Kratke pisane ili usmene provjere sastoje se od zadataka najavljenih prije čitanja i ponovljenih na nastavnom satu.

Zaključak

Održavanjem sata interpretacije lektirnoga djela u knjižnici umjesto u učionici postiže se opuštenija atmosfera i učenici brže i lakše uče kako pronaći i koristiti se dostupnim izvorima znanja. Primjenom informacijskih i komunikacijskih tehnologija u klasičnoj nastavi, učenici svladavaju osnove čitalačke, multimedijske i knjižnično-informacijske pismenosti, što je izvrstan preduvjet za daljnji razvoj ključnih kompetencija učenika za cjeloživotno učenje.

Vrednovanje projekta provodi se na kraju nastavne godine anketom za učenike i roditelje koja je kreirana u *Google Docsu*. Anketa je pokazala veliko zadovoljstvo učenika i njihovih roditelja načinom interpretacije lektirnih djela. U razredu u kojem se projekt provodi kontinuirano lektiru čita 100% učenika. Prosječni rezultati vrednovanja i ocjenjivanja lektire kreću se između 4.85 i 5.00. Ipak, najvažnije je da se provedbom projekta ostvaruje njegov osnovni cilj – da dijete zavoli čitanje.

Suradnjom knjižničara i učitelja učenici mogu postići višu razinu pismenosti, čitanja, učenja i rješavanja problema. Projekt „Lektira u knjižnici“ izvrstan je primjer kako se knjižničar i učitelj međusobno nadopunjuju i zajedno rade u najboljem interesu učenika.

Izvori

- Andersen, Hans Christian. 2008. *Bajke (izbor). Školska knjiga. Zagreb.*
- Bauer, Ljudevit. 2003. *Tri medvjeda i gitara. Školska knjiga. Zagreb.*
- Čapek, Karel. 2005. *Poštarska bajka. Katarina Zrinski. Varaždin.*
- Čopić, Branko. 2015. *Ježeva kućica. Naša djeca. Zagreb.*
- Grimm, Jacob i Wilhelm. *Bajke (izbor).*
- Horvat-Vukelja, Željka. 2009. *Hrabrica ili Kako je Perica postao hrabar. Školska knjiga. Zagreb.*
- Horvat-Vukelja, Željka. 2001. *Reumatični kišobran i drugi lutkarski igrokazi. Zagreb. Divič.*
- Horvatić, Dubravko. 1996. *Grički top i druge legende iz naših krajeva. „K. Krešimir”. Zagreb.*
- Iveljić, Nada. 2015. *Šestinski kišobran. Katarina Zrinski. Varaždin.*
- Lovrak, Mato. 2003. *Vlak u snijegu. Mozaik knjiga. Zagreb.*
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. 2011. MZOS. Zagreb.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu. 2006. MZOS. Zagreb.
- Paljetak, Luko. 2003. *Miševi i mačke naglavačke. Znanje. Zagreb.*
- Peroci, Ela. 2007. *Maca papučarica. Mozaik knjiga. Zagreb.*
- Sigsgaard, Jens. 2001. *Pale sam na svijetu. Katarina Zrinski. Varaždin.*
- Škrinjarić, Sunčana. 1993. *Plesna haljina žutog maslačka. Eminex. Zagreb.*
- Zvrko, Ratko. 2012. *Grga Čvarak. Znanje. Zagreb.*

Kako pripremiti književnu večer

Elvira Katić

Klasična gimnazija Ivana Pavla II. u Zadru

Uvod

Književna večer, susret s književnikom, promocije knjiga poznatih i manje poznatih autora, novih izdanja, promocije školskih zbornika, autorskih uradaka učenika, školskih djelatnika, školskog lista i sl. može biti povod za organizaciju kulturnog događaja u školi i izvan nje, u školskoj knjižnici ili nekom drugom adekvatnom prostoru koji ima za cilj – potaknuti intelektualnu znatiželju i doživljajno-spoznajnu komponentu sudionika događaja. Kulturni događaj je, naime, svjesna ljudska aktivnost, a pomicanje linije s osnovnih u korist dopunskih kulturnih potreba suvremenog čovjeka usmjerava i školske knjižničare da u svom svakodnevnom radu iznalaze druge i drugačije, inovativne modele kreiranja različitih kulturnih događanja u školi kako bi učenici, kao dionici odgojno-obrazovnog procesa, usvojili kompetenciju konzumiranja kulturnih sadržaja za cijeli život.

Školski knjižničar – organizator kulturnog događanja (književne večeri)

Školski knjižničari tradicionalno, u skladu sa svojim planom i programom rada, organiziraju i priređuju kulturna događanja, književne susrete (večeri) na kojima se korisnici njihove knjižnice (učenici, profesori, roditelji...) u različitim povodima, kao što je npr. posjet književnika školi, novi književni ostvaraj nekog autora, kakva autorska obljetnica i sl., susreću s književnim stvaraocima ili pak – njihovim djelima. Takvi se susreti uglavnom priređuju u

prostorijama knjižnice (škole), ali i na nekim drugim lokalitetima, pažljivo odabranim i uređenim za tu svrhu.

Knjižnična praksa poznaje različite oblike pomaganja i poučavanja korisnika, a jedan od njih je i pripremanje ovakvih susreta. Osim s autorima, u organizaciji i pripremi književnoga susreta/večeri, školski knjižničar nerijetko usko surađuje i s nakladnicima. Ta je suradnja dragocjena i važna jer omogućuje i tzv. prva predstavljanja nekih izdanja, a to je, uz ostale oblike (plakat, letak, katalog izdanja, brošura...) – oblik vjerodostojnog, prigodnog, „živog“ obavješćivanja o određenoj publikaciji, tj. predočavanje nove knjižnične građe potencijalnim korisnicima. Jer, rad s korisnicima, odnosno obavijesna djelatnost, ima namjenu posredovanja između knjižnične građe i njezinih korisnika. Drugim riječima, književni susreti/večeri i predstavljanje različitih izdanja (a vrlo često i izložbe knjižnične građe), oblik su širenja obavijesti kojim se ostvaruje zadaća školske knjižnice – poticanje na korištenje knjižnične građe i usluga, kao i stvaranje čitateljskih navika.

Nakon definirane potrebe, uspjeh književnoga susreta/večeri umnogome ovisi o dobroj pripremi (odabir autora, gosta, književnog djela; odabir ulomaka za čitanje...), o sudionicima događanja (dramskim i drugim umjetnicima koji predstavljaju autorovo djelo ili na neki drugi način sudjeluju u programu); o osobi koja predstavlja publikaciju, o slušateljima, njihovoj motivaciji; mjestu i ambijentu gdje će se dogoditi predstavljanje i sl.

Kako pripremiti književnu večer?

Književna večer je, dakle, kulturni događaj, skup ograničenog trajanja, određen mjestom, vremenom održavanja, sudionicima, motivima i ciljevima okupljanja. Dobro je prije samoga početka postaviti si nekoliko pitanja poput: što se organizira i s kojom svrhom; tko su posjetitelji/sudionici događanja, tj. kome je događaj namijenjen; što se očekuju od ponude/književnog susreta; kada i gdje se održava događaj; zašto će posjetitelji/sudionici doći, a u svezi s

tim kako ih motivirati da se odazovu; kako im sudjelovanje na susretu učiniti nezaboravnim i sl. U skladu s dobivenim odgovorima planirati ćemo organizaciju, upravljanje, odašiljanje informacija, sveukupnu komunikaciju i koordinaciju.

Organizator književne večeri (nakladnik, knjižničar, autor i dr.) treba na samom početku definirati svrhu, a ona je – omogućiti razmjenu informacija i prirediti sudionicima nezaboravno iskustvo koje će ih povezati s novim proizvodom, u ovom slučaju s knjigom.

Stoga, cilj kulturnog događaja/književne večeri je:

Organizirati i dobro pripremiti književnu večer;

Realizirati književnu večer, tj. predstaviti književno djelo i/li njegova autora s nakanom da bude ugodan doživljaj i ostane trajno nadahnuće i ugodno iskustvo upoznavanja književnika, tj. njegova književnog ostvarenja.

Ostvarenje prvoga postavljenog cilja podrazumijeva dobru organizaciju i ima nekoliko faza: definiranje teme (tema je kulturni događaj); pripremu (odabir adekvatnog mjesta jer je mjesto održavanja događaja vrlo bitno, a može biti: povijesni lokalitet, muzej, hotel, restoran, predvorje škole, knjižnica...), određivanje vremena početka, ali i trajanja; dogovor o sudionicima događanja (autor, recenzent, predstavnik nakladnika, glumac-interpretator... i dr.), odabir dizajna događaja (program, pozivnice, plakati...); način informiranja šire javnosti te uključivanje ostalih sudionika u programu kao npr. glazbenih točaka; način ukrašavanja ambijenta koji također prenosi poruku (stol, cvijeće, zidovi...), inovativni modeli motivacije sudionika događanja koji su u svezi s knjigom (poruka na komadiću papira; šalica kave; slani ili slatki kolačić i sl.). S druge strane mnogo je teže ostvariti drugi cilj – iskustvo jer je ono na razini osobne doživljajno-spoznajne komponente sudionika događanja. No, ipak – dobro postavljen, osmišljen i koordiniran prvi cilj uvjet je – ugodnom doživljaju (po završetku događanja) i uspješno ostvarenom postavljenom drugom cilju.

Primjer

Pozivnica za književni susret

mh
maticahrvatska

Čast nam je pozvati Vas na prikaz
knjige kratkih priča

BABIN GEN
autorica: ELVIRA KATIĆ

Sudjeluju:
Damir Sikirić, Božidar Šimunić, Marija Rušev,
Milena Dundov, Udruga „Kveštura“ iz Dikla

Hotel „Kolovare“, Zadar
Četvrtak, 7. travnja 2016., u 20.30 sati

Odgovori iščitani s pozivnice (a sadrži ih i plakat), čemu su prethodili dogovori autora i nakladnika, koja je odaslana elektronskom poštom na adrese kulturnih institucija i pojedinaca u Zadru, su:

Matica hrvatska – ogranak u Zadru organizira književnu večer (prikaz knjige kratkih priča pod nazivom *Babin gen* autorice Elvire Katić);

promocija/prikaz knjige odvijat će se u dvorani hotela *Kolovare*, mjestu održavanja državnog skupa školskih knjižničara, 28. Proljetne škole školskih knjižničara RH;

prikaz se organizira kako bi se zadarskoj kulturnoj javnosti i knjižničarima na stručnom skupu predstavila nova autorska knjiga knjižničarke Klasične gimnazije Ivana Pavla II. u Zadru Elvire Katić, te

da u programu, koji započinje u 20.30 sati, sudjeluju: Damir Sikirić, Božidar Šimunić, Milena Dundov, Marija Rušev i Udruga *Kveštura*.

Ono što se na pozivnici ne razabire, a organizator to mora predvidjeti, je vrijeme tj. sadržaj dogovorenih minuta trajanja događanja (70 min). O knjizi će, naime, po točno utvrđenom redu, govoriti recenzent (Damir Sikirić), a u ime nakladnika MH – ogranak Zadar njezin predsjednik (Božidar Šimunić). Kroz program će voditi Marija Rušev dok će dijelove knjige (literarnog teksta) interpretirati dramska umjetnica Milena Dundov. U glazbenom dijelu, koji „uokviruje“ estetski doživljaj književnog susreta, sudjeluje, sa svojim pučkim napjevima, Udruga za promicanje i očuvanje kulturne baštine i tradicije Dikla *Kveštura*. Za vrijeme njihova nastupa, a pomoću informatičke tehnologije, u svrsi cjelovitosti doživljaja – koristit će se i video zapisi. U programu sudjeluje i autorica knjige.

O događanju su obaviješteni i svi lokalni mediji, koji su informaciju i prenijeli, a na prigodnom mjestu u hotelu *Kolovare*, kao i na ulaznim vratima dvorane u kojoj se događa predstavljanje knjige i koja je prigodno uređena za najavljeni događaj, izvješten je plakat. Sudionicima događanja, dok su ulazili u dvoranu i nakon što su kušali babine fritule, podijeljen je program.

Izvori

<http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (Katica Tadić. *Rad u knjižnici : priručnik za knjižničare*) (pristupljeno 10. ožujka 2016.)